

GOSPODARKA PLANOWA

Nr 12

Warszawa, grudzień 1949 r.

Rok IV

TREŚĆ NUMERU

Z ZAGADNIEŃ PLANOWANIA W PRACACH JÓZEFA STALINA Z OKRESU 1917 — 1933 R.

PRZEDTERMINOWE WYKONANIE PLANU TRZYLETNIEGO — *J. Marzec*.

PLANOWANIE OBROTÓW HANDLU ZAGRANICZNEGO NA R. 1950 — *J. Krynicki*.

OBRÓT BEZGOTÓWKOWY W GOSPODARCE PLANOWEJ — *St. Szałowski*.

PRZEMYSŁ MINERALNY W PLANIE SZEŚCIOLETNIM — *St. Lewin*.

Z DOŚWIADCZEŃ RADZIECKICH: WSPÓŁDZIAŁANIE PRACOWNIKÓW NAUKI Z PRACOWNIKAMI PRODUKCJI — *J. Artiemienko*.

ROLNICTWO W KRAJACH DEMOKRACJI LUDOWEJ NA NOWYM ETAPIE — *J. Kosemin*.

UWAGI I NOTATKI

Reorganizacja „Lasów Państwowych” — *F. Szkiłłądz*. Zmiany w organizacji polskich portów morskich — *Mgr. J. K. Paszkowicz*. Komisja wydawnictw gospodarczych PKPG. Planowanie wydawnictw technicznych — *H. Klingofer*.

Z KRONIKI PLANOWANIA

Komunikat PKPG. Narodowy plan gospodarczy w wykonaniu. Energetyka zawodowa w trzech kwartałach r. 1949.

PRZEGLĄD ZAGRANICZNY

Współzawodnictwo o wyborową jakość produkcji w ZSRR. Planowanie gospodarcze w Mongolskiej Republice Ludowej. Wykonanie planu w przemyśle CSR za trzy kwartały r. 1949. Wykonanie planu rumuńskiego w III kwartale r. 1949. Wykonanie planu bułgarskiego w III kwartale r. 1949.

Z WYDAWNICTW GOSPODARCZYCH

„Ustawodawstwo gospodarcze — teksty”. Z prasy radzieckiej. Wydawnictwa nadesłane.

PRZEGLĄD BIBLIOGRAFICZNY WYDAWNICTW GOSPODARCZYCH,
zeszyt 7—8, część II (dodatek).

Z ZAGADNIEŃ PLANOWANIA W PRACACH JÓZEFA STALINA Z OKRESU 1917–1933 R.

EPOKOWA rola wkładu, który wniósł Józef Stalin do teorii marksizmu-leninizmu i do rozwoju gospodarki socjalistycznej, polega na tym, że kontynuował on w sposób twórczy naukę Marksa i Lenina, a rozwinięte jej zasady wcielił w życie stając się budowniczym społeczeństwa socjalistycznego.

Zgodnie ze stalinowską zasadą nierozdzielności elementów politycznych i ekonomicznych podstawowe założenia rozwojowe ekonomii politycznej socjalizmu wypracowane zostały przez Stalina w związku z zagadnieniami politycznymi i w nierozdzielnej z nimi łączności.

Do takich należała sprawa możliwości zwycięstwa socjalizmu w jednym kraju.

Praca, jaką podjął Stalin rozwijając myśl ekonomiczną marksizmu-leninizmu, odbywała się w hartującym ogniu walki ideologicznej toczonej przezeń na terenie partii przeciw wypaczeniu i fałszowaniu zasad leninizmu.

W ten sposób np. zdemaskowane i napiętnowane zostały trockistowskie próby zaprzeczenia możliwości budowy socjalizmu w jednym państwie oraz kapitulankie stanowisko Zinowjewa (względem jeszcze wówczas istniejących w gospodarce Związku Radzieckiego elementów kapitalistycznych), który uważał, że zacofanie techniczne Rosji stanowi niepokonalną przeszkodę do zbudowania społeczeństwa całkowicie socjalistycznego.

Jeszcze w sierpniu 1915 r. Lenin uczył: „...możliwe jest zwycięstwo socjalizmu początkowo w niewielu lub nawet w jednym, z osobna wziętym, kraju kapitalistycznym. Zwycięski proletariat tego kraju, po wywłaszczeniu kapitalistów i zorganizowaniu u siebie produkcji socjalistycznej, przeciwstawiłby się pozostałemu światu kapitalistycznemu pociągając ku sobie klasy uciskane innych krajów...“¹⁾

Wychodząc z tego założenia Józef Stalin stwierdza: „Co znaczy podkreślone zdanie Lenina: „po zorganizowaniu u siebie produkcji socjalistycznej“? Znaczy to, że proletariat kraju zwycięskiego może zorganizować i p o w i n i e n zorganizować u siebie po wzięciu władzy produkcję socjalistyczną. A co znaczy „zorganizować produkcję socjalistyczną“? Znaczy to zbudować społeczeństwo socjalistyczne. Nie trzeba chyba dowodzić, że to jasne i wyraźne twierdzenie Lenina nie wymaga dalszych komentarzy. W przeciwnym razie niezrozumiałe byłyby nawoływania Lenina do wzięcia władzy przez proletariat w październiku 1917 roku“. I dalej, komentując późniejsze słowa Lenina stwierdza: „Inaczej mówiąc: możemy i powinniśmy zbudować całkowicie socjalistyczne spo-

łeczeństwo, rozporządzamy bowiem wszystkim, co jest niezbędne i wystarczające do zbudowania go“²⁾.

Ataki opozycji wewnątrzpartyjnej na monolit marksistowsko-leninowskiej nauki nie ograniczyły się do okresu trwania rewolucji ani też najbliższych lat po jej zwycięstwie. O czystość tej nauki i ścisłość jej stosowania walczył Stalin zwycięsko i nieubłagane przed, w czasie i po XIV Zjeździe Partii przeciwko kapitulantom oraz jawnym i ukrytym wrogom socjalizmu podnoszącym głowę szczególnie w okresie NEP'u.

Włodzimierz Lenin ustalając podstawowe założenia gospodarki radzieckiej wytknął też drogę tej gospodarki na etapie NEP'u. Kontynuując pracę podjętą w tym zakresie przez Lenina Stalin rozwijał nadal genialnie myśl swego wielkiego poprzednika i strzegł wiernego wcielania jej w życie.

„Nep — to kapitalizm, powiada opozycja. Nep — to głównie odwrót, powiada Zinowjew. Wszystko to oczywiście jest niesłuszne. W rzeczywistości Nep jest polityką partii pozwalającą na walkę elementów socjalistycznych z kapitalistycznymi i obliczoną na zwycięstwo elementów socjalistycznych nad elementami kapitalistycznymi. W rzeczywistości Nep rozpoczął się tylko od odwrotu, lecz obliczony jest na to, aby w toku cofania się dokonać przegrupowania sił i podjąć ofensywę. W rzeczywistości nacieramy już od lat kilku i nacieramy z powodzeniem rozwijając nasz przemysł, rozwijając handel ra-dziecki, wypierając kapitał prywatny“³⁾.

Na XIV Zjeździe Partii Józef Stalin w następujący sposób charakteryzuje Nową Politykę Ekonomiczną: „Nep jest to specjalna polityka państwa proletariackiego, obliczona na walkę elementów kapitalistycznych i socjalistycznych, obliczona na tolerowanie kapitalizmu w warunkach istnienia kluczowych pozycji w rękach państwa proletariackiego, obliczona na walkę elementów kapitalistycznych i socjalistycznych, obliczona na wzrastanie roli elementów socjalistycznych na szkodę kapitalistycznych, obliczona na zwycięstwo socjalistycznych elementów nad elementami kapitalistycznymi, obliczona na zniszczenie klas, na budowę fundamentów gospodarki socjalistycznej“⁴⁾.

Całość prac nad odbudową zniszczonego przez wojnę i wyczerpanego w czasie rewolucji aparatu gospodarczego młodego radzieckiego państwa w okresie NEP'u skierowana była ku perspektywom budowy podstaw gospodarki socjalistycznej. W owym czasie Lenin i Stalin wskazywali nieodmiennie, że wszystkie bieżące

plany, każdy krok w działalności gospodarczej powinien być podporządkowany ogólnemu zadaniu budowy fundamentów socjalizmu na podstawie planu elektryfikacji kraju.

„Mistrzowski zarys istotnie j e d y n e g o oraz istotnie pa ń s t w o w e g o p l a n u gospodarczego — bez cudzysłownu. Jedyna w obecnym czasie marksistowska próba przystosowania gospodarczo zacofanej Rosji do radzieckiej nadbudowy — istotnie realna i jedynie możliwa w obecnych warunkach bazy techniczno — produkcyjnej“ — w ten sposób oceniał Józef Stalin państwowy plan elektryfikacji Rosji GOELRO.

Gospodarka radziecka od początku rewolucji opiera się na zasadach planowania. Zasady te były rozwijane i stosowane coraz szerzej w praktyce w miarę rozwoju i krzepnięcia radzieckiej państwowości. Szczególnie po zjednoczeniu republik radzieckich w jedno państwo — ZSRR, planowanie gospodarcze zyskuje nowe, szerokie możliwości.

Zgodnie z dyrektywami Józefa Stalina państwowy plan gospodarczy łączy odąd wszystkie środki, którymi rozporządza państwo w celu pełniejszego ich wykorzystania i rozwoju podstawowych gałęzi gospodarki narodowej, w szczególności centralnie kieruje zatrudnieniem oraz aparatem transportowym i komunikacyjnym.

Zarówno partia, jak rząd w swej działalności gospodarczej w planowym kierowaniu gospodarką realizują podstawową zasadę sformułowaną przez Józefa Stalina: „Winniśmy budować naszą gospodarkę w ten sposób, by kraj nasz nie stał się dodatkiem światowego systemu kapitalistycznego, aby nie został włączony w ogólny system rozwoju kapitalistycznego, jako podległe mu przedsiębiorstwo, aby nasza gospodarka rozwijała się nie jako pomocnicze przedsiębiorstwo światowego kapitalizmu, lecz jako samodzielna jednostka gospodarcza, opierając się głównie o rynek wewnętrzny, o powiązanie naszego przemysłu z gospodarką chłopską naszego państwa“⁵⁾.

Stalin wskazywał m'odemu aparatowi planowania na niebezpieczeństwo nieścisłości i omyłek w obliczeniach, a zatem i w planowaniu, i uczył również jak wielką doniosłość ma ścisła ewidencja i kalkulacja: „Dlatego winniśmy wykazać szczególną przezorność i przenikliwość w pracy. Dlatego winniśmy kierować gospodarką planowo i w ten sposób, aby przeliczeń się było jak najmniej, aby nasze kierownictwo gospodarką było arcyprzewidujące, arcyprzezorne i arcybezbłędne“⁶⁾.

Warunkiem powodzenia prac nad planowaniem, warunkiem ich bezbłędności i precyzji jest dobrze zorganizowana ewidencja i sprawozdawczość. Józef Stalin w ten sposób stawiał to zagadnienie na XIII Zjeździe Partii: „.....żadna rozbudowa, żadna państwowa praca, żadna praca planowa nie jest do pomyślenia bez prawidłowej ewidencji. Zaś ewidencja nie jest do pomyślenia bez statystyki. Ewidencja bez statystyki nie ruszy ani o krok naprzód“. A że podstawo-

wym warunkiem spełnienia przez aparat statystyczny spoczywających na nim zadań jest rzetelność pracy, Stalin w zdecydowany sposób piętnował tych pracowników statystyki, którzy usiłują „upiększać front, wygląd zewnętrzny, skrywając przed wzrokiem to, co zgnile“. „Uważamy — mówi dalej Józef Stalin — że bez cyfr Centralnego Urzędu Statystycznego żaden organ administrujący nie może przewidywać i planować. Uważamy, że CUS winien przygotowywać dane obiektywne, wolne od jakiegokolwiek z góry ustalonego poglądu, bowiem usiłowanie, aby pociągać cyfry do tego bądź innego z góry ustalonego poglądu jest przestępstwem o charakterze kryminalnym“⁷⁾.

W trosce o prawidłowość i ścisłość sprawozdawczości Stalin uczy: „Żadna praca gospodarcza nie może się rozwijać bez sprawozdawczości“⁸⁾. Należy przy tym strzec jej jakości i użyteczności, by nie została ona narazona na szwank przez „naciągających“ cyfry nieuczciwych pracowników sprawozdawczości, „.... którzy są w stanie sporządzić dowolne sprawozdanie i którzy są niebezpieczniejsi niż kontrrewolucjoniści“⁹⁾.

W okresie poprzedzającym pierwszy plan pięcioletni Józef Stalin wytknął drogę dla rozwiązania szeregu podstawowych problemów gospodarki planowej. Należą do nich zagadnienia właściwych proporcji pomiędzy nakładami na poszczególne gałęzie gospodarki narodowej, zagadnienie bilansów materiałowych oraz zatrudnienia, problem stworzenia rezerw gospodarki planowej, sprawa stałości waluty radzieckiej oraz wytyczne polityki kredytowej.

Radziecka droga rozwoju gospodarczego, w szczególności sprawa uprzemysłowienia, musiała być zarówno ze względów zasadniczych, politycznych jak też i ze względu na praktyczne warunki, w jakich się Związek Radziecki znajdował, krańcowo odmienna od drogi kapitalistycznej.

Józef Stalin sprecyzował w związku z tym zasady finansowania gospodarki radzieckiej, wskazując, że dla ZSRR nie wchodzi w rachubę finansowanie przy pomocy wnoszących niewolę ekonomiczną i polityczną pożyczek z zewnątrz. Państwo radzieckie musiało zatem jak najpełniej i najskuteczniej wykorzystywać własne źródła akumulacji wewnętrznej. Tak więc Józef Stalin podkreślał: „Winniśmy być szczególnie skąpi i oszczędni przy wydatkowaniu środków zakumulowanych, starając się każdą kopiejkę wydać w sposób rozumny, to jest na takie przedsięwzięcie, którego rozwój w danym momencie jest absolutnie niezbędny“¹⁰⁾.

W końcu okresu odbudowy gospodarczej i w początkowych latach pięcioletnich planów stalinowskich, coraz pilniejsze stawały się zagadnienia dalszej drogi rozwoju radzieckiej gospodarki planowej. W okresie owym prace Stalina ustalają kierunek tych dróg rozwojowych, wyjaśniają optymalną zasadność przyjętych planów oraz bronią generalnej linii politycznej w gospodarce przed skrzywieniem ze strony jawnych i ukrytych wrogów socjalizmu.

W pracy swej z kwietnia 1929 r. „O odchyleniu prawicowym w WKP(b)“ Józef Stalin wytyczył zasadnicze zręby planu partii w zakresie rozwoju gospodarki i napiętnował zmierzające do restauracji kapitalizmu tezy Bucharina oraz próby podminowania planu pięcioletniego przez propozycję równoległego planu dwuletniego rolnictwa, którą usiłował przemycić Rykow. Józef Stalin tak wówczas wykladał zasady planu: „Plan Partii: 1) Wyposażamy na nowo (rekonstrukcja) przemysł. 2) Zaczynamy poważnie wyposażać na nowo (rekonstrukcja) rolnictwo. 3) W tym celu należy rozszerzyć budownictwo kolchozów i sowchozów, masowo stosować kontraktowanie i stacje maszynowo-tractorowe jako środek ustanowienia spójni wytwórczej między rolnictwem a przemysłem“¹¹⁾. W dalszym ciągu programu Stalin daje wskazówki: w sprawie rozwiązywania bieżących trudności przy zakupach zboża, w sprawie złamania oporu kulactwa, a nadto w sprawie dalszego rozwoju kolektywnych form gospodarstwa wiejskiego. Wreszcie w 6 i ostatnim punkcie mówi: „Ale w celu osiągnięcia tego wszystkiego należy koniecznie wzmoczyć przede wszystkim rozwój przemysłu: metalurgii, chemii, przemysłu budowy maszyn, fabryk traktorów, fabryk maszyn rolniczych itd. Inaczej niemożliwe jest rozwiązanie problemu zbożowego i rekonstrukcja rolnictwa. Wniosek: kluczem do rekonstrukcji gospodarki rolnej jest szybkie tempo rozwoju naszego przemysłu“¹²⁾.

W związku ze zobowiązaniami przedterminowego wykonania pierwszego planu pięcioletniego, jakie pracownicy radzieckiego przemysłu podjęli na wszechzwiązkowej konferencji w r. 1931, Józef Stalin zanalizował możliwości przekroczeń planów oraz tempo rozwojowe właściwe gospodarce socjalistycznej, a niemożliwe przy kapitalizmie. „Jesteśmy wolni od nieuleczalnych chorób kapitalizmu. Tym się różnimy od kapitalizmu, na tym polega nasza decydująca wyższość nad nim. Spójrzcie w jaki sposób kapitaliści usiłują wyjść z kryzysu. Zniżają maksymalnie płace zarobkowe robotników. Zniżają maksymalnie ceny surowców i produktów żywnościowych. Ale nie chcą w cołkolwiek choćby poważniejszym stopniu zniżyć cen wyrobów przemysłowych.

To znaczy, że chcą wyjść z kryzysu kosztem podstawowych środków towarów, kosztem robotników, kosztem chłopów, kosztem mas pracujących tych krajów, które produkują surowce i żywność.

Kapitaliści podcinają gałąź, na której siedzą. I zamiast wyjścia z kryzysu następuje jego pogłębienie, następuje nagromadzenie nowych przesłanek prowadzących do nowego, jeszcze strasliwszego kryzysu. Wyższość nasza polega na tym, że nie znamy kryzysów nadprodukcji, nie mamy i nie będziemy mieli milionów bezrobotnych, nie mamy anarchii w wytwórczości, albowiem prowadzimy gospodarkę planową. Ale to nie wszystko. Jesteśmy krajem najbardziej skoncentrowanego przemysłu. To znaczy,

że możemy budować nasz przemysł na zasadach najdoskonalszej techniki i zapewniać dzięki temu niebywałą wydajność pracy, niebywale tempo nagromadzenia“¹³⁾.

W tym okresie, gdy zaostrzała się walka klasowa i rósł opór likwidowanej klasy kapitalistycznej oraz szkodnictwo jej popleczników wśród dawnej fachowej inteligencji, Józef Stalin stawiał radzieckim kadrom przemysłowym zadanie opanowania techniki: „Czas, dawno już czas zwrócić się frontem do techniki. Czas odrzucić stare hasło, przeżyte hasło o niewtrącaniu się do techniki, i samym stać się specjalistami, znawcami procesu produkcji, samym stać się całkowitymi gospodarzami“¹⁴⁾. I wreszcie w sprawie tempa rozwojowego gospodarki ZSRR wyjaśnia Stalin, dlaczego jest ono niezbędne w takich właśnie rozmiarach: „Zapytują czasem, czy nie można nieco zwolnić tempa, nieco powstrzymać ruchu. Nie, nie można, towarzysze. Nie można zwalniać tempa. Przeciwnie, w miarę sił i możliwości należy je zwiększać. Tego wymagają od nas nasze zobowiązania wobec robotników i chłopów ZSRR. Tego wymagają od nas nasze zobowiązania wobec klasy robotniczej całego świata.

Zwolnić tempo — znaczy to pozostać w tyle. A ci, co pozostają w tyle, są bici. Ale my nie chcemy być bici“¹⁵⁾.

Dzięki opracowanym przez Józefa Stalina wytycznym kierunków rozwojowych gospodarki radzieckiej w okresie opracowywania i przygotowania pierwszego planu pięcioletniego, a także dzięki jego stałej kierowniczej opiece nad biegiem wykonania planu, narody Związku Radzieckiego nie tylko zbudowały w latach 1928 — 1932 fundament pod potężny dalszy rozwój ekonomiki radzieckiej, lecz zbudowały go w rozmiarze szerszym niż planowano, a to skutkiem terminowego wykonania i produkcji ponadplanowej.

Nieznane w historii ludzkości tempo rozwoju gospodarczego, jakie od r. 1928 znamionowało i znamionuje nadal Związek Radziecki, jest potwierdzeniem celności wyboru założeń rozwojowych przyjętych w pierwszym ogólnogospodarczym długoterminowym planie pierwszego w historii socjalistycznego państwa. W trzydzieści lat po wykonaniu pierwszego planu pięcioletniego, a w rok prawie po zwycięskim zakończeniu Wielkiej Wojny Narodowej, Józef Stalin w następujący sposób wyjaśnił stwierdzoną już przez historyczne doświadczenie tej wojny konieczność i wyłączną słuszość obranej dla Związku Radzieckiego drogi gospodarczego rozwoju. „W państwach kapitalistycznych uprzemysłowienie rozpoczyna się zwykle od przemysłu lekkiego. Ponieważ w przemyśle lekkim mniej trzeba nakładów i obrót kapitału jest szybszy, przy czym osiągnięcie przychodu jest sprawą łatwiejszą niż w przemyśle ciężkim, przemysł lekki staje się tam najpierw przedmiotem industrializacji. Dopiero po długim czasie, gdy przemysł lekki uzyska przychody i nagromadzi je w bankach, dopiero po tym następuje kolej na przemysł ciężki“¹⁶⁾.

Droga ta dla znajdującego się w okrążeniu kapitalistycznym Związku Radzieckiego była nie do przyjęcia. Stalin przewidział to już na szereg lat przed wojną, ujmując problem jak następuje: „Pozostaliśmy w tyle za krajami przodującymi o 50 — 100 lat. Musimy ten dystans przebyć w ciągu dziesięciu lat. Albo uczynimy to, albo zostaniemy zmiażdżeni“¹⁶⁾.

Dzięki genialnej zdolności przewidywania i niezłomnej konsekwencji w prowadzeniu gospodarki radzieckiej jedynie słuszną drogą — Stalin zapewnił Związkowi Radzieckiemu ekonomiczne źródła potęgi, skutecznej obrony i wreszcie zwycięstwa w Wielkiej Wojnie Narodowej.

Szybki rozwój przemysłu radzieckiego, zafanego w Rosji za czasów carskich, stworzenie bazy techniczno-przemysłowej, która zapewniła właściwe tempo budowy gospodarczych podstaw socjalizmu — należało w dobie lat porewolucyjnych do podstawowych zagadnień Związku Radzieckiego.

Na naradzie działaczy gospodarczych w połowie 1931 r. Józef Stalin dał analizę warunków rozwoju przemysłu, które wymagają stosowania nowych metod pracy: „Znaczenie tych nowych warunków polega na tym, że stwarzają one dla przemysłu nową sytuację, wymagającą nowych metod pracy, nowych metod kierownictwa.

A więc:

a) Wynika stąd, że nie wolno już nadal liczyć po dawnemu na samorzutny dopływ siły roboczej. Aby zapewnić przemysłowi siłę roboczą, trzeba ją rekrutować w sposób zorganizowany, trzeba zmechanizować pracę. Sądzić, że można się obejść bez mechanizacji przy naszym tempie pracy i skali produkcji — to znaczy mieć nadzieję, że można wyczerpać morze łyżką.

b) Wynika stąd następnie, że nie wolno nadal tolerować p'ynności siły roboczej w przemyśle. Aby pozbyć się tego zła, trzeba po nowemu zorganizować system płacy zarobkowej i uczynić zespół robotników w przedsiębiorstwach przemysłowych mniej lub bardziej stałym.

c) Wynika stąd dalej, że nie wolno nadal tolerować braku odpowiedzialności osobistej w produkcji. Aby pozbyć się tego zła, trzeba po nowemu zorganizować pracę, trzeba rozmieścić siły w ten sposób, aby każda grupa robotników odpowiadała za pracę, za mechanizmy, za obrabiarki, za jakość pracy.

d) Wynika stąd dalej, że nie można już nadal po dawnemu zadowalać się tym minimum starych sił inżyniersko-technicznych, które odziedziczyliśmy po Rosji burżuazyjnej. Aby podnieść obecne tempo i skalę produkcji, trzeba dopiąć tego, aby klasa robotnicza miała swoją własną inteligencję wytwórczo-techniczną.

e) Wynika stąd dalej, że nie wolno po dawnemu zwać na jedną kupę wszystkich specjalistów i sił inżyniersko-technicznych starej szkoły. Aby uwzględnić zmienioną sytuację, trzeba zmienić naszą politykę i wykazać maksimum troskliwości w stosunku do tych specjalistów i sił inżyniersko-technicznych, które wy-

rażnie dokonują zwrotu w stronę klasy robotniczej.

f) Wynika stąd wreszcie, że nie można po dawnemu przestawać na starych źródłach nagromadzania. Aby zapewnić dalszy rozwój przemysłu i rolnictwa, trzeba uruchomić nowe źródła nagromadzania, zlikwidować nieumiejętną, niedbałą gospodarkę, zaszczerpić zasadę opłacalności gospodarczej, obniżyć kosztą produkcji i podnieść nagromadzanie wewnątrz przemysłu“¹⁷⁾.

Obok wynikających z tej analizy założeń podstawowych omawiane przemówienie zawiera szereg wskazań praktycznych, których realizacja zapewniła przemysłowi radzieckiemu wzrost operatywności administracji oraz wielki postęp w zakresie gospodarności. Należy tu np. wymienić postulat rozczłonkowania zbyt wielkich zjednoczeń, w których skład wchodziło po 100 do 200 zakładów przemysłowych — na jednostki mniejsze i operatywniejsze, dalej postulat zamiany zasady kolegialnego kierownictwa zjednoczenia — jednoosobowym oraz postulat zbliżenia kierownictwa zjednoczeń do zakładów pracy.

Stojąc wobec konieczności rozbudowy przemysłu ciężkiego i surowcowego partia bolszewików zdawała sobie sprawę, że zadanie to nie może być wykonane środkami, które stosowały państwa imperialistyczne. Stalin w ten sposób ujmował stanowisko partii: „Partia wiedziała, w jaki sposób zbudowano przemysł ciężki w Anglii, Niemczech, Ameryce. Wiedziała, że przemysł ciężki zbudowany został w tych krajach bądź za pomocą wielkich pożyczek, bądź za pomocą ograbienia innych krajów, bądź też zarówno w pierwszy jak i drugi sposób jednocześnie. Partia wiedziała, że drogi te są zamknięte dla naszego kraju“¹⁸⁾.

Równocześnie jednak kierowana przez Stalina partia bolszewików zdawała sobie dobrze sprawę z niebezpieczeństw grożących socjalistycznemu państwu w razie gospodarczej jego słabości: „Partia wiedziała, że wojna się zbliża, że nie sposób bronić kraju bez ciężkiego przemysłu, że jak najprędzej trzeba się wziąć za rozwój przemysłu ciężkiego i że spóźnić się z tym — znaczy przegrać. Partia pamiętała słowa Lenina, że bez ciężkiego przemysłu nie można obronić niepodległości, że bez niego może zginąć ustrój radziecki. Dlatego partia komunistyczna naszego kraju odrzuciła zwykłą drogę uprzemysłowienia i rozpoczęła dzieło uprzemysłowienia kraju od przemysłu ciężkiego“¹⁹⁾.

Podejmując to nigdzie dotąd niezrealizowane rewolucyjne zadanie rozwojowe — partia, jak mówi Stalin „...liczyła na własne siły naszego kraju. Liczyła na to, że posiadając władzę radziecką i opierając się na nacjonalizacji ziemi, przemysłu, transportu, banków, handlu, możemy przeprowadzić najsurowszy system oszczędności po to, aby nagromadzić wystarczające środki, niezbędne do odbudowy przemysłu ciężkiego. Partia mówiła otwarcie, że sprawa ta będzie wymagała poważnych ofiar i że musimy zgodzić się na te ofiary otwarcie i świadomie,

jeśli chcemy dopiąć celu. Partia liczyła na dokonanie tego dzieła wewnętrznymi siłami naszego kraju bez lichwiarских kredytów i pożyczek z zewnątrz²⁰⁾.

Dzięki bezbłędnie przeprowadzonemu, wg zasad materializmu historycznego, rozpoznaniu sytuacji gospodarki rosyjskiej na tle rozwoju dziejowego i w związku z rozwojem reszty świata Wszechzwiązkowa Komunistyczna Partia (bolszewików) pod kierownictwem Stalina wybrała najodpowiedniejszą, jedynie słuszną w danych warunkach drogę możliwie szybkiego wykorzystania rezerw sił wytwórczych, jakie stworzył ustrój radziecki i jakie ofiarowywały przyrodnicze i geograficzne warunki kraju. To zadecydowało o ogromnym sukcesie planu.

Toteż oceniając w dniu 7 stycznia 1933 r. wyniki pierwszej pięcioletki, Józef Stalin oświadczył m.in. „Uczyniliśmy więcej niż się sami spodziewaliśmy, niż mogli oczekiwać najwięksi zapaleńcy w naszej partii. Nie zaprzeczają temu obecnie nawet wrogowie. Tym bardziej nie mogą temu zaprzeczać nasi przyjaciele.

Nie mieliśmy hutnictwa żelaznego, podstawy uprzemysłowienia kraju. Teraz je mamy.

Nie mieliśmy przemysłu traktorowego. Teraz go mamy.

Nie mieliśmy przemysłu samochodowego. Teraz go mamy.

Nie mieliśmy przemysłu obrabiarek. Teraz go mamy.

Nie mieliśmy poważnego, nowoczesnego przemysłu chemicznego. Teraz go mamy.

Nie mieliśmy rzeczywistego i poważnego przemysłu budowy nowoczesnych maszyn rolniczych. Teraz go mamy.

Nie mieliśmy przemysłu lotniczego. Teraz go mamy.

Pod względem wytwarzania energii elektrycznej staliśmy na ostatnim miejscu. Teraz wysunęliśmy się na jedno z pierwszych miejsc.

Pod względem wytwarzania produktów naftowych i węgla staliśmy na ostatnim miejscu. Teraz wysunęliśmy się na jedno z pierwszych. I nie tylko stworzyliśmy te nowe olbrzymie gałęzie przemysłu, lecz stworzyliśmy je w takiej skali i w takich rozmiarach, wobec których błędna skala i rozmiary przemysłu europejskiego²¹⁾

Do rozwiązania podstawowych zadań budowy gospodarczych fundamentów socjalizmu, stworzenia współczesnego przemysłu w oparciu o przodującą technikę — nie można było przystąpić bez odrodzenia rolnictwa. Aby odbudować i rozwinąć przemysł, należało zacząć od gospodarki rolnej: „Nie można rozwijać przemysłu w próżni, nie można rozwijać przemysłu jeśli w kraju nie ma surowców, jeśli nie ma żywności dla robotników i jeśli nie istnieje jako tako rozwinięta gospodarka rolna, która stanowi podstawowy rynek dla naszego przemysłu²²⁾

Rozwój rolnictwa był konieczny dla wzmocnienia podstaw państwa radzieckiego, dla zacieśnienia sojuszu robotniczo-chłopskiego. Sojusz ten przyjmuje postać gospodarczej współpracy

między miastem i wsią, mając między innymi za cel wzajemne zaopatrywanie we wszystko, co niezbędne, robotników i chłopów oraz przyciągając tych ostatnich do dzieła budownictwa socjalistycznego pod wodzą proletariatu.

Rozprawiając się z opozycją ujawnioną na XIV Zjeździe Partii, opozycją, której cechą była niewiara w zwycięstwo budownictwa socjalistycznego, Józef Stalin mówi: „Co to jest niewiara w zwycięstwo budownictwa socjalistycznego w naszym kraju? Jest to przede wszystkim brak przekonania, że podstawowe masy chłopstwa mogą być wciągnięte dzięki określonym warunkom rozwoju naszego kraju do dzieła budownictwa socjalistycznego. Jest to po drugie brak przekonania, że proletariariat naszego kraju, rozporządzający kluczowymi pozycjami gospodarstwa narodowego, potrafi wciągnąć podstawowe masy chłopstwa do dzieła budownictwa socjalistycznego²³⁾

Na podstawie tez Lenina o spójni proletariatu i chłopstwa, o włączeniu gospodarstw chłopskich do systemu socjalistycznego rozwoju kraju, o tym, że proletariariat powinien posuwać się ku socjalizmowi wraz z podstawowymi masami chłopstwa, Stalin dał następującą syntezę ekonomicznego rozwiązania sprawy chłopskiej w Rosji.

„Gospodarstwo chłopskie nie jest gospodarstwem kapitalistycznym, lecz w przytłaczającej większości drobnotowarowym. Jest to gospodarstwo stojące na rozdrożu pomiędzy kapitalizmem a socjalizmem. Może się ono rozwinąć i w kierunku kapitalizmu, jak to się odbywa obecnie w krajach kapitalistycznych, i w kierunku socjalizmu, jak to powinno dokonać się u nas, w naszym kraju, w warunkach dyktatury proletariatu“, i dalej: „Właśnie dlatego, że miasto jest kierownikiem wsi, a w mieście panuje u nas proletariariat mający w swych rękach wszystkie pozycje kluczowe gospodarstwa narodowego, właśnie dlatego gospodarstwa chłopskie w swoim rozwoju muszą pójść inną drogą, drogą budownictwa socjalistycznego“.

Cóż to za droga?

„Jest to droga masowego zrzeszenia się milionów gospodarstw chłopskich w spółdzielniach wszelkiego rodzaju, droga zjednoczenia rozdrobnionych gospodarstw chłopskich wokół przemysłu socjalistycznego, droga krzewienia zasad kolektywizmu wśród chłopstwa, najpierw w zakresie zbytu produktów rolnictwa i zaopatrywania gospodarstw chłopskich w wyroby miejskie, później zaś w zakresie produkcji rolniczej“. Droga ta jest „jedyną drogą podniesienia dobrobytu wsi, jedynym środkiem ocalenia szerokich mas chłopstwa od nędzy i ruiny²⁴⁾

Rozwój socjalistycznego rolnictwa wymagał stałej kontroli jego prawidłowości oraz ochrony przed błędnymi i szkodliwymi teoriami, które mogły go wypaczyć. Praca „W kwestii polityki agrarnej w ZSRR“ stanowi drogowskaz rozwoju kolektywnej gospodarki rolnej państwa radzieckiego i oczyszcza teoretyczne hory-

zonty polityki agrarnej oraz jej praktykę od błędnych naleciałości.

W pracy tej Józef Stalin wykazuje fałsz tzw. teorii „równowagi” pomiędzy poszczególnymi odcinkami gospodarstwa narodowego i udowadnia, że celem jej jest „...obrona pozycji indywidualnego gospodarstwa chłopskiego, uzbrojenie żywiółów kułackich w ich walce z kolchozami w „nowy” oręż teoretyczny oraz dyskredytacja kolchozów”. Zapytując dalej „Czyż można w ciągu choć cokolwiek dłuższego okresu opierać Władzę Radziecką i budownictwo socjalistyczne na dwóch r ó ż n y c h podstawach — na podstawie największego i zjednoczonego przemysłu socjalistycznego i na podstawie najbardziej rozdrobnionej i zacofanej, drobnotowarowej gospodarki chłopskiej?” — odpowiada — „Nie można. Kiedyś musiałyby się to skończyć zupełnym upadkiem całego gospodarstwa narodowego“.²⁵⁾

Podobnie zdecydowanie zwalczał Stalin antymarksistowską teorię tzw. „samorzutnego rozwoju”, wg której ewolucja wsi odbywać się będzie w ślad za socjalistycznym miastem samorzutnie ku socjalizmowi. Ma ona w istocie na celu tak samo jak poprzednia: „...dać nowy oręż w ręce żywiółów kapitalistycznych wsi w ich walce przeciw kołchozom”. Wbrew tej teorii „socjalistyczne miasto winno p r o w a d z i ć za sobą drobnochłopską wieś z a k ł a d a j ą c na wsi kolchozy i sowchozy i przebudowując wieś na nowy socjalistyczny ład“.²⁶⁾

Również i przemycana z burżuazyjnej ekonomii teoria „trwałości” drobnego gospodarstwa chłopskiego została obalona w tejże pracy. Reformistyczni zwolennicy tej teorii usiłowali „oprzeć się” na fackie, że „drobny chłop jest wytrzymały, cierpliwy, gotów ponosić wszelkie ofiary byle tylko zostać się na swym skrawku ziemi i że dzięki temu w walce z wielkim gospodarstwem w rolnictwie drobne gospodarstwo chłopskie wykazuje trwałość“.²⁷⁾ Stalin wskazał, jako na źródło tego twierdzenia, na teorie ekonomistów kapitalistycznych, wg których wyższość wielkiego gospodarstwa nad drobnym odnosi się tylko do przemysłu, ale nie ma zastosowania w rolnictwie. Tymczasem te „teorie są niesłuszne zarówno w ustroju kapitalistycznym jak i w szczególności w Związku Radzieckim, który przeprowadził nacjonalizację ziemi zgodnie z założeniami Marksa, wyluszczoneymi w trzecim tomie: „Kapitału” i w teorii wartości dodatkowej oraz zgodnie z nauką Lenina — w jego pracach o kwestii rolnej. „...Rzeczywistość daje nowe argumenty przeciw tej teorii”. Bowiem — jak mówi Stalin — „...właśnie dlatego, że nie ma u nas prywatnej własności ziemi, nie ma u nas i tego niewolniczego przywiązania chłopu do ziemi, jakie istnieje na Zachodzie. A okoliczność ta musi ułatwiać przechodzenie drobnego gospodarstwa chłopskiego na tory kolchozów”, w których już nawet na pierwszym ich etapie rozwojowym „...chłopi, bezsilni w warunkach pracy indywidualnej, stali się ogromną siłą, gdy połączyli swe narzędzia i zjednoczyli się w kolchozach“.²⁷⁾ Co się tyczy

warunków kapitalistycznych, to tam rzekoma „trwałość chłopskiego gospodarstwa ujawnia się za cenę pogłębiającego się zacofania tego gospodarstwa i wzrastającej nędzy chłopu, a istnienie drobnotowarowej gospodarki rolnej powoduje jej kosztem rozrost wielkiej własności ziemskiej (np. w St. Zjedn. A. P.), co dowodzi, iż drobne gospodarstwo chłopskie w kraju kapitalistycznym rodzi kapitalizm.

Wyniki pierwszej pięcioletki w rolnictwie posiadają niemniej przełomowe znaczenie, niż wyniki jej w innych gałęziach gospodarki narodowej jak np. w przemyśle.

Józef Stalin stwierdził, że pierwsza pięcioletka w dziedzinie rolnictwa jest pięcioletką kolektywizacji. Ta wielka przebudowa form organizacyjnych rolnictwa była niezbędna, gdyż „...dla utrwalenia dyktatury proletariatu i zbudowania społeczeństwa socjalistycznego oprócz uprzemysłowienia konieczne jest jeszcze przejście od drobnej indywidualnej gospodarki chłopskiej do wielkiej kolektywnej gospodarki rolnej, wyposażonej w traktory i nowoczesne maszyny rolnicze, jako jedynej trwałej podstawy Władzy Radzieckiej na wsi”, gdyż także „bez kolektywizacji niemożliwe jest wyprowadzenie naszego kraju na szeroką drogę budowania ekonomicznego fundamentów socjalizmu, niemożliwe jest wyzwolenie wielomilionowego chłopstwa pracującego z nędzy i ciemnoty“.²⁸⁾

Aby urzeczywistnić te założenia, konieczne dla harmonijnego i pełnego rozwoju gospodarki narodowej w kierunku socjalizmu, postawiono w pięcioletce z zakresu rolnictwa zadanie polegające na tym, „aby zjednoczyć rozproszone i drobne indywidualne gospodarstwa chłopskie, pozbawione możliwości posługiwania się traktarami i nowoczesnymi maszynami rolniczymi, w wielkie gospodarstwa kolektywne, uzbrojone we wszystkie nowoczesne narzędzia wysoko rozwiniętego rolnictwa, wolne zaś tereny zająć pod wzorowe gospodarstwa państwowe, pod sowchozy“.²⁹⁾

Zadanie to nie tylko zostało wykonane, lecz przewyższone trzykrotnie. Do końca 1932 r. kolchozy zjednoczyły 60% chłopskich gospodarstw i równocześnie 70% całości ziemi chłopskiej w ZSRR. W ten sposób, jak w 1933 r. stwierdził J. W. Stalin: „Partia osiągnęła to, że ZSRR przekształcił się już z kraju gospodarki drobnochłopskiej w kraj największej w świecie gospodarki rolnej, że w ciągu mniej więcej 3 lat zdołał zorganizować przeszło 200 tysięcy gospodarstw kolektywnych i około 5 tysięcy sowchozów zbożowych i hodowlanych osiągając jednocześnie rozszerzenie obszaru zasiewów w ciągu 4 lat o 21 milionów hektarów“.³⁰⁾

W tym samym sprawozdaniu Stalin wyjaśnił, dla czego w okresie pierwszego planu pięcioletniego było możliwe i słuszne przeprowadzenie kolektywizacji w tak szybkim tempie: „Czy słusznie postępowała partia urzeczywistniając politykę przyspieszonego tempa kolektywizacji? Tak, bezwzględnie słusznie, jakkolwiek i tutaj nie uniknięto pewnej przesady. Realizując politykę likwidacji kułactwa jako klasy

i wykarczowując gniazda kułackie — partia nie mogła się zatrzymać w po'owie drogi, musiała tę sprawę doprowadzić do końca. To po pierwsze. Po drugie, rozporządzając z jednej strony traktorami i maszynami rolniczymi i korzystając, z drugiej strony, z faktu, że nie ma prywatnej własności ziemi (nacionalizacja ziemi) partia miała całkowitą możność forsowania kolektywizacji rolnictwa. I rzeczywiście osiągnęła w tej dziedzinie olbrzymi sukces, przewyższyła bowiem trzykrotnie program pięciolatki w dziedzinie kolektywizacji³¹⁾

Opanowywanie po rewolucji handlu przez władzę radziecką odbywało się w trudnych warunkach. Zniszczenie, powstałe w toku wojny oraz rewolucji, opór, jaki stawiał silny jeszcze wówczas kapitalizm w walce klasowej, wreszcie trudności zaopatrzeniowe skutkiem zniszczenia komunikacji i masowych nieurodzajów — wszystko to składało się na warunki, w których wykonanie zadań zaopatrzenia ludności pracującej, a z drugiej strony wykorzeniania spekulacji, przedstawiało znaczne trudności.

Dla owego okresu, gdy handel socjalistyczny stawiał pierwsze kroki, mając szczególną wartość prace Stalina formułujące problematykę handlu w ustroju socjalistycznym. Tak np. na XIV Zjeździe WKP(b) Stalin w następujący sposób ujął zagadnienie handlu: „Nie na tym polega istota rzeczy, jakoby handel i system pieniężny miały być środkami gospodarki kapitalistycznej. Polega ona na tym, że elementy socjalistyczne naszego gospodarstwa w walce z elementami kapitalistycznymi opanowują środki i broń burżuazji dla przezwyciężenia elementów kapitalistycznych, że wykorzystują je skutecznie przeciw kapitalizmowi, skutecznie wykorzystują je w celu zbudowania socjalistycznego fundamentu naszej gospodarki. Dzięki dialektyce naszego rozwoju, funkcje i przeznaczenie tych instrumentów burżuazji zmieniają się zasadniczo, do gruntu, zmieniają się na korzyść socjalizmu, a na niekorzyść kapitalizmu³¹⁾

W toku walki o opanowanie rynku przez handel państwowy i spółdzielczy, o właściwe stosowanie zadań Nep'u w polityce handlowej Stalin piętnował dywersję opozycji wewnątrzpartyjnej oraz prostował błędne w tej mierze pojęcia, ucząc, że „...Nep wcale nie oznacza zupełnej wolności handlu, wolnej gry cen na rynku. Nep jest to wolność handlu w pewnych granicach, w pewnych ramach, przy zagwarantowaniu regulującej roli państwa na rynku... Na naszym rynku nie ma wolnej gry cen, jak to bywa zazwyczaj w krajach kapitalistycznych. W zasadzie my określamy ceny zboża. My określamy ceny towarów przemysłowych. Staramy się przeprowadzać politykę obniżenia kosztów produkcji i obniżenia cen towarów przemysłowych, dążąc do zachowania stałych cen produktów rolnych. Czyż nie jest rzeczą jasną, że takich szczególnych i specyficznych porządków rynkowych nie ma w ogóle w krajach kapitalistycznych? ³²⁾

Wskazywał też Stalin na niebezpieczeństwa praktyczne, jakie zagrażają handlowi radzieckiemu ze strony elementów kapitalistycznych w okresie pierwszych lat Nep'u, gdy „kapitał prywatny przeniknął nie do produkcji, gdzie więcej ryzyka a obrót kapitału jest wolniejszy — lecz do handlu“³³⁾

Zgodnie z wskazaniami Stalina partia przeprowadziła walkę o wzmocnienie radzieckiego handlu państwowego i spółdzielczego. Aparatowi handlowemu postawiono zadanie walki z prywatnym kapitałem, opanowania rynku, wyparcia kapitału prywatnego z rynku handlowego przy pomocy środków gospodarczych, a więc poprzez niżkę cen i poprawę jakości towarów, poprzez manewrowanie masą towarową, wykorzystanie ulgowych kredytów długoterminowych itd.³⁴⁾

Wykonanie tych zadań przez radziecki aparat handlowy przyniosło z końcem pierwszej pięciolatki wedle słów Stalina następujące wyniki: „...dopieśliśmy tego, że w ostatnim okresie całkowicie wyrugowaliśmy z obrotu towarowego handel prywatny, kupców i wszelkiego rodzaju pośredników.

Co osiągnęliśmy w wyniku przeprowadzenia pięciolatki w dziedzinie rozwijania handlu radzieckiego?

W wyniku pięciolatki mamy:

a) zwiększenie produkcji przemysłu lekkiego, która wzrosła do 187% w porównaniu z rokiem 1928;

b) wzrost detaliczno-spółdzielczo-państwowego obrotu towarowego, który wynosi obecnie w cenach z 1932 r. 39,6 miliarda rubli, to znaczy powiększenie masy towarowej w handlu detalicznym do 175% w porównaniu z r. 1928;

c) wzrost państwowo-spółdzielczej sieci handlowej o 158 tysięcy sklepów i magazynów w porównaniu z rokiem 1929;

d) stale wzrastający rozwój handlu kolchozowego i zakupów produktów rolnych przez poszczególne organizacje państwowe i spółdzielcze“³⁵⁾

Wykonanie pierwszego planu pięcioletniego przez Związek Radziecki poruszyło niebywale opinię całego świata i jeszcze ostrzej zarysowało przeciwieństwa między masami pracujących a panującymi klasami kapitalistycznymi.

Wydarzenie to przypadło na okres, w którym wycieńczony świat kapitalistyczny nieudolnie wydobywał się z odmętów wielkiego kryzysu. W kierunku Związku Radzieckiego zwracały się wówczas z przestрахem myśli klas eksploaterskich oraz z nadzieją — milionów pracujących. Jak bowiem mówił J. Stalin „kraje kapitalistyczne brzemienne są w rewolucję proletariacką, i właśnie dlatego, że są brzemienne w rewolucję proletariacką, burżuazja chciaaby zaczerpnąć w niepowodzeniach pięciolatki nowe argumenty przeciwko rewolucji, gdy tymczasem proletariatus, przeciwnie, stara się zaczerpnąć i faktycznie czerpie ze zdobyczy pięciolatki nowe argumenty na korzyść rewolucji, przeciw burżuazji całego świata.“³⁶⁾ Dlatego

też „Sukcesy pięciolatki mobilizują rewolucyjne siły klasy robotniczej wszystkich krajów przeciw kapitalizmowi — oto fakt niezaprzeczalny“³⁶⁾.

Dzisiaj, w 30 z górą lat od chwili gdy zasady ekonomii politycznej marksizmu-leninizmu poczęła wcielać w życie radziecka gospodarka planowa i w 16 prawie lat po zrealizowaniu pierwszego stalinowskiego planu pięcioletniego, dziś doświadczenia radzieckie i nauki z nich płynące są wciąż jednakowo żywe i jednakowo cenne dla krajów, które zmierzają wzorem Związku Radzieckiego ku socjalizmowi.

Od końca omawianego okresu (1933 r.) Związek Radziecki przebył ogromną drogę rozwojową, zrealizował pod wodzą Józefa Stalina socjalizm i wszedł w epokę budowy komunizmu.

U progu II wojny światowej Związek Radziecki, dzięki realizacji dwóch planów pięcioletnich i w trakcie wykonywania trzeciego, stał się gospodarczo potężnym krajem przodującej techniki. Na XVIII Zjeździe WKP(b) Józef Stalin ujmował osiągnięcia radzieckie jak następuje: „Można bez przesady powiedzieć, że z punktu widzenia techniki produkcji, z punktu widzenia nasycenia przemysłu i rolnictwa nową techniką, kraj nasz jest najbardziej przodującym w porównaniu ze wszystkimi innymi krajami, w których stare urządzenia techniczne i maszyny są dla produkcji kulą u nogi i hamują zastosowanie nowej techniki“.

W owym czasie przemysł radziecki wzrósł dziewięciokrotnie w porównaniu z poziomem w r. 1913, zaś radzieckie rolnictwo rozszerzyło powierzchnię upraw powyżej 130%, osiągnęło zwiększenie zbiorów od 18,6% (zboże) do 263,5% (bawełna) ponad poziom przedwojenny i zaopatrzone zostało w półmilionowy park traktorów.

Mimo nie mniejszą doniosłość prac Stalina z okresu drugiej i późniejszych pięcioletek stalinowskich — w naszych warunkach szczególnie żywe i aktualne są wskazania ze wstępnego i pierwszego okresu rozwojowego planowej gospodarki radzieckiej. Wchodzimy bowiem po zrealizowaniu planu odbudowy w okres planu sześcioletniego, którego zadaniem jest budowa fundamentów socjalizmu w Polsce.

Obrazy I Kongresu PZPR oraz III Plenum KC PZPR, w szczególności zaś referaty Prezydenta B. Bieruta wyjaśniły, skryształowały oraz oczyściły od błędnych naleciałości pojęcie demokracji ludowej w Polsce. W szczególności napiętnowane zostały próby traktowania polskiej drogi do socjalizmu jako drogi odrębnej, jako kompromisu czy złotego środka pomiędzy drogą socjalizmu i kapitalizmu. Uwypuklony też został wzorcowy charakter doświadczeń radzieckich dla budowy socjalizmu we wszystkich państwach demokracji ludowej.

W związku z tym Wicepremier H. Minc pisał niedawno: „Dlatego też planowanie w krajach demokracji ludowej, będących państwami typu socjalistycznego, nie jest i nie może być czymś pośrednim pomiędzy kapitalistyczną anarchią a planowaniem radzieckim, lecz jest planowa-

niem socjalistycznym, jednorodnym, jeśli idzie o jego istotę klasową, z planowaniem radzieckim“. Mimo różnic między planowaniem bezklasowego Związku Radzieckiego a planowaniem posiadających jeszcze klasy kapitalistyczne krajów demokracji ludowej „... istnieje oprócz tej samej istoty klasowej również wiele wspólnych cech praktycznych i analogii. Jest to zupełnie zrozumiałe. Już w 1928 r. Stalin mówił: „Czy kraje kapitalistyczne, chociażby nawet najbardziej rozwinięte, mogą obyć się bez Nep’u przy przejściu od kapitalizmu do socjalizmu? Myślę, że nie mogą“. Jak w zakończeniu cytowanego wyżej artykułu stwierdza Wicepremier H. Minc: „Dlatego też nie ulega kwestii, że w oparciu o wielki Związek Radziecki kraje demokracji ludowej będą zwycięsko wcielać w życie swoje plany rozwoju gospodarczego, będą coraz bardziej podnosić poziom sił wytwórczych, zwiększać dobrobyt, podnosić poziom kultury swych narodów, doprowadzać do końca dzieło budowania fundamentów socjalizmu, wnosząc tym samym wkład w sprawę zwycięstwa światowego obozu walki o pokój i socjalizm“³²⁾.

Stąd też wynika nieustanna dla nas aktualność prac wielkiego Twórcy zasad gospodarki planowej i ich realizatora: Józefa Stalina, szczególnie prac omówionego okresu. Stanowią one zarówno drogowskaz w sprawach zasadniczych, jak i przewodnik codziennej praktyki w budownictwie fundamentów socjalizmu.

ZRÓDŁA CYTAT

- 1) W. I. Lenin: „O hasła Stanów Zjednoczonych Europy“. Dzieła wybrane (ros.), t. I, cz. 2, str. 290-291.
- 2) J. W. Stalin: „Zagadnienia Leninizmu“, wyd. „Książka“, str. 137.
- 3) tamże, str. 145-146.
- 4) J. W. Stalin: Dzieła (ros.), t. VII, str. 364.
- 5) tamże, str. 298.
- 6) tamże, str. 301.
- 7) tamże, str. 329.
- 8) tamże, t. VI, str. 215.
- 9) tamże, t. VII, str. 302.
- 10) J. W. Stalin: „Zagadnienia leninizmu“, str. 227.
- 11) tamże, str. 303-304.
- 12) tamże, str. 306.
- 13) tamże, str. 306.
- 14) Z przemówienia J. W. Stalina do wyborców okręgu stalinowskiego w dniu 9 lutego 1946 r.
- 15) J. W. Stalin: „Zagadnienia leninizmu“, wyd. 10 (ros.), str. 445.
- 16) tamże, wyd. „Książka“, str. 324.
- 17) tamże, str. 347.
- 18) Z przemówienia J. W. Stalina do wyborców okręgu stalinowskiego w dn. 9 lutego 1946 r.
- 19) J. W. Stalin: „Zagadnienia leninizmu“, str. 347.
- 20) tamże, str. 348-349.
- 21) J. W. Stalin: Dzieła (ros.), t. VIII, str. 118.
- 22) J. W. Stalin: „Zagadnienia leninizmu“, str. 141.
- 23) tamże, str. 142-143.
- 24) tamże, str. 259.
- 25) tamże, str. 261.
- 26) tamże, str. 262 i 264.
- 27) tamże, str. 354.
- 28) tamże, str. 355.
- 29) tamże, str. 355.
- 30) tamże, str. 355.
- 31) J. W. Stalin: Dzieła (ros.), t. VII, str. 369-370.
- 32) J. W. Stalin: „Zagadnienia leninizmu“, str. 221.
- 33) J. W. Stalin: Dzieła (ros.), t. VI, str. 243.
- 34) tamże, str. 244-247.
- 35) J. W. Stalin: „Zagadnienia leninizmu“, str. 364.
- 36) tamże, str. 344.
- 37) H. Minc: „W kwestii zasad planowania w krajach demokracji ludowej“, czasopismo „O trwałą pokój i demokrację ludową“, nr 27 z 1949 r.

PO ZWYCIESKIM, przedterminowym wykonaniu trzyletniego Planu Odbudowy Gospodarczej w ciągu 2 lat i 10 miesięcy, przeszliśmy do produkcji ponad plan trzyletni, której głównym celem jest uzyskanie jak najlepszych pozycji wyjściowych do planu sześciolletniego.

Możliwość przedterminowego wykonania Planu Odbudowy Gospodarczej zarysowała się już z końcem 1948 r. Po przełamaniu trudności w okresie pierwszego etapu realizacji planu (nie sprzyjające warunki atmosferyczne, dyskryminacja handlowa Polski ze strony krajów kapitalistycznych, szkodliwa działalność elementów spekulacyjnych itd.) i po zbilansowaniu osiągniętych wówczas wyników, okazało się, że istnieją realne możliwości wykonania zadań planu trzyletniego przed terminem. Możliwości te sprecyzowano konkretnie na I Kongresie PZPR, który rzucił wezwanie wykonania planu trzyletniego na 2 do 3 miesięcy przed terminem, a więc w październiku 1949 r.

Postaramy się pokrótce zanalizować pozycję wyjściową do walki o przedterminowe wykonanie planu, a więc stan wykonania planu trzyletniego po dwóch pierwszych latach jego realizacji.

Przemysł państwowy przekroczył swój pierwszy (na 1947 r.), roczny plan produkcji o 50%. W r. 1948 zadania planu przekroczono o 140%.

Stosunkowo nieduże — w porównaniu z następnymi latami — rozmiary planu produkcji przemysłowej na r. 1947 umożliwiły osiągnięcie 28% ogólnej wartości produkcji przewidzianej na okres trzyletni. Zatem w ciągu dwu następnych lat należało wykonać aż 72% planu trzyletniego. Dziś można stwierdzić, że olbrzymi wysiłek mas pracujących, podjęty w okresie realizacji planu na r. 1948, stworzył praktyczną bazę wyjściową do przedterminowego wykonania planu trzyletniego. W związku ze znacznym przekroczeniem planu produkcyjnego na r. 1948, uzyskano 37% planu trzyletniego. Zatem na ostatni rok realizacji planu trzyletniego pozostało już tylko 35% jego globalnej wartości. Przy stale wzmagającym się tempie produkcji, wzrastającym zatrudnieniu i wydajności pracy oznaczało to pomysłny start do walki o przedterminowe wykonanie Planu Odbudowy Gospodarczej w zakresie produkcji przemysłowej.

W rolnictwie, dzięki udanej akcji likwidacji odlogów, pomysłnym warunkom atmosferycznym, wzrostowi mechanizacji i poprawie zaopatrzenia, w r. 1948 nadrobiono opóźnienia spowodowane niepomysłnymi warunkami (susza, powódź itd.), towarzyszącymi realizacji planu na r. 1947. Tym samym stworzono podstawy do

przekroczenia zadań planu trzyletniego również w zakresie rolnictwa.

Plan trzyletni przewidywał przekroczenie przedwojennej wartości produkcji rolniczej na 1 mieszkańca o 10%, w roku 1948 uzyskano już 8-procentowe przekroczenie.

Jeśli chodzi o wydajność z ha, to zadania planu w zakresie niektórych ziemiopłodów uzyskano lub przekroczono już w r. 1948. Charakteryzuje to poniższe zestawienie (w q z 1 ha):

	plan trzyletni	r. 1948 wykonanie
pszenica	11,8	11,8
żyto	11,2	12,5
buraki cukrowe	180,0	183,0

Poważniejsze trudności realizacyjne dały się zauważyć w zakresie produkcji hodowlanej, gdzie poważna rozbieżność pomiędzy stanem porównania z końca r. 1948 w stosunku do przewidywań planu trzyletniego wymagała szczególnego wysiłku i specjalnej mobilizacji środków w ostatnim roku Planu Odbudowy Gospodarczej.

W komunikacji, dzięki pomysłnemu przełamaniu trudności realizacyjnych, które szczególnie ostro zarysowały się w r. 1947 (powódź, zamrożenie portów itd.) uzyskano następujące wyniki wykonania planów rocznych na lata 1947 i 1948:

	r. 1947	r. 1948
przewozy towarów P. K. P. ¹⁾	105%	114%
przewozy osób P. K. P. ¹⁾	147%	121%
przeładunki portów	91% ²⁾	87%
przewozy towarowe żeglugi morskiej		131%
przewozy osób P. K. S.	103%	163%

Jak wynika z powyższego zestawienia w podstawowych działach komunikacji jedynie odnośnie do przeładunku portów zależnego od kierunku obrotów zagranicznych dwa kolejne plany roczne nie zostały wykonane, przy znacznym ich przekroczeniu na pozostałych odcinkach.

Przedterminowe więc wykonanie zadań planu trzyletniego w podstawowych działach gospodarki narodowej jest zasługą nie tylko ostatniego, 10-miesięcznego okresu realizacyjnego, który praktycznie zdecydował o jego wykonaniu, lecz przede wszystkim wynikiem olbrzymich wysiłków, dokonanych przez masy pracujące miast i wsi w dwu pierwszych i najtrudniejszych zarazem latach jego realizacji.

Główną cechą planu trzyletniego był olbrzymi, nie znajdujący precedensu w naszej historii, rozwój przemysłu. Podczas gdy w stosunku do r. 1946 wskaźnik produkcji przemysłowej Stanów Zjednoczonych A. P. wyniósł zaledwie 102, Anglia w stosunku do r. 1937 osią-

¹⁾ Koleje normalnotorowe.

²⁾ Gdańsk — Gdynia.

głębia wskaźnik 115, Francja 116, Niemcy Zachodnie (Bizonia) — 87³⁾, Polska w r. 1949 osiągnęła poziom 174 w stosunku do r. 1937 i aż 226 w stosunku do r. 1946. Oznacza to, że w ostatnim roku planu trzyletniego produkcja przemysłowa wzrosła przeszło dwukrotnie w porównaniu z r. 1946.

Drugą charakterystyczną cechą rozwoju przemysłu polskiego w okresie planu trzyletniego był szybszy wzrost wskaźnika produkcji środków wytwórczych niż środków spożycia. W rezultacie doprowadziło to do zmiany struktury produkcji przemysłowej Polski, powodując odwrócenie przedwojennej proporcji pomiędzy produkcją środków wytwórczości i produkcją środków spożycia. Zjawisko to ilustrują następujące liczby (w ‰ w stosunku do globalnej produkcji przemysłu i rzemiosła):

	r. 1937	r. 1946	r. 1949 ⁴⁾
ogółem produkcja	100	100	100
środki produkcji	47	51	55
„ spożycia	53	49	45

Oczywiście malejący udział produkcji środków spożycia przy szybko rosnącym wskaźniku produkcji globalnej nie oznacza bezwzględnego spadku produkcji tych artykułów. Wręcz przeciwnie w okresie planu trzyletniego wzrastała produkcja środków spożycia.

Zadania planu trzyletniego przewidziane dla przemysłu państwowego w pomyślny sposób zrealizowano do końca października r. 1949, a więc na dwa miesiące przed terminem. Jak wynika z komunikatu Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, przemysł państwowy podległy ministerstwu przemysłowym oraz Ministerstwu Leśnictwa i Ministerstwu Żeglugi osiągnął wartość produkcji 35,7 mild. zł wg cen z 1937 r., czyli 100,6‰ planu trzyletniego.

Według tymczasowych danych wykonanie trzyletniego planu produkcji przemysłowej przez poszczególne ministerstwa w okresie do końca października br., kształtowało się jak następuje (w miln. zł z 1937 r.):

MINISTERSTWO	Plan trzyletni	Wykonanie 31.X.1949	% wykonania planu
Górnictwa i Energet.	6.846,5	6.752,2	99
Przemysłu Ciężkiego	12.885,2	12.966,7	101
Przemysłu Lekkiego	10.383,1	10.062,4	97
Przem. Roln. i Spoż.	4 930,1	5 303,5	108

Ministerstwo Leśnictwa osiągnęło w zakresie produkcji przemysłowej 118‰ planu trzyletniego, a Ministerstwo Żeglugi 99‰.

Z powyższego wynika, że jakkolwiek globalna wartość produkcji przemysłu państwowego przewidziana w planie trzyletnim została w ciągu 2 lat i 10 miesięcy osiągnięta i prze-

kroczona, to jednak w zakresie niektórych działów produkcji nie osiągnięto jeszcze poziomu planu trzyletniego. Dotyczy to w szczególności zakładów produkcyjnych, podległych Ministerstwu Przemysłu Lekkiego, które łącznie wykonały plan w 97‰ oraz Ministerstwa Górnictwa i Energetyki i Ministerstwa Żeglugi, których zakłady wykonały 99‰ planu. Przekroczenie więc planu w skali ogólnej osiągnięto dzięki nadwyżkom produkcyjnym, uzyskanym w przemysłach podległych pozostałym ministerstwom.

Wykonanie planu trzyletniego w gałęziach gospodarczych podległych Ministerstwu Górnictwa i Energetyki w okresie do końca października br. przedstawiało się, jak następuje:

C. Z. Energetyki	93‰
C. Z. P. Węglowego	98‰
C. Z. P. Naftowego	103‰
Monopol Solny	114‰

Elektrownie podległe C. Z. Energetyki w okresie 2 lat i 10 miesięcy wyprodukowały 11,5 MWh wobec 11,8 MWh przewidzianych planem trzyletnim, wykonując plan w 98‰. W związku z przewidywanym na miesiące zimowe znacznym wzmoczeniem produkcji energii elektrycznej zadania planu trzyletniego do końca br. zostaną znacznie przekroczone.

Ilościowe wykonanie planu trzyletniego w górnictwie podległym Ministerstwu Górnictwa i Energetyki w okresie do końca października br. przedstawia się, jak następuje:

Wyszczególnienie	Plan trzyletni	Wykonanie 31.X.1949	% wykonania
Węgiel kamien. milj. t	199,0	193,5	96
Węgiel brunat. tys. t	11.702,0	13.609,0	116
Koks „ „	9 750,0	9.033,0	93
Sól kamienna „ „	1,015,0	1 1 5,0	110

Trzyletni plan wydobywania węgla kamiennego, który w okresie 2 lat i 10 miesięcy zrealizowany został w 96‰ osiągnął i przekroczył zadania planu w trzeciej dekadzie listopada. Przedterminowe wykonanie trzyletniego planu wydobywania węgla uzyskane zostało dzięki szczególnemu wzmoczeniu współzawodnictwa pracy i podniesieniu wydajności w końcowym etapie jego realizacji. W tym zakresie górnicy polscy zdali już chlubny egzamin w okresie realizacji planu trzyletniego, podnosząc wydajność pracy pomiędzy r. 1946 a I półroczem r. 1949 średnio o 21‰.

Wraz ze wzrostem wydajności pracy nastąpił szybki wzrost produkcji. W zakresie węgla kamiennego przedwojenny poziom produkcji przekroczone już w r. 1946. W r. 1949 (wg przewidywanego wykonania) osiągnięto blisko dwukrotnie większą produkcję węgla niż w r. 1938 i o 40‰ większą niż w r. 1946.

³⁾ „Monthly Bulletin of Statistics, Statistical Office of the United Nations“. Październik 1949 r.

⁴⁾ Przewidywane wykonanie.

Szybki wzrost produkcji węgla kamiennego w okresie planu trzyletniego nabiera szczególnego znaczenia w zestawieniu ze wskaźnikiem produkcji węgla w niektórych krajach kapitalistycznych. I tak np. w W. Brytanii między r. 1946 a r. 1949 zanotowano 14% wzrostu, we Francji 15%, natomiast Stany Zjednoczone A.P. wykazały się ok. 12%-ym spadkiem produkcji, co jest jednym z symptomów rozszerzającego się kryzysu.

Przedterminowe wykonanie planu w zakresie przemysłu ciężkiego przyniosło dodatkową ponadplanową produkcję, stwarzając tym samym lepszą bazę materiałową dla realizacji zadań inwestycyjnych w początkowym okresie planu sześcioletniego.

W okresie do końca października 1949 r. największe przekroczenie zadań planu uzyskał C. Z. Budowy Maszyn Ciężkich i C. Z. Przemysłu Elektrotechnicznego (o 13%) oraz C. Z. Przemysłu WYROBÓW Metalowych (o 10%). C. Z. Przemysłu Hutniczego uzyskał 6-procentowe przekroczenie. Natomiast C. Z. Przemysłu Chemicznego, C. Z. Przemysłu Motorzacyjnego oraz Zjednoczenie Przemysłu Taboru i Sprzętu Kolejowego nie osiągnęły jeszcze w tym okresie czasu zadań planu trzyletniego, co wymagało od nich zdwojenia wysiłków w okresie dwu ostatnich miesięcy jego realizacji.

Ilościowe efekty uzyskane przez przemysł ciężki w okresie 2 lat i 10 miesięcy realizacji planu trzyletniego przedstawiają się jak następuje:

Wyszczególnienie	Plan trzyletni	Wykonanie 31.X.1949	% wykonania
Stal surowa tys. t	5.173,0	5.418,9	105
Maszyny elektr. t	13.600,0	16.411,0	121
Kable tys. t	21,3	35,4	166
Akumul. i płyty tys. t	5,9	8,3	141
Zarówki milj. szt.	52,0	52,0	100
Rowery tys. szt.	240,0	229,4	96
Maszyny i narzędzia rolnicze tys. szt.	100,7	101,2	100
Barwniki t	5.470,0	8.304,0	152

W tym samym okresie czasu uzyskano 108% planu trzyletniego w wyrobach walcowanych, 88% w surówce żelaza, 80% w rudzie żelaza, 105% w rudzie cynku, 94% w cynku, 99% w ołowiu, 84% w parowozach normalnotorowych i 91% w węglarkach.

Podstawowym wskaźnikiem rozwoju życia gospodarczego kraju w ogóle, a przemysłu ciężkiego w szczególności jest produkcja stali. Przed wojną produkowaliśmy 1.441 tys. ton stali⁵⁾, zajmując pod tym względem VIII miejsce w Europie (łącznie z ZSRR). W r. 1946 wyprodukowaliśmy 1.219 tys. ton stali, tj. o 15% mniej niż przed wojną. W wyniku realizacji planu trzyletniego osiągnęliśmy w końcowym jego

roku (wg przewidywanego wykonania planu na r. 1949) poziom 2.262 tys. ton, a więc o 57% więcej niż przed wojną i o 86% więcej niż w roku 1946, wysuwając się pod tym względem na VI miejsce w Europie. Jeszcze wyższe wskaźniki wzrostu wykazuje produkcja stali w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Dla okresu przedwojennego w porównaniu z poprzedzającym i ostatnim rokiem planu trzyletniego przedstawiała się ona jak następuje:

	kg	wskaźnik
1938	41,3	100
1946	51,0	123
1949 ⁶⁾	92,5	224

Jak widać, w r. 1949 osiągniemy produkcję stali na 1 mieszkańca blisko 2,25 raza większą niż w r. 1938.

W przemyśle metalowym na uwagę zasługuje szybki wzrost produkcji taboru kolejowego, a w szczególności wagonów towarowych. Wprawdzie w okresie 2 lat i 10 miesięcy nie osiągnięto jeszcze zadań trzyletniego planu produkcji wagonów towarowych, ale przeciętna miesięczna produkcja w okresie styczeń — październik br. była ponad 26 razy większa od przeciętnej z r. 1938 i blisko 2,5 raza większa od przeciętnej r. 1946. Podobnie produkcja maszyn i narzędzi rolniczych w tym okresie była o 53% większa od przeciętnej miesięcznej r. 1946. Również w zakresie innych artykułów przemysłu metalowego dał się zauważyć niezwykle szybki i niespotykany dotąd w historii przemysłu polskiego wzrost produkcji.

Poważne sukcesy w ramach Planu Odbudowy Gospodarczej osiągnął polski przemysł stoczniowy, który zameldował wykonanie planu trzyletniego w dniu 5 listopada br. Chcąc scharakteryzować produkcję Zjednoczonych Stoczní Polskich w okresie Planu Odbudowy Gospodarczej należy zwrócić uwagę na fakt stałego powiększania się udziału produkcji okrętowej w globalnej wartości produkcji stoczni.

W okresie planu trzyletniego w stoczniach polskich wodowało 10 statków morskich (nie licząc jednostek rybackich). Ponadto w okresie od stycznia 1947 r. do końca września 1949 r. stocznie polskie wykonały 1.810 bieżących i kapitalnych remontów statków.

Przemysł chemiczny i elektrotechniczny w okresie realizacji planu trzyletniego należał do tych gałęzi przemysłu ciężkiego, którym towarzyszył najsilniejszy wzrost produkcji.

Przemysł chemiczny, który jako całość nie wykonał jeszcze w okresie 2 lat i 10 miesięcy zadań planu trzyletniego, w zakresie produkcji wszystkich podstawowych artykułów przekroczył znacznie poziom przedwojenny. I tak np. w produkcji nawozów sztucznych, azotowych i fosforowych⁷⁾ uzyskano (wg przewidywane-

⁵⁾ R. 1938.

⁶⁾ Przewidywane wykonanie.

⁷⁾ W czystym składniku.

⁸⁾ Obliczono na podstawie wartości produkcji pracownika fizycznego na rob/godz w zł 1937 r.

go wykonania planu na r. 1949 — 159% w stosunku do r. 1938 i aż 217% w stosunku do roku 1946.

W przemyśle elektrotechnicznym po przekroczeniu zadań planu trzyletniego odbywa się ponadplanowa produkcja maszyn elektrycznych, kabli, akumulatorów, żarówek i szeregu innych artykułów.

Omawiając wyniki polskiego przemysłu ciężkiego uzyskane w okresie realizacji planu trzyletniego, należy zwrócić specjalną uwagę na długą listę artykułów, których nigdy przed tym nie produkowano w kraju, a których wytworzenie rozpoczęto w latach 1947 — 1949. Wymienić tu należy przede wszystkim: traktory, samochody ciężarowe, nadwozia autobusowe, parowe maszyny okrętowe, parowozy pośpieszne, rudowęglowce, żniwiarki, młocarnie itd.

Dzięki ruchowi współzawodnictwa pracy zapoczątkowanemu w pierwszym roku planu trzyletniego nastąpił w przemyśle ciężkim szybki wzrost wydajności pracy. Przykładowo podajemy, że w przemyśle hutniczym w I półroczu 1949 uzyskano w stosunku do r. 1946 blisko 94-procentowy wzrost wydajności pracy⁸⁾, w przemyśle stoczniowym wartość roboczogodziny produkcyjnej wzrosła o ok. 80%.

Przemysł lekki plany produkcyjne, przewidziane na okres trzyletni, wykonał w dużym stopniu już w okresie 2 lat i 10 miesięcy.

I tak w zakresie przemysłu podległego Ministerstwu Przemysłu Lekkiego, które jako całość do końca października br. wykonało 97% planu trzyletniego, poszczególne działy uzyskały poważne przekroczenia. Wymienić tu należy C. Z. P. Włókien Sztucznych, który uzyskał 109% planu, C. Z. P. Jedwabniczo - Galanterijnego — 108%, C. Z. P. Drzewnego — 114%, C. Z. P. Gumowego i Tworów Sztucznych — 113%. Na niewykonanie w tym czasie planu przez całe Ministerstwo Przemysłu Lekkiego wpłynęło w dużym stopniu osiągnięcie na koniec października 93% planu trzyletniego przez C. Z. P. Bawełnianego i 91% przez C. Z. P. Wełnianego, które łącznie reprezentują ok. 1/3 wartości produkcji przemysłów podległych Ministerstwu. Przemysł mineralny osiągnął 95% planu trzyletniego. Wykonanie planu trzyletniego przez pozostałe działy waha się w granicach 90—93% z wyjątkiem Zjednoczenia Przemysłu Roszarniczego, które osiągnęło 74%.

Przemysł lekki podległy Ministerstwu Przemysłu Rolnego i Spożywczego, przekraczając w czasie 2 lat i 10 miesięcy trzyletni plan produkcji o 8%, uzyskał 111% w C. Z. P. Fermentacyjnego, 122% w Monopolu Spirytusowym, 116% w Monopolu Tytoniowym, 128% w Zjednoczeniu Przemysłu Cukierniczego i 132% w Zjednoczeniu Surogatów Kawowych. Znaczące przekroczenie Planu Odbudowy Gospodarczej wobec pomyślnie rozwijającej się kampanii, spodziewane jest w zakresie przemysłu cukrowniczego, który w okresie dwu poprzednich lat wykonał blisko 70% swego planu trzylet-

nego. Poważniejsze opóźnienia w realizacji planu powstały jedynie w produkcji C. Z. P. Tluszczonego, który w wymienionym okresie osiągnął 81% planu trzyletniego.

Przemysł lekki podległy Ministerstwu Leśnictwa osiągnął 118% planu trzyletniego.

Ilościowe efekty wykonania planu trzyletniego przez przemysł lekki w okresie 2 lat i 10 miesięcy przedstawiają się jak następuje:

Wyszczególnienie		Plan trzyletni	Wykonanie 31.X.1949	% wykonania
Cement	tys. t	5.200,0	5.282,0	102
Cegła	miln. szt.	1.599,0	1.325,0	95
Tkaniny bau.	miln. m.	1.000,0	920,5	92
„ wełn.	„	137,0	112,7	82
Przędza ln.-pak.	tys. t	30,2	35,9	119
Tkaniny jedw.	miln. m.	75,7	85,0	112
Papier	tys. t	680,0	668,9	98
Skóry miękkie	miln. m ²	6,6	6,99	103
Obuwie mech.	miln. par	10,9	13,6	124
Meble różne	tys. szt.	3.170,8	3.593,2	113
Zapałki	miln. pudł.	2.796,5	2.972,2	106
Papierosy bezust.	m. szt.	31,5	40,05	127
Piwo	miln. hl	3,5	4,4	126
Wino	tys. litr.	7.394,0	8.418,0	114
Cukierki, czekolada, kakao	tys. t	33,0	44,2	134

Przechodząc do omówienia poszczególnych działów produkcji, wchodzących w zakres działania Ministerstw Przemysłu Lekkiego, Rolnego i Spożywczego oraz Leśnictwa, należy podkreślić sukcesy uzyskane przez przemysł mineralny. Produkcja cementu, tego podstawowego artykułu, niezbędnego z punktu widzenia potrzeb nowoczesnego budownictwa, przekroczyła zadania planu trzyletniego, uzyskując 102% w okresie 2 lat i 10 miesięcy. Tym samym przekroczone znacznie przedwojenny poziom produkcji, który wynosił 1.700 tys. ton w r. 1938, a według przewidywanego wykonania planu na r. 1949 wyniesie 2.350 tys. ton, co oznacza wzrost o 38%.

W przemyśle włókienniczym w okresie realizacji planu trzyletniego prowadzona była szczególnie ostra walka najpierw o ilość, a potem o jakość produkcji. Od roku 1946 do r. 1949 produkcja tkanin bawełnianych wzrosła o 98%, a wełnianych o 124%. Oznacza to równocześnie znaczne przekroczenie przedwojennego poziomu produkcji.

Ciekawie przedstawiają się liczby produkcji tkanin bawełnianych i wełnianych, w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Ilustruje to poniższe zestawienie (w metrach):

	bawełniane	wełniane
r. 1938	8,36	1,10
r. 1946	8,61	0,90
r. 1949 ⁹⁾	16,4	1,96

Oznacza to, że w tkaninach wełnianych w przeliczeniu na 1 mieszkańca osiągnęliśmy

⁹⁾ Przewidywane wykonanie.

w r. 1949 poziom produkcji o 78% większy niż przed wojną; w tkaninach bawełnianych w tym samym okresie czasu wzrost był blisko dwukrotny.

O prowadzonej z powodzeniem walce w zakresie jakości produkcji świadczą liczby, dotyczące udziału I gatunku w produkcji poszczególnych artykułów przemysłu włókienniczego. Po między II kwartałem 1948 roku, a II kwartałem roku 1949, udział I gatunku w ogólnej produkcji tkanin bawełnianych wzrósł z 59,8% do 64,4%, w tkaninach wełnianych z 83,5% do 86,3%, w tkaninach lnianych i pakulanych z 89,3% do 90,3%. Zmiana systemu premiowania za jakość produkcji w ostatnim półroczu planu trzyletniego przyczyniła się do dalszego wzrostu jakości.

Równocześnie dał się zauważyć dalszy szybki wzrost liczby robotników, biorących udział we współzawodnictwie pracy, zmniejszenie godzin postojowych i ogólny wzrost wydajności. Wydajność pracy robotników fizycznych w całym przemyśle włókienniczym, obliczona w złotych r. 1937 na rob./godz., wzrosła pomiędzy rokiem 1947 a I półroczem 1949 o 15%.

Przedterminowe wykonanie planu trzyletniego przez przemysł skórzaný i papierniczy zaliczyć należy do poważnych osiągnięć przemysłu lekkiego. Przemysł skórzaný do końca października wyprodukował już ponad plan trzyletni około 390 tys. m² skór miękkich oraz 2,66 mln. par obuwia mechanicznego. Dodatkowe przekroczenie jakie uzyska przemysł skórzaný do końca br. stanowić będzie niezwykle ważny czynnik złagodzenia deficytu obuwia w Polsce.

Ponadplanowa, kontynuowana obecnie produkcja przemysłu papierniczego umożliwi pokrycie stale rosnącego zapotrzebowania na papier, związanego z szybkim rozwojem nauki i kultury.

W przemyśle cukrowniczym trwająca obecnie kampania praktycznie zadecyduje o tym, w jakim stopniu zadania planu trzyletniego zostaną przekroczone. Już dziś jednak na podstawie danych, dotyczących przewidywanego wykonania planu, można ustalić, że produkcja ostatniego roku planu trzyletniego przekroczy 780 tys. ton, osiągając ponad 150% poziomu przedwojennego i prawie podwojenie produkcji z r. 1946.

W wyniku realizacji trzyletniego planu produkcji przemysłu cukrowniczego Polska poprawiła swoją pozycję w Europie. O ile w roku 1946 w produkcji cukru zajmowaliśmy jeszcze szóste miejsce w Europie, o tyle wg przewidywanego wykonania planu na rok 1949 uzyskamy już czwarte, wyprzedzając Francję i Czechosłowację.

Z innych artykułów bezpośredniego spożycia, które wykonały plan trzyletni na 2 miesiące przed terminem, wymienić należy piwo, wino, zapalki, przetwory ziemniaczane, cukierki, czekoladę, namiastki kawy itd. W zakresie oleju surowego, margaryny, mydła i niektórych innych artykułów, toczy się walka o osiągnięcie

a następnie o przekroczenie zadań planu trzyletniego.

Stalemu wzrostowi wartości produkcji w okresie planu trzyletniego towarzyszył szybki wzrost zatrudnienia w przemyśle. Charakteryzują go następujące liczby:

	tys. osób	wskaznik
r. 1938 ¹⁰⁾	913	100
r. 1946	1.015	111
r. 1949 (I półr.)	1.483	162

Cyfry te wykazują, że w wyniku realizacji planu trzyletniego zdołaliśmy powiększyć stan zatrudnienia w przemyśle o 62% w stosunku do r. 1938 i o 46% w stosunku do r. 1946.

W czasie planu trzyletniego nastąpiło dalsze zwiększenie udziału socjalistycznych form gospodarczych w globalnej produkcji przemysłowej kraju. Ilustruje to poniższe zestawienie:

	1946	1949 ¹¹⁾
wartość produkcji przemysłu uspołecznionego	91%	96%
wartość produkcji przemysłu nieuspołecznionego	9%	4%

W ten sposób w wyniku realizacji Planu Odbudowy Gospodarczej poważnie ograniczony został udział gospodarki kapitalistycznej w produkcji przemysłowej kraju.

Rozwój produkcji rolnej w planie trzyletnim nie był tak szybki jak przemysłu, niemniej jednak i w tym zakresie zadania planu wykonane zostały z nadwyżką. Wskazuje na to wyraźnie przekroczenie przedwojennego poziomu produkcji rolnej na 1 mieszkańca o 12% wobec 10% postulowanych w planie trzyletnim.

Dzięki usprawnieniu i szybkiemu przeprowadzeniu akcji likwidacji odlogów, zadania planu powierzchni zasiewów wykonano. W ostatnim roku planu trzyletniego pod zasiewami znajdowało się 14.804 tys. ha. Największe przekroczenia planu zasiewów uzyskano w życie (o 15%), w burakach cukrowych (o 10%), w roślinach włóknistych (o 53%) i w roślinach oleistych (o 27%).

Wykonanie, a na szeregu odcinków przekroczenie zadań planu powierzchni zbiorów, przy przeważnie większej — niż planowano — wydajności z ha, pozwoliło na przekroczenie zadań planu w zakresie zbiorów, które wg tymczasowych danych przedstawiało się jak następuje:

Wyszczególnienie	Plan trzyletni	Wykonanie	% wykonania
4 zboża chleb. t.j.s. t	27.061,0	31.411,6	116
w tym pszenica „ „	4.076,0	4.414,3	108
żyto „ „	14.258,0	17.409,0	122
Ziemniaki „ „	78.940,0	88.036,1	112
Buraki cukrowe „ „	11.530,0	12.803,7	111
Len i konopie ¹²⁾ „ „	58,2	90,6	156
Rośliny oleiste „ „	193,9	245,7	128

¹⁰⁾ Przemysł wielki i średni.

¹²⁾ Na włókno.

Osiągnięcie wskazanych powyżej rozmiarów produkcji roślinnej w okresie planu trzyletniego umożliwiło krajowi nie tylko uzyskanie samowystarczalności zbożowej, ale stworzyło również pewne nadwyżki, którymi zapoczątkowaliśmy nasz przedwojenny eksport rolniczy.

Plony uzyskane w wyniku realizacji planu trzyletniego w porównaniu ze średnimi plonami przedwojennymi przedstawiają się jak następuje:

Wyszczególnienie	1934/38	Plan trzyletni	Wykonanie	% u- konania
Pszenica q z 1 ha	11,9	11,8	12,5	106
Żyto „	11,2	11,2	13,2	118
Ziemniaki „	121,0	120,0	123,0	100
Buraki cukr. „	216,0	180,0	195,0	108

Ponadto uzyskano 94% w roślinach oleistych i 103% w roślinach włóknistych.

Przekroczenie zadań planu w zakresie pszenicy i żyta oznacza jednocześnie przekroczenie przeciętnego poziomu przedwojennego z lat 1934 — 1938. Plony buraków, mimo przekroczenia zadań planu trzyletniego o 8%, nie osiągnęły jeszcze poziomu przedwojennego.

W okresie planu trzyletniego nastąpił szybki wzrost rozmiarów kontraktacji roślin, co znajduje swoje odzwierciedlenie w 11-procentowym przekroczeniu zadań planu w zakresie powierzchni zakontraktowanych upraw.

Podczas gdy w r. 1946 akcją kontraktacyjną objętych było 10 artykułów rolnych, w końcowym roku planu liczba kontraktowanych artykułów podniosła się do 23.

Rozwój produkcji hodowlanej w okresie planu trzyletniego, mimo przekroczenia podstawowych zadań (z wyjątkiem pogłowia trzody chlewnej) nie był jeszcze zadowalający. Produkcja hodowlana nie nadążała za wzrostem produkcji roślinnej i wzrastającymi potrzebami gospodarki narodowej, powodując przy stałym wzrastającym popycie ludności miejskiej i konsumpcji własnej wsi zakłócenia na rynku mięsa i tłuszczów.

Dzięki wysiłkom rządu, a przede wszystkim w wyniku akcji „H”, osiągnięto w ostatnim roku planu trzyletniego dalszą poprawę stanu hodowli. O poprawie stanu pogłowia świadczą następujące liczby. Podczas gdy w roku 1946 na 1.000 mieszkańców przypadało 112 sztuk trzody chlewnej, to w roku 1949 osiągnięto już 250 sztuk. Analogiczne liczby dla bydła wynoszą 54 i 86 sztuk, a dla koni 65 i 93 sztuki.

Wyniki produkcyjne uzyskane przez rolnictwo wiążą się integralnie z problemem zaopatrzenia wsi w artykuły przemysłowe. W odróżnieniu od okresu przedwojennego, kiedy wskaźnik spożycia przez wieś artykułów przemysłowych miał stałe tendencje spadkowe, okres pla-

nu trzyletniego charakteryzuje się jego stałym wzrostem.

Stopień wykonania zadań planu trzyletniego w zakresie zaopatrzenia wsi w niektóre artykuły przemysłowe charakteryzują następujące dane.

Trzyletni plan zaopatrzenia wsi w nawozy sztuczne wykonano w 105% dostarczając (w czystym składniku tys. q):

nawozów azotowych	1.846,0
„ fosforowych	1.676,4
„ potasowych	2.468,9

W wyniku wymienionych dostaw, zużycie nawozów sztucznych na 1 ha zasiewów przekroczyło w latach 1948/1949 poziom przedwojenny o 139%.

Trzyletni plan zaopatrzenia rolnictwa w nawozy i narzędzia rolnicze wykonano w 102%. Ogólna wartość tych dostaw wyniosła 128 milionów zł z 1937 r. Przeciętna roczna wartość dostaw maszyn i narzędzi rolniczych w okresie planu trzyletniego przekroczyła poziom przedwojenny (1938 r.) z górą 4-krotnie.

Plan trzyletni w zakresie parku traktorowego wykonano w 106%, uzyskując tym samym stan 15.500 traktorów. Równolegle dał się zauważyć szybki wzrost liczby ośrodków maszynowych. Wystarczy porównać choćby tylko dwa pierwsze lata planu trzyletniego, podczas których liczba ośrodków wzrosła z 405 na 2.022, by stwierdzić dynamikę wzrostu. Ośrodki maszynowe obsługiwały przede wszystkim drobnych i średnich chłopów. Gospodarstwa do 10 ha stanowiły w r. 1948 ponad 90% ogółu gospodarstw obsługiwanych przez ośrodki maszynowe.

Specjalnie duże sukcesy uzyskano w elektryfikacji wsi. Liczba zelektryfikowanych wsi wzrosła z 7.548 w r. 1946 do 11.690 w r. 1949. Liczby te szczególnej wymowy nabierają w porównaniu z danymi dotyczącymi elektryfikacji wsi w okresie przedwojennym, w latach 1918—1939 elektryfikowano przeciętnie zaledwie 50 wsi rocznie.

Rozwój Państwowych Gospodarstw Rolnych i spółdzielni produkcyjnych w okresie planu trzyletniego jest najlepszym wskaźnikiem wzrostu socjalistycznych form gospodarczych na wsi.

I tak, gdy udział P. G. R. w globalnej wartości produkcji rolniczej w r. 1946 nie przekraczał 1,6%, to w r. 1949 osiągnął już 6,5%. Spółdzielnie produkcyjne na początku realizacji planu nie istniały, podczas gdy w r. 1949 powstało ich 170.

Plan trzyletni Państwowych Gospodarstw Rolnych przekroczone. Jak podaje Komunikat P. K. P. G. o wykonaniu Planu Odbudowy Gospodarczej, P. G. R. uzyskały 101% planu trzyletniego w zasiewach, 103% w koniach, 142% w bydło i 131% w trzodzie chlewnej.

Plan trzyletni stanowił niezwykle ważny etap likwidacji przeludnienia rolniczego w Polsce.

Dokonało się to dzięki zasiedleniu Ziemi Odzyskanych, szybkiemu rozwojowi przemysłu, dynamice ruchu inwestycyjnego, a co za tym idzie — wzrostowi zatrudnienia w zawodach pozarolniczych.

Aparat komunikacyjny Polski, zdewastowany przez działania wojenne, doczekał się zasadniczej odbudowy w wyniku realizacji planu trzyletniego. W zakresie podstawowych działań komunikacji zadania planu trzyletniego wykonano lub przekroczone już w okresie 2 lat i 10 miesięcy. Oznacza to, że w zakresie transportu, który jeszcze w 1946 roku stanowił wąski przekrój gospodarki narodowej, plan trzyletni przyniósł zdecydowaną poprawę, wybiegającą znacznie poza określone ramy.

Koleje wykonały do końca października br. trzyletni plan przewozów towarowych (w tonach) w 102%, a przewozów pasażerskich (w osobach) w 114%. Ogółem w okresie 2 lat i 10 miesięcy przewieziono 308,7 miln. ton towarów i 1.065,2 miln. osób. Przedwojenny poziom przewozów wg przewidywanego wykonania planu na r. 1949 zostanie przekroczony w przewozach towarów o 73%, a w przewozach osób o 67%.

Uzyskanie wymienionych wyników eksploatacyjnych stało się możliwe dzięki nakładom inwestycyjnym, decydującym o ilościowym i jakościowym stanie taboru, przelotności linii itp. Ponadto należy podkreślić olbrzymie zasługi kolejarzy, których wysiłki o przedterminowe wykonanie planu trzyletniego znalazły odzwierciedlenie w szybko rosnącym ruchu współzawodnictwa pracy.

W portach — po zasadniczej odbudowie zniszczeń wojennych — przystąpiono do rozbudowy istniejących obiektów i budowy nowych (np. basen węglowy w Szczecinie, baza rybacka w Swinoujściu). Porty polskie uzyskały należytą zdolność przeładunkową, przekraczając przedwojenny poziom przeładunków już w roku 1948. Mimo tych sukcesów, zadania planu trzyletniego w okresie 2 lat i 10 miesięcy w zakresie przeładunków nie zostały jeszcze osiągnięte.

Na uwagę zasługuje fakt znacznego przekroczenia zadań planu trzyletniego przez Państwową Komunikację Samochodową i to zarówno w przewozie osób, jak i towarów. Przekroczenie zadań planu trzyletniego przez P. K. S. miało miejsce przy znacznym zwiększeniu ilości i kolarskiej poprawie jakości taboru.

Handel wewnętrzny w r. 1946 opanowany był zdecydowanie przez elementy kapitalistyczne. Udział aparatu uspołecznionego w ogólnych obrotach na szczeblu hurtu wynosił 56%. Na szczeblu detalu udział ten był daleko mniejszy i wynosił 21%. W wyniku realizacji planu trzyletniego aparat uspołeczniiony opanował zdecydowanie prawie całość obrotów hurtowych, podnosząc swój udział w obrotach detalicznych do ponad 60% w końcu 1949 roku. Równoległe ze wzrostem uspołeczniionych form gospodarczych w handlu szybko wzrastały obroty. Jednak wskaźnik wzrostu obrotów nie nadążał okresowo za wzrostem wskaźnika dochodów ludności, co stało się przyczyną powstawania przejściowych zakłóceń równowagi między popytem a podażą w zakresie niektórych artykułów na niektórych terenach.

Plan odbudowy gospodarczej charakteryzował się szybkim wzrostem konsumpcji, która na szeregu podstawowych odcinków znacznie przekroczyła poziom przedwojenny. I tak np. w zakresie spożycia pszenicy w roku 1949 uzyskano 129% poziomu przedwojennego, w jajach — 150%, w cukrze — 164%, w tkaninach wełnianych 155%, w tkaninach bawełnianych 102% itd. Naturalnie w stosunku do r. 1946 wymienione wskaźniki są odpowiednio wyższe.

Poza przemysłem, rolnictwem, komunikacją i handlem, olbrzymimi osiągnięciami w okresie planu trzyletniego mogą się wykazać i pozostałe dziedziny gospodarki narodowej. Wystarczy choćby wspomnieć nie spotykany dotąd nigdy w Polsce rozmach i tempo w budownictwie czy też olbrzymi przełom dokonany w dziedzinie kulturalnej i socjalnej, by zrozumieć i ocenić wyniki Planu Odbudowy Gospodarczej. Dzięki planowi trzyletniemu weszliśmy na drogę dalszego pomyślnego rozwoju.

Oceniając dziś sukcesy przedterminowego wykonania planu trzyletniego nie wolno nam zapominać o czynnikach negatywnych, jakie towarzyszyły jego realizacji. Nie zawsze zadowalająca jeszcze jakość produkcji, niedostateczne częstokroć wykorzystanie urządzeń produkcyjnych, braki w przygotowaniu kadr, wadliwe formy organizacyjne niektórych działów i gałęzi gospodarstwa oraz szereg innych występujących jeszcze tu i ówdzie braków — to wszystko stanowić winno asumpt do jak najszybszego przezwyciężenia ich w ramach rozpoczynającego się planu sześcioletniego, planu zbudowania podstaw socjalizmu w Polsce.

PLANOWANIE OBROTÓW HANDLU ZAGRANICZNEGO NA ROK 1950

W NUMERZE 27 pisma „O trwałą pokój i demokrację ludową” ukazał się artykuł Ob. Wicepremiera H. Minca, omawiający zasady planowania w krajach demokracji ludowej. Artykuł ten powinien być wnikliwie przebadany przez tych wszystkich, którzy czynnie pracując nad zagadnieniami teorii i praktyki planowania gospodarczego w Polsce, znajdują w nim głęboką analizę roli planowania w państwie socjalistycznym.

„Planowanie gospodarki narodowej w krajach demokracji ludowej — pisze Wicepremier H. Minc — jest jedną z podstawowych funkcji państwa socjalistycznego, jest najważniejszym narzędziem dyktatury proletariatu przy realizacji — zgodnie z klasycznym sformulowaniem Tow. Stalina — jednej z trzech zasadniczych stron dyktatury, którą jest wykorzystywanie władzy proletariatu w celu zorganizowania socjalizmu, zniesienia klas i przejścia do społeczeństwa bez klas”.

Przechodząc do zagadnienia planowania obrotów handlu zagranicznego, Wicepremier H. Minc powiedział:

„Jednym z podstawowych elementów kluczowych pozycji znajdujących się w rękach państwa i pozwalających na urzeczywistnienie planowego kierowania całokształtem gospodarki narodowej, jest zrealizowany faktycznie w krajach demokracji ludowej monopol handlu zagranicznego. Handel zagraniczny i w ogóle międzynarodowe stosunki gospodarcze krajów demokracji ludowej mają dwa zasadniczo różne aspekty. Handel zagraniczny i stosunki gospodarcze z ZSRR i innymi krajami demokracji ludowej są stosunkami nowego typu, za ich pośrednictwem realizuje się więc gospodarkę planową danego kraju z gospodarką planową ZSRR i gospodarką planową innych krajów demokracji ludowej. Stosunki te mają na celu wzajemną pomoc w jak najszybszym rozwoju sił wytwórczych kraju oraz w osiągnięciu ostatecznego zwycięstwa socjalizmu. Bez stosunków gospodarczych z ZSRR i bez pomocy ZSRR kraje demokracji ludowej nie zdołałyby zachować suwerenności gospodarczej i politycznej, byłyby przedmiotem samowoli drapieżców imperialistycznych, przedmiotem ich dyktatu, zacończonym dodatkiem do ich gospodarki i w ogóle nie mogłyby pomyślnie budować społeczeństwa socjalistycznego. Wszechstronny rozwój stosunków handlowych i w ogóle stosunków gospodarczych między krajami demokracji ludowej i ZSRR przyspiesza wzrost sił wytwórczych i zwycięstwo socjalizmu, umacnia planowe kierownictwo w krajach demokracji ludowej i stwarza możliwość rozszerzenia koordynacji planowania w skali kilku krajów. Rada

Wzajemnej Pomocy Gospodarczej jest formą organizacyjną przyspieszającą nagromadzenie doświadczeń, a także ukształtowanie się i kryształizację tych zasadniczo nowych stosunków ekonomicznych.

Jeśli idzie o stosunki w dziedzinie handlu zagranicznego i stosunki gospodarcze z krajami kapitalistycznymi, to zadaniem planowania w krajach demokracji ludowej jest takie ukształtowanie tych stosunków, które maksymalnie zwiększa potencjał gospodarczy danego kraju, czyni go bardziej niezależnym od gospodarki kapitalistycznej, stwarza przesłanki szybszego marszu ku socjalizmowi, wzmacnia dany kraj jako ogniwo międzynarodowego obozu walki o pokój i socjalizm. Tak więc zadaniem planowania handlu zagranicznego krajów demokracji ludowej z krajami kapitalistycznymi nie jest dążenie do jak najszybszego rozwoju tych stosunków, niezależnie od ich treści i rezultatów, lecz stworzenie stosunków, które sprzyjałyby umocnieniu pozycji danego kraju, jako państwa socjalistycznego.

Planowanie handlu zagranicznego, słuszne ukształtowanie stosunku wzajemnego między handlem z ZSRR i krajami demokracji ludowej z jednej strony, a handlem z krajami demokracjami z drugiej, słuszny kurs w handlu z krajami kapitalistycznymi — wszystko to stanowi jedno z najbardziej trudnych i skomplikowanych zagadnień planowania w krajach demokracji ludowej”.

Zakres prac planowania obrotów handlu zagranicznego wymaga nie tylko dokładnej znajomości potrzeb i możliwości naszych kontrahentów zagranicznych, ale również nader wnikliwej analizy potrzeb i możliwości własnych oraz całej gamy zależności funkcjonalnych, istniejących pomiędzy poszczególnymi podmiotami naszej działalności gospodarczej.

Szczegółowe odcinkowe plany gospodarcze są ze sobą powiązane i w mniejszym lub większym stopniu na siebie oddziałują, szczególnie zaś wyraźnie występują powiązania planu handlu zagranicznego z innymi planami gospodarczymi.

Współzależność pomiędzy poszczególnymi planami odcinkowymi znalazła wyraz między innymi i w fakcie, że metody ich opracowywania i zestawienia, jakie obowiązują już przy sporządzaniu planów na r. 1950, opracowane zostały przez specjalnie do tego celu powołaną Komisję, a wyniki prac tej Komisji, przekazane poszczególnym dziedzinom gospodarki narodowej w formie instrukcji o sporządzaniu planów na r. 1950, stanowią zharmonizowany sy-

stem obowiązującej dzisiaj metodologii prac planowania.

Obok instrukcji ustalających metody planowania w zakresie poszczególnych rocznych odcinkowych planów gospodarczych na r. 1950, wydanych w miesiącach lipcu i sierpniu br. przez Państwową Komisję Planowania Gospodarczego, ukazała się również instrukcja z 23. VIII.1949 w sprawie sporządzania planu obrotów handlu zagranicznego na r. 1950.

Instrukcję tę oparto na założeniu, że w gospodarce socjalistycznej handel zagraniczny nie stanowi jakiegoś samoistnego zjawiska gospodarczego, lecz jest tylko funkcją innych podstawowych gospodarczych procesów, jak produkcji, zaopatrzenia i zbytu. Zatem planowanie obrotów handlu zagranicznego stanowi funkcję planowania wymienionych powyżej procesów gospodarczych. Plan obrotów handlu zagranicznego ma z jednej strony zapewnić poprzez zaplanowanie i wykonanie dostaw materiałowych pełną realizację produkcji, z drugiej zaś zdjęcie nadwyżki produkcyjnej z rynku krajowego, celem pełnego zrealizowania planu zbytu.

Mimo jednak takiego stosunku obrotów handlu zagranicznego do wymienionych planów, było rzeczą niemożliwą bezpośrednie włączenie obrotów z zagranicą czy to do planu zaopatrzenia, czy to do planu zbytu.

Zupełnie inna technika tych obrotów, zakres cykli obrotowych, a co najważniejsze konieczność uwzględnienia — już w momencie planowania tych obrotów — wpływu zagranicznych kontrahentów na ich strukturę, jako czynnika równorzędnego z wolą naszych podmiotów planowania i dyspozycji gospodarczej, zadcycydowały o odrębności planu handlu zagranicznego oraz o odrębności metod jego sporządzania.

Konsekwencją przyjęcia tych dwóch tez, zdawałoby się sprzecznych, było ustalenie następujących założeń metodologicznych:

1. Plan obrotów handlu zagranicznego jako funkcja planów zaopatrzenia i zbytu może być zestawiony jedynie na podstawie materiałów, które będą wynikiem prac nad tymi planami, a zatem zebranie i pierwsze usystematyzowanie tych materiałów winno spoczywać na jednostkach gospodarczych, będących podmiotami planowania obrotów towarowych wewnętrznych.

2. Zebrane w ten sposób materiały stają się przedmiotem analizy i opracowania dokonywanego przez właściwe podmioty planowania obrotów towarowych z zagranicą. Podmiotami tymi muszą być jednostki zainteresowane bezpośrednio wykonaniem transakcji handlu zagranicznego, a więc centrale handlu zagranicznego.

3. Nadrzędną jednostką planującą obroty handlu zagranicznego jest Ministerstwo Handlu Zagranicznego, którego zadanie polega na usystematyzowaniu całości obrotów i ustawieniu ich w ramy poszczególnych obrotów clea-

ringowych lub wolnodewizowych oraz na postawieniu wniosków koordynacyjnych w odniesieniu do tych pozycji masy towarowej, co do których istnieją różnice merytoryczne pomiędzy liczbami zgłoszonymi do planowania obrotów z zagranicą przez podmioty planowania obrotów towarowych wewnętrznych, a centralami handlu zagranicznego, jako podmiotami właściwego planowania obrotów handlu zagranicznego.

4. Państwowa Komisja Planowania Gospodarczego jako naczelną władzę planowania gospodarczego w Polsce — przez ustalenie bilansów towarowych wyznacza istotny zakres zadań planu obrotów towarowych z zagranicą oraz zakres środków służących do realizacji tych zadań, koordynuje plany obrotów towarowych wewnętrznych i zagranicznych w wypadkach różnic zachodzących pomiędzy stanowiskami podmiotów planujących poszczególne obroty w zakresie wątpliwych pozycji masy towarowej oraz ustala zasadnicze wytyczne kierunkowe dla obrotu towarowego z zagranicą.

Tego rodzaju schematycznie prosty układ przebiegu prac planowania obrotów handlu zagranicznego nasuwa jednak w praktyce szereg zagadnień, które należy w krótkości naświetlić i przeanalizować.

Pierwszym zagadnieniem tego typu będzie ustalenie metod współpracy pomiędzy podmiotami planowania obrotów wewnętrznych, a centralami handlu zagranicznego jako podstawowymi podmiotami planowania obrotów handlu zagranicznego. Wątpliwością zasadniczą, która tu się nasuwa, jest kwestia, które z podmiotów planowania obrotów wewnętrznych winny współpracować bezpośrednio z centralami handlu zagranicznego w zakresie planowania obrotów zagranicznych.

Z góry zaznaczyć należy, że w rozważaniach pominięto zagadnienie obrotów handlowych wewnętrznych sektora prywatnego, jako nieistotne dla planowania obrotów z zagranicą.

W układzie elementów obrotów towarowych wewnętrznych rozróżniamy elementy zaopatrzenia przemysłowego, inwestycyjnego i rynku konsumcyjnego, oraz elementy zbytu. Organizacyjnymi jednostkami rynku wewnętrznego są centrale zaopatrzenia przemysłów, instytucje zaopatrzenia rynku konsumcyjnego jak P. C. H., P. D. T. oraz instytucje spółdzielcze (zwłaszcza w zakresie zaopatrzenia w towary produkcji rolniczej), jeśli zaś chodzi o elementy zbytu — centrale zbytu przemysłów, oraz w zakresie produkcji rolnej — odpowiednie instytucje spółdzielcze.

Organizacje zaopatrzenia, jako zaopatrujące poszczególne działy gospodarki wytwórczej w asortyment towarowy w zakresie całej nomenklatury towarowej, nie mają i nie potrzebują posiadać wiadomości o możliwościach produkcyjnych rynku krajowego w zakresie poszczególnych pozycji nomenklatury towarowej. Zadaniem ich powinno być tylko usystematyzowanie reprezentowanych przez nie potrzeb

towarowych i zgłoszenie tych potrzeb do odpowiednich central, które, mając w swej gestii branżowo sprecyzowany zakres pozycji masy towarowej oraz reprezentując produkcję w zakresie jej potrzeb zbytu, mogą i powinny stanowić podstawowy poziom, na którym w pierwszym rzucie dokonywa się bilansowanie poszczególnych pozycji masy towarowej.

Ponieważ centrale handlu zagranicznego zainteresowane są współpracą z jednostkami organizacyjnymi, bilansującymi obroty wewnętrzne, należy wyciągnąć wniosek, że takimi instytucjami zarówno w zakresie eksportu jak i importu mogą być tylko centrale zbytu oraz odpowiadające im organizacje spółdzielcze.

W praktyce trudności wynikają stąd, że dotychczas nie sprecyzowano podziału masy towarowej, pochodzącej z produkcji krajowej, pomiędzy centrale zbytu oraz stąd, że centrale te nie obejmują całokształtu produkcji. Specjalne trudności w tym zakresie należy przewidywać na odcinku produkcji rolnej. Właściwe postawienie prac planowania w obrocie towarowym wewnętrznym, objęcie tym planowaniem całokształtu wytwórczości krajowej oraz sprecyzowanie zakresu działania poszczególnych jednostek organizacyjnych będzie istotną bazą dla powiązania obrotów zagranicznych z obrotami krajowymi.

W ogłoszonym niedawno artykule ¹⁾ W. Jampel kreśli właśnie takie perspektywy rozwojowe planowania obrotów handlu wewnętrznego, jakkolwiek wyliczając szereg powiązań planu wewnętrznych obrotów towarowych z innymi odcinkowymi planami gospodarczymi nie uwzględnia planów obrotu towarowego z zagranicą.

W roku bieżącym rola central handlu zagranicznego nie mogła się ograniczyć do biernego wykorzystania materiałów otrzymanych z central zbytu.

Dla uchwycenia najbardziej zbliżonego do rzeczywistości obrazu potrzeb w zakresie poszczególnych pozycji masy towarowej centrale handlu zagranicznego musiały konfrontować liczby otrzymane z central zbytu z liczbami zgłoszonymi przez jednostki bezpośrednio zainteresowane (Instrukcja z 23.VIII.1949 część szczegółowa „Import“ A pkt. 2) oraz z wynikami własnych doświadczeń i poprzez portfel zamówień.

Należy mieć nadzieję, że postęp w precyzji prac planowania obrotów wewnętrznych pozwoli w przyszłości opierać się wyłącznie na danych z central zbytu i doświadczeniach własnych central handlu zagranicznego.

Zagadnienie eksportu przedstawia się nieco prościej, gdyż w tym wypadku centrale zbytu są zarówno podmiotami planującymi zbyt i zestawiającymi bilans pierwszego rzutu, jak i instytucjami zainteresowanymi, a podobna struktura towarowa obrotów odpowiednich central zbytu i eksportowych central handlu zagranicznego współpracę tu jeszcze ułatwia i pogłębia.

Przechodząc do analizy pracy central handlu zagranicznego przy sporządzaniu częściowych planów obrotów zagranicznych w ramach zleconych im pozycji masy towarowej, całość zagadnienia należy podzielić na problem ustalenia poziomu ilościowego każdej pozycji masy towarowej oraz problem podziału masy tej pozycji pomiędzy poszczególne obroty clearingowe i w wolnych dewizach.

Problem pierwszy nastrocza dotychczas szereg trudności, z których najważniejsze są następujące:

1. Trudności w zakresie ustalenia właściwego poziomu ilościowego w wypadkach omówionych poprzednio.

2. Konieczność opierania się przy ocenianiu poziomu ilościowego pozycji masy towarowej na dotychczasowych doświadczeniach central handlu zagranicznego, co wobec ogromnej dynamiki rozwoju wytwórczości nastrocza duże możliwości omyłek i wymaga ogromnej pieczołowitości i uwagi.

3. Konieczność zharmonizowania potrzeb i możliwości krajowych z potrzebami i możliwościami handlu zagranicznego i uwzględnieniem wpływu planu transakcji reeksportowych na możliwości realizacyjne poszczególnych pozycji planu zasadniczego.

4. Konieczność wtórnego przepracowania planu po otrzymaniu z Ministerstwa Handlu Zagranicznego plafonów obrotów w ramach poszczególnych obrotów clearingowych oraz obrotów w wolnych dewizach. (Plafony obrotów mogą być ustalone przez Ministerstwo dopiero po przepracowaniu pierwotnych propozycji central handlu zagranicznego).

5. Konieczność stosowania różnej wyceny masy towarowej w stosunku do której obowiązuje wycena w \$ USA (na bazie franco granica polska), a wyceną dla ustalenia udziału centrali w każdym z obrotów clearingowych lub w wolnych dewizach, dla których przyjąć należy odpowiednią walutę i ceny jak najbardziej zbliżone do rzeczywistych na danym rynku. To ostatnie zastrzeżenie dać może w rezultacie całkowicie inną wagę wykładnika finansowego danej pozycji masy towarowej niż założona waga tej pozycji w planie masy towarowej, co w dalszej konsekwencji naruszyć może założenia samego planu masy.

Problem drugi zawiera szereg obiektywnych trudności w zakresie podziału danej pozycji masy towarowej pomiędzy poszczególnych kontrahentów obrotów zagranicznych, już w momencie ustalania planu.

Trudności te są następujące:

1. Umowy, które obowiązują w czasie zestawiania planów i których okres ważności zachodzi częściowo na rok planowany, winny być wycenione w zakresie wykorzystania możliwości lokacyjnych i zakupu w odniesieniu do każdej pozycji masy towarowej na pozostały okres ich ważności.

2. Należy przeprowadzić analizę różnic pomiędzy ilościami zakontraktowanymi lub mającymi być zakontraktowanymi w okresie poprzed-

¹⁾ „Gospodarka Planowa“ Nr 8 (sierpień, 1949 r.).

działającym rok planowany, a przewidywanym ruchem towarowym, który będzie miał miejsce w rezultacie akcji kontraktacyjnej, w okresie do końca roku poprzedzającego rok planowania.

3. Należy ustalić kwoty towarowe, które nie znajdują pokrycia w dotychczasowych wzajemnych zobowiązaniach umownych i na podstawie dotychczasowych doświadczeń oraz analizy przebiegu zjawisk gospodarczych na rynkach kontrahentów zaplanować kwoty towarowe do nowych umów handlowych. W związku z tym ostatnim zagadnieniem należy podkreślić wpływ, jaki mają umowy handlowe ze Związkiem Radzieckim i państwami demokracji ludowej, w znacznym stopniu uniezależniające nasze obroty od zmiennych nastrojów panujących na rynkach kapitalistycznych.

Na tle powyższych uwag zarysowuje się działalność Ministerstwa Handlu Zagranicznego jako instancji scalającej plany częściowe w jednolity plan obrotów handlu zagranicznego.

Rozumie się, że wszystkie trudności i problemy naszkicowane powyżej muszą być rozstrzy-

gane już w okresie sporządzania planów częściowych, niemniej jednak większość prac koordynacyjnych i scaleniowych znajduje się na warsztacie organów planowania Ministerstwa Handlu Zagranicznego dopiero w momencie złożenia planów częściowych przez poszczególne centrale handlu zagranicznego.

Zadania koordynacyjne Ministerstwa Handlu Zagranicznego muszą iść jednocześnie w dwóch kierunkach. Po pierwsze, w kierunku ostatecznego ustalenia poziomu ilościowego poszczególnych pozycji masy towarowej — poprzez szczegółowe uzgodnienie tych pozycji z Państwową Komisją Planowania Gospodarczego, po drugie, w kierunku właściwego podziału planu masy towarowej na plany poszczególnych obrotów clearingowych i obrotów w wolnych dewizach — poprzez ścisłą współpracę w tym zakresie z Ministerstwem Skarbu, jako instancją nadrzędną w zakresie planowania obrotów płatniczych z zagranicą, oraz z Państwową Komisją Planowania Gospodarczego, jako naczelną władzą w zakresie całokształtu polityki gospodarczej państwa.

ST. SZAŁOWSKI

O B R Ó T BEZGOTÓWKOWY W GOSPODARCE P L A N O W E J

POLSKIE prawo finansowe wzbogaciła przed paru miesiącami ustawa z 1 lipca br. o obowiązku uczestniczenia w obrocie bezgotówkowym (Dz. U. R. P. nr 41, poz. 294), obowiązująca od 16 sierpnia br. Ustawa ta w zasadzie powtarza wiele przepisów, które już poprzednio obowiązywały na podstawie dekretu z 3 lutego 1947 r. oraz uzupełniających go zarządzeń. Jednakże — niezależnie od kodyfikacji poprzednich przepisów, rozszerzenia ich i wyjaśnienia — fakt przedłożenia ich Sejmowi do uchwalenia w formie ustawy narzuca każdemu interesującemu się zagadnieniami finansowymi pytanie, dlaczego obrót bezgotówkowy, stosowany we wszystkich krajach cywilizowanych, zajmuje u nas tak ważne miejsce, że aż w drodze specjalnej ustawy reguluje się jego ramy? Odpowiedź na to pytanie znajduje się w ustaleniu różnicy, jaka zachodzi pomiędzy obrotem bezgotówkowym w państwach kapitalistycznych a obrotem bezgotówkowym w państwach socjalistycznych.

W państwach o ustroju kapitalistycznym obrót bezgotówkowy rozwija się dzięki temu, że jest wygodny dla jego uczestników, zaoszczędzając im kłopotów, ryzyka i kosztów związanych z przechowywaniem, przenoszeniem, liczeniem i wypłacaniem lub przyjmowaniem gotówki. Do obrotu bezgotówkowego w tych krajach zachęcają klientów banki, gdyż zazwyczaj dyspozycje klientów tak rozkładają się w czasie, że z ogólnej kwoty sald rachunków bank może wy-

dzielić pewną nadwyżkę i może nią swobodnie dysponować bez narażenia się na utratę płynności. Dysponowanie zaś tą nadwyżką pozwala bankowi na przeprowadzanie zyskowych operacji pożyczkowych, które znowu przy dużej sprawności techniki obrotu bezgotówkowego wzmagają ogólną pozostałość na rachunkach klientów i powodują powstanie tzw. pieniądza kreowanego przez bank.

Tym niewątpliwym korzyściom, które dzięki obrotowi bezgotówkowemu osiąga klient i bank, zagraża jednak w tych państwach łatwość i szybkość obrotu bezgotówkowego, pomnażająca obieg pieniężny, mogący wywołać objawy inflacyjne. Ponieważ jednocześnie w państwach tych obrót bezgotówkowy nie jest obligatoryjny, posiadacze rachunków bankowych mogą w każdej chwili zamienić swe wierzytelności bankowe na bilety banku emisyjnego i rzucić je na rynek. Choć za w zasadzie ilość biletów bankowych w obiegu, w stosunku do sumy wierzytelności na rachunkach czekowych, bieżących lub wkładów a vista, powinna być obojętną dla siły nabywczej pieniądza, to jednak tak nie jest. Pomiędzy bowiem przypadki kryzysów gospodarczych, wywołanych specjalnymi przyczynami, powiększenie się na rynku masy biletów bankowych powoduje przeważnie nieuzasadniony wzrost cen. Oczywiście właściwe władze przy pomocy polityki stopy procentowej, pożyczek państwowych itp., posiadają zawsze pewną wię-

kszą lub mniejszą możliwość oddziaływania na pieniądź leżący w bankach. Jest to jednak tylko polityka zapobiegawcza, dążąca do wyeliminowania niepożądanych automatycznych posunięć ze strony rynku. I tutaj dochodzimy do istotnej różnicy pomiędzy obrotem bezgotówkowym w gospodarce kapitalistycznej i w gospodarce socjalistycznej.

Gospodarka socjalistyczna, świadomie i planowo wykorzystując wszystkie możliwości zwiększenia dobrobytu społeczeństwa, wykorzystuje również w tym celu obrót bezgotówkowy. Niezależnie więc od tego, że obrót bezgotówkowy w gospodarce socjalistycznej przynosi uczestnikom i bankom podobne rozrachunkowe korzyści, co w krajach o ustroju kapitalistycznym, banki — będąc instrumentem spoczywającym całkowicie w ręku państwa — umożliwiają państwu: planowe wykorzystanie zakumulowanych u nich rezerw finansowych jednostek gospodarczych, zgodnie z założeniami narodowego planu gospodarczego, oraz rozciągnięcie bieżącej kontroli nad użyciem pieniądza.

Podkreśla się, że kontrola użycia pieniądza jest w państwie socjalistycznym bieżąca poprzez banki, które wykonują tylko te dyspozycje klienta, które zostały uprzednio zaplanowane i zatwierdzone przez odpowiednie czynniki. W przeciwieństwie do gospodarki kapitalistycznej nie może mieć miejsca kreowanie w obrocie bezgotówkowym pieniądza bankowego i stawianie go do dyspozycji klientowi poza planem gospodarczym, jak też nie może mieć miejsca niekontrolowane zamienianie pieniądza bankowego na pieniądź gotówkowy. Państwo zaś dla wyposażenia się w jak najlepsze instrumenty działania musi stworzyć bankom takie warunki, które by umożliwiały wykonanie ciążących na nich zadań.

W omawianej dziedzinie obrotu bezgotówkowego ustawa z 1 lipca br. daje bankom odpowiednio silne oparcie. Ustawa wprowadza b. szeroką obligatoryjność obrotu bezgotówkowego (nie obejmuje tylko osób fizycznych, żyjących z pracy najemnej lub t. p. dochodów, oraz innych jednostek prywatnych nie obowiązanych do prowadzenia ksiąg handlowych lub uproszczonych). Wychodzi się przy tym z założenia, że gospodarka planowa wymaga:

a) koncentracji środków pieniężnych każdej jednostki gospodarczej na jednym rachunku bankowym dla ułatwienia planowego wykorzystania przez Państwo zakumulowanych nadwyżek należących do całego społeczeństwa,

b) kontroli zużycia środków pieniężnych przez wszystkie jednostki gospodarcze, a w szczególności przez jednostki uspołecznione, którym środków tych dostarczyło państwo,

c) ograniczenia zapasów gotówki w kasach jednostek gospodarczych z przyczyn wyżej wymienionych.

W związku z wymienionymi wyżej wymaganiami ustawa poleca:

a) Ześrodkowanie obrotów w jednym banku. Posiadanie rachunków w dalszych bankach jest

możliwe tylko za zgodą banku prowadzącego rachunek główny (operacyjny). Wyjątkowo posiadanie rachunku pomocniczego w PKO jest dozwolone bez zgody banku prowadzącego rachunek główny, ponieważ powiązanie PKO z siecią placówek pocztowych umożliwia dogodnie odsyłanie nadmiarów gotówkowych poprzez placówki pocztowe i PKO do właściwego banku,

b) Bezgotówkowe regulowanie rozrachunków gospodarczych z wyjątkami wspomnianymi niżej, w treści nin. artykułu,

c) Lokowanie na rachunku bankowym nadwyżek ponad pogotowie kasowe w określonej wysokości (zasadniczo zł 100 tys.). Przepis ten w stosunku do uczestników obrotu bezgotówkowego, należących do grupy jednostek gospodarki prywatnej, ma zastosowanie tylko w przypadku korzystania z kredytu bankowego i tylko na żądanie kredytodawcy w celu wyłączenia możliwości wykorzystania społecznych rezerw finansowych na spekulację niedopuszczalną w gospodarce socjalistycznej.

Szczególnego omówienia wymaga przepis polecający bezgotówkowe regulowanie rozrachunków, jako najistotniejszy w ustawie. Powiedzieliśmy już, że założeniem tego przepisu jest kontrola planowego zużycia środków pieniężnych. Za pośrednictwem bowiem pieniądza państwo wymierza i kontroluje wartość dóbr materialnych, objętych narodowym planem gospodarczym. Obrót bezgotówkowy zmuszając swych uczestników do korzystania z pośrednictwa bankowego przy regulowaniu rozrachunków pozwala bankom na dokładną obserwację dokonywanych operacji i porównywanie ich z planami finansowo - gospodarczymi, do których wykonania uczestnicy obrotu zostali zobowiązani. Jednocześnie obrót bezgotówkowy — dzięki odpowiednim przepisom ustawy — pozwala na planowe regulowanie ilości gotówki w obiegu.

Ustawa zezwala jednostkom gospodarki uspołecznionej na wypłacanie w gotówce (jeśli odbiorca nie podlega przepisom ustawy): a) wynagrodzeń za pracę, b) należności za wytwory gospodarstwa rolnego, hodowlanego bądź rybnego, c) należności rzemieślników. Ponadto są dozwolone na rzecz każdej osoby wypłaty nie przekraczające górnej granicy dozwolonych drobnych wypłat (zł 30 tys.).

Wyżej wymienione dozwolone wypłaty (z wyjątkiem „drobnych wypłat“) ustawa ujmuje w specjalne karby dla zapewnienia należytej dyscypliny finansowej jako rękojmi prawidłowej realizacji socjalistycznej zasady — „każdemu według jego pracy“ — oraz stałości systemu pieniężnego. Ustawa bowiem postanawia, że wypłaty te nie mogą być dokonywane z wpływów gotówkowych do kas uspołecznionych uczestników obrotu bezgotówkowego lub z ich pogotowia kasowego na dozwolone drobne wypłaty, lecz tylko z sum podjętych w tym celu z banku. Banki więc, pozostając w zasadzie jedyną kasą przedsiębiorstw i urzędów, mają możliwość ciągłego czuwania, by pieniądź spełniał wyznaczone mu zadania, był dostarczany ludności pracują-

cej zgodnie z ilością i jakością pracy zaplanowanej i wykonanej oraz aby nie podlegała zmianie jego siła nabywcza.

W wyjątkowych przypadkach, gdy np. odległość przedsiębiorstwa od siedziby banku nasuwa konieczność mniej bezwzględnego stosowania przepisu o wypłatach gotówkowych wyłącznie z sum podjętych w tym celu z banku, ustawa upoważnia banki do udzielania klientom odpowiednich ulg odnośnie do źródła gotówki, jak i do ew. rozszerzania zakazu wypłat z wpływów gotówkowych i z pogotowia kasowego również na drobne wypłaty gotówkowe.

Jednostkom gospodarki prywatnej obowiązującym do uczestniczenia w obrocie bezgotówkowym ustawa — bez względu na rodzaj transakcji — pozostawia swobodę w wyborze sposobu jej uregulowania, jeżeli druga strona nie podlega przepisom ustawy. Tego rodzaju stanowisko wynika z poszanowania prywatnej własności

środków pieniężnych, które nie są danym jednostkom dostarczane przez państwo, z drugiej zaś strony jest konsekwencją dążenia do rozwoju obrotu bezgotówkowego w rozrachunkach pomiędzy osobami obowiązany do uczestniczenia w nim.

W warunkach powojennego życia gospodarczego zdarzają się niekiedy sytuacje, że np. dla działalności przedsiębiorstwa przemysłowego niezbędny jest zakup artykułu osiągalnego tylko za gotówkę na wolnym rynku. W takich i w innych, wyjątkowo uzasadnionych, przypadkach — aby nie utrudniać działalności gospodarczej przedsiębiorstwa — bank prowadzący jego rachunek główny ma prawo wyrazić zgodę na zakupienie danego artykułu za gotówkę. Ustawa jest więc elastyczna i pozwala na niekazuistyczne stosowanie jej przepisów, byle tylko cel ogólny — ułatwienie przeprowadzenia narodowego planu gospodarczego — został osiągnięty.

ST. LEWIN

ZAKŁADY zgrupowane w Centralnym Zarządzie Przemysłu Mineralnego różnią się od siebie tak z punktu widzenia przebiegu produkcji (różne surowce, zupełnie odmienny proces technologiczny), jak i zastosowania wyrobów, które są zużywane na cele inwestycyjne — dla budownictwa jako półfabrykaty, dla innych gałęzi przemysłu jako surowce oraz dla celów konsumcyjnych.

Dlatego też należy omówić oddzielnie poszczególne branże przemysłu mineralnego.

Przyjęty jest podział na 8 zasadniczych branż:

1. Cement i wyroby cementowe dla budownictwa.

2. Kamień obejmujący wydobycie i przeróbkę kamieni twardych (granit, bazalt, melafir, w przyszłości kwarcyt i dolomit) na materiały drogowe i dla kolejnictwa, częściowo dla budownictwa, kamień budowlany i płyty granitowe, piaskowce i marmurowe.

3. Wapno obejmujące kamień wapienny dla celów przemysłowych (przemysł hutniczy, chemiczny i cukrowniczy), wapno różnego rodzaju dla budownictwa i dla przemysłu (wapno budowlane sucha gaszone, hydrauliczne), wapno nawozowe dla rolnictwa i wreszcie dolomit dla przemysłu hutniczego.

4. Ceramika czerwona obejmująca ceramiczne elementy budowlane, jak: cegłę, pustaki, dachówkę dla budownictwa.

5. Papa i izolacje — obejmuje materiały izolacyjne i wilgociochronne dla budownictwa.

6. Surowce mineralne dla budownictwa i przemysłu.

7. Szkło, tj. szkło płaskie i budowlane dla budownictwa, szkło gospodarcze dla celów kon-

PRZEMYSŁ MINERALNY W P L A N I E S Z E Ś C I O L E T N I M

sumcyjnych, dla celów przemysłowych, opakowanie (słoje, butelki i balony) dla przemysłu spożywczego i wreszcie niewielkie, ale bardzo ważne, ilości szkła technicznego dla różnych przemysłów.

8. Ceramika szlachetna i techniczna grupująca 3 podbranże: a) porcelana stołowa dla celów konsumcyjnych i porcelana techniczna i elektrotechniczna dla celów energetyki i elektrotechniki, b) fajans dla celów konsumcyjnych, stołowy i dla budownictwa, sanitarny oraz okładziny, c) kamionka różnego rodzaju dla budownictwa, jak rury kanalizacyjne i okładziny oraz kamionka kwasoodporna dla celów przemysłowych.

Powyższe krótkie zestawienie wskazuje na ogrom zagadnień przemysłu mineralnego i na konieczność różnych rozwiązań, które pozwolą na zrealizowanie zadań postawionych w planie sześcioletnim. Pewne zagadnienia dadzą się uogólnić i dotyczą całości przemysłu. Do nich należy przekształcenie blisko 500 czynnych obecnie zakładów, należących do C.Z.P.Min. w przemysł — w pełnym znaczeniu tego słowa — socjalistyczny.

Dziedzictwo pozostałe po przedwojennej gospodarce sanacyjnej i po latach okupacji nie przedstawiało się pomyślnie. Zakłady były przestarzałe (niektóre liczą ponad 100 lat), przez długie lata prowadzono rabunkową gospodarkę, tak, że maszyny i urządzenia wymagały, jeśli nie całkowitej wymiany, to w każdym razie kapitalnego remontu. Liczne fabryki chemiczne zostały przez okupanta zniszczone, a maszyny wywiezione. Ponadto poza cementem nie był to przemysł, lecz — raczej rzemiosło.

Przeważająca większość zakładów pracowała sezonowo bez podstaw i kierownictwa naukowego i była zacofana o dziesiątki lat w stosunku do poziomu światowego. Brak fachowców na wszystkich szczeblach, a zwłaszcza kadr inżynierjno-technicznych, szereg złych tradycji — legendy o niemożności zmian i konieczności utrzymania metod pradziadowskich, konserwatyzm, przyzwyczajenie do oceniania przemysłu z punktu widzenia rentowności w znaczeniu kapitalistycznym — wszystko to nie pozwalało na szybki postęp i stwarzało dodatkowe trudności.

Zagadnienia te domagały się rozwiązania od pierwszej chwili, od chwili uruchomienia zakładów, na równi z bieżącym zagadnieniem ruchu.

W tym celu należało uprzednio dokonać przewrotu myślowego wśród kierownictwa i załogi zakładów. Przewrotu, który by z zakładu kapitalistycznego stworzył przemysł socjalistyczny. Przewrotu tego dokonano najpierw w cemencie, gdyż przemysł ten zorganizowano już w okresie przedwojennym jako pewną całość obejmującą niewielką ilość zakładów i jako pierwszy z naszych przemysłów ujęto zjednoczeniem branżowym. Przewrót ten na Zjeździe Partyjnym kierowników cementowni wskazał na nowe drogi i dał już w roku bieżącym wielkie osiągnięcia.

Plan r. 1949 będzie wykonany w ca 116%, dając nam przeszło 1/4 miln. ton cementu dodatkowo. Nie szło tu o wprowadzenie w różnych nowych zakładach maszyn czy urządzeń, nie było też zasadniczych zmian procesu technologicznego — reorganizacja polega na tym, że zamiast 14 samodzielnych cementowni istnieje jeden przemysł o 14 oddziałach produkcyjnych. I jeśli poprzednia produkcja przemysłu była równa sumie zdolności produkcyjnych poszczególnych zakładów, których „wąskie gardła“ w różnych cementowniach były różne — to teraz dzięki racjonalnemu wykorzystaniu całości, wiele „wąskich gardeł“ przestało istnieć. I tak np. cementownie posiadające „wąskie gardła“ w oddziałach przemiałowych przesyłają nadwyżki klinkru do cementowni posiadających wolne zdolności przemiałowe, a limitowanych przez oddziały wypoławowe.

Rezultat jest widoczny z wyżej podanych liczb przekroczenia planu. Należy to jednak uważać za początek zaledwie. Przewrót taki musi być wprowadzony i będzie wprowadzony w innych branżach i nawet między branżami. Przykładowo: zakłady wapiennicze ze względów technicznych mają stale rosnące kolosalne hałdy kamienia wapiennego czy to o zbyt małej granulacji, nie nadającej się dla innych przemysłów i dla wypoławu, czy też o zbyt małej zawartości CaCO_3 również nie nadającego się na wypoław.

Przemysł cementowy używa jako surowca kamienia wapiennego o niskiej zawartości CaCO_3 ; drobna granulacja ułatwia tam tylko pracę, a kamień ten wydobywany jest w kamieniołomach cementowni. Już w planie na rok 1950 zaplanowano zużycie wyżej wspomnianych od-

padów kamienia wapiennego i wapienników jako surowca dla przemysłu cementowego, co powinno dać duże oszczędności na sile roboczej i oszczędności finansowe, chociaż dzisiaj jeszcze nie można sprecyzować cyfr wynikowych.

Podobne prace są prowadzone i będą rozwiązane w trakcie planu sześcioletniego i w innych branżach; dzięki nim wskaźniki produkcyjne i ekonomiczne planu sześcioletniego niewątpliwie się polepszą, osiągając wyższą produkcję, lepszą wydajność pracy na robotnika, mniejsze zużycie surowców, paliw itd.

Jednym z zagadnień było racjonalne rozmieszczenie przemysłu. Skupienie zakładów przemysłowych na Śląsku Górnym i Dolnym powodowało nadmierne przewozy i podwyższenie kosztów, a z drugiej strony trudności z siłą roboczą.

W planie sześcioletnim rozmieszczenie jest oczywiście uzależnione nie tylko od bazy surowcowej, ale również od miejsca zbytu, środków transportowych i z uwzględnieniem konieczności uprzemysłowienia terenów zacofanych. I tak np. fabryki porcelany są budowane w okręgu sandomierskim względnie rzeszowskim, huty szkła w Warszawie, Tomaszowie, na Lubelszczyźnie i na Mazurach.

Z kolei omówimy specyficzne zagadnienia poszczególnych branż.

Niezależnie od powiększenia produkcji cementu w istniejących zakładach zachodzi konieczność uruchomienia w planie sześcioletnim czterech nowych zakładów. Pozwoli to osiągnąć w r. 1955 dwa razy większą produkcję cementu od wykonanej w roku bieżącym (niezależnie od wprowadzonej już w tym roku koncepcji przerzutów klinkru, a w roku przyszłym przerzutów kamienia wapiennego z wapienników na cementownie). Wprowadzi się jeszcze dwie nowości, a mianowicie: powiększenie udziału cementu hutniczego, który w roku bież. daje zaledwie 3% całej produkcji, do blisko 18% w r. 1955. Pozwoli to na zaoszczędzenie znacznej ilości paliwa i siły roboczej, wykorzystując jednocześnie żużel wielkopiecowy. Podział cementu na gatunki „350“, „250“ i „150“ również wpłynie w tym kierunku. Należy też przypuszczać, że obecnie prowadzone prace nad zastąpieniem cementu glinowego szybko wiążącego cementem portlandzkim o zmienionym procesie technologicznym — dadzą pozytywne rezultaty i pozwolą na zlikwidowanie importu surowca nie posiadanego w kraju. Wreszcie w nowobudowanych cementowniach nowością będzie rozdzielanie klinkrowni od punktów przemiałowych, uzależniające umiejscowienie klinkrowni od baz surowcowych, a punkty przemiałowe od miejsc zbytu, a więc np. w Warszawie na cele miejscowego budownictwa i dla fabryki elementów prefabrykowanych lub w Gdańsku dla eksportu. Pozwoli to zaoszczędzić na kosztach transportu i opakowania. W wyniku tych prac wydajność wzrośnie w roku 1955 o 47%.

Należy zwrócić uwagę na wielką pomoc Związku Radzieckiego, który dostarcza nam nie

tylko pełnego urządzenia dla jednej cementowni, ale również pełnej i całkowitej dokumentacji zakładu i procesu technologicznego oraz pomaga umiejscowić cementownie racjonalnie — uwzględniając wyniki badań surowcowych.

W k a m i e n i u produkcja wzrosła w r. 1955 do 476% przewidywanego wykonania br. (bez kamienia obrobionego, którego produkcja wzrosła do 300%). Wzrost ten jest mniejszy od zaplanowanego zużycia materiałów drogowych do celów komunikacyjnych, gdyż na te cele częściowo będzie używany żużel wielkopiecowy. Jednakowoż tak poważny wzrost powoduje konieczność uruchomienia czterech nowych wielkich kamieniołomów. Zdolność produkcyjna każdego z nich dojdzie do poziomu 1,5 miln. ton. Budowa tych kamieniołomów, planowanych w okręgach krakowskim i kieleckim, pozwoli na korzystniejsze rozłożenie geograficzne kamienia. Obecnie gros produkcji jest na Śląsku Dólnym i Górnym, co stwarza konieczność przewozu milionów ton na duże odległości.

Budowa tych kamieniołomów jest w Polsce rzeczą nową i niewątpliwie będzie wymagała wielkiego wysiłku tak ze strony projektodawców jak i wykonawców. Dzięki racjonalnej organizacji pracy, wprowadzeniu mechanizacji, kruszarek ciężkich typów — wydajność na robotnika wzrosła do 209%.

Produkcja w a p n a wzrosła wartościowo 2,4 razy, będzie to osiągnięte przy stosunkowo niewielkiej ilości nowych pieców dzięki racjonalnemu wykorzystaniu starych urządzeń. Należy zwrócić jednocześnie uwagę, że w Polsce istnieje przeważnie piec Hoffmanowski, które mają wiele ujemnych stron. Praca tam jest niemal wyłącznie ręczna i wymaga wielkiego wysiłku fizycznego w ciężkich warunkach. Ponadto piec ten zużywa tylko duży kamień wobec czego powstają znaczne ilości odpadów, które mogą być używane tylko w niewielkim procencie.

Planowane piece szybowe — automaty pozwolą na polepszenie warunków pracy i na lepsze wykorzystanie kamienia. Należy się liczyć z tym, że najnowszy system zagraniczny — piece rotacyjne — znajdują w okresie planowanym zastosowanie również i u nas, zwiększając wydajność. Samo jednak wprowadzenie automatów i stosunkowo niewielkiej mechanizacji podniesie nam wydajność do 130% wydajności obecnej.

Produkcja c e r a m i c z n y c h e l e m e n t ó w b u d o w l a n y c h: cegła, dziurawka, pustaki — wzrosła w roku 1955 do 363% poziomu obecnego. Taki wielki wzrost produkcji wymaga przede wszystkim zastosowania zasadniczych tez planu sześcioletniego. Są to:

1. Zlikwidowanie istniejącej obecnie w cegielniach sezonowości.
2. Wprowadzenie pracy dwuzmianowej, wszędzie tam, gdzie to jest technicznie możliwe.
3. Zwiększenie procentowego udziału dziurawki w stosunku do cegły palonej.

Zlikwidowanie sezonowości dzięki wprowadzeniu sztucznych suszarni pozwoli na wykorzystanie przez okrągły rok istniejących urządzeń produkcyjnych i zlikwiduje jednocześnie zjawisko zwalniania części załogi w martwym sezonie.

Wprowadzenie systemu pracy dwuzmianowej pozwoli na lepsze wykorzystanie istniejących zakładów przy rozbudowie niektórych tylko oddziałów produkcyjnych, a ma znaczenie przede wszystkim w budowie nowych zakładów, gdzie obniża ilość agregatów przetwórczych do połowy. Biorąc pod uwagę, że w pierwszych latach planu sześcioletniego będą to maszyny importowane, zaoszczędzi to nam znaczną ilość dewiz.

Zwiększenie udziału dziurawki przyspiesza proces palenia, co pozwoli zwiększyć produkcję na istniejących już piecach.

Z punktu widzenia odbiorcy dziurawka winna być szeroko stosowana zarówno ze względu na swoje warunki termiczne jak i mniejszą wagę, co obniża koszty transportu.

Pozostały niedobór musi być pokryty produkcją nowych zakładów. Dzięki powszechnej niemal obecności gliny w Polsce możliwe jest budownictwo cegielni w każdym okręgu. Przyjęto zasadę budowy cegielni o rocznej produkcji 12 miln. cegieł, przy założeniu że produkcja będzie rozprowadzana w promieniu nie większym niż 50 km., a przeciętnie 35 km. Dystrybucja cegły w takim promieniu nie powoduje nadmiernych kosztów transportu i winna być dokonywana ciągnikami, co w rezultacie, z ogólnokrajowego punktu widzenia jest najtańsze, bo cegła z pieca może iść prosto na budowę i unika się kosztów przeładowania i magazynowania.

Niewielka tylko ilość cegielni będzie miała produkcję roczną w wysokości 25 lub 40 miln. sztuk. Cegielnie te będą w rejonach dużego budownictwa, gdzie nadto promień dostawy będzie większy od podanych wyżej.

Ostateczny typ cegielni i metoda produkcji ulegną zapewne w trakcie planu sześcioletniego zmianom w związku z prowadzonymi obecnie pracami rewolucjonizującymi proces technologiczny.

Odstępstwem od umieszczania zakładów w pobliżu miejsca budowy będą zakłady produkujące artykuły cienkościenne jak pustaki i dachówki, które ze względu na konieczność korzystania z glin plastycznych muszą się bazować na odpowiednich złożach i dlatego muszą mieć większy promień wysyłki.

Ilość produkowanej p a p y uzależniona jest od dostępnej ilości impregnatów zarówno węglowych jak naftopochodnych. Rozwiązanie kwestii wzrastającego zapotrzebowania nie jest więc w tym wypadku sprawą powiększenia ilości produkcji, ale sprawą produkowania artykułów, które mają służyć jako pokrycie dachowe przez większą ilość lat przy niewielkiej konserwacji względnie bez konserwacji. W związku z tym wynika konieczność zmiany produkcji papy smołowej wymagającej corocznego smarowania smołą i wytrzymującej krótki okres czasu

na artykuł o wyższej jakości. Produkcja papy smołowcowej typu obecnego ograniczy się do ilości potrzebnych na budynki tymczasowe, a większość produkcji będzie przedstawiona na tak zwaną papę dwupowłokową nie wymagającą smołowania i o trwałości zbliżającej się do papy bitumicznej. W rezultacie procentowo niewielki wzrost produkcji pozwoli na pokrycie potrzeb krajowych i zaoszczędzi ogromne sumy zużywane nieproduktywnie na ciągłą zmianę papy w istniejących budynkach.

Bardzo znaczny wzrost wykazują różne materiały izolacyjne jak: wełna żużlowa, wata szklana i płyty izolacyjne różnych surowców np.: korkowe, torfowe itp.

Produkcja surowców mineralnych wzrasta wg wartości do 483%, wg ilości do 356% i pokryje w całości zapotrzebowanie szkła i ceramiki szlachetnej z wyjątkiem stosunkowo niewielkiej ilości w kraju nie spotykanych, a niezbędnych surowców, jak np.: kaolin wyższego gatunku. Planuje się też wydobyć surowców zastępczych zamiast importowanych obecnie talku i ziemi krzemowej.

Niezależnie od pokrycia potrzeb krajowych pozostaną poważne nadwyżki eksportowe.

Powiększenie produkcji szkła należy omówić oddzielnie dla poszczególnych gałęzi. Szkło okienne zwiększa produkcję o ca 50% tylko dzięki ulepszeniom technicznym. Poszerzenie maszyn Fourcault, ciągnących szkło, do szerokości 180 cm (podczas gdy obecnie są maszyny różnej szerokości poczynając od 130 cm) i przyspieszenie szybkości ciągnięcia przez zastosowanie nowych metod pozwolą osiągnąć planowaną produkcję bez budowy nowych zakładów.

W szkłe do opakowań, produkowanym dotychczas głównie ręcznie lub na półautomatach, może być osiągnięty wzrost o 210% jedynie dzięki budowie nowych hut o produkcji auto-

matycznej. W końcu sześciolatki całe zapotrzebowanie masowe będzie produkowane na automatach, a jedynie artykuły niemassowe będą produkowane na półautomatach względnie ręcznie.

To samo dotyczy produkcji baloników żarówek, gdzie nowa zautomatyzowana huta da 90% produkcji.

W szkłe galanteryjnym dopiero w ostatnich latach planu będą wprowadzone automaty i to tylko częściowo dla produkcji szkła stołowego, tzw. bazarowego. Niemniej przeto produkcja będzie wzrastać stopniowo do 185% obecnego poziomu, gdyż zwolnieni hutnicy z hut butelkowych będą produkować galanterię.

Wśród szerokiego wachlarza artykułów ceramiki szlachetnej i technicznej należy zwrócić specjalną uwagę na porcelanę elektryczną. Izolatory niskiego i wysokiego napięcia, sprzęt instalacyjny i montażowy są niezbędnym warunkiem elektryfikacji kraju, gdyż ograniczają one zarówno produkcję urządzeń elektrycznych jak i sieci energetycznej. Niezależnie od maksymalnego wykorzystania istniejących zakładów zachodzi konieczność budowy dwóch nowych wielkich zakładów porcelany elektrotechnicznej. Należy zwrócić uwagę, że już obecnie produkcja porcelany elektrotechnicznej wynosi 242% produkcji przedwojennej, a w roku 1955 wyniesie 764%. Jest to zrozumiałe biorąc pod uwagę szybki rozwój elektryfikacji kraju.

Podobnie sytuacja wygląda w kamionce, gdzie zachodzi konieczność pełnego przedstawienia istniejących zakładów na kamionkę kanalizacyjną oraz konieczność budowy nowego zakładu kamionki kwasoodpornej.

Ogólnie biorąc, plan sześcioletni przemysłu mineralnego wykazuje wg wartości wzrost produkcji — 238% w stosunku do r. 1949, przyjętego za 100; wzrost wydajności — 140%.

Z RADZIECKICH DOŚWIADCZEŃ GOSPODARCZYCH

WSPÓŁDZIAŁANIE PRACOWNIKÓW NAUKI Z PRACOWNIKAMI PRODUKCJI

WIELKA i niewyczerpana energia twórcza narodów ZSRR ma swoje źródło w patriotyzmie radzieckim. Walka o przedterminowe wykonanie powojennej pięciolatki stalinowskiej wyłoniła nowe formy masowego współzawodnictwa socjalistycznego, nowe setki tysięcy przodowników przemysłu, transportu i rolnictwa. W dalszym rozwoju współzawodnictwa wzmacnia się twórcza współpraca naukowców z pracownikami produkcji.

*) Przekład artykułu pt. „Sodruzestwo robotników nauki i produkcji” I. Artiemienco, zamieszczonego w nr 14 czasopisma „Bolszewik”.

U jej podstaw leży to niezachwiane przeświadczenie, że najskuteczniejsze wyzyskanie urządzeń, paliwa, energii elektrycznej i surowca, że dalszy postęp techniczny gospodarki ZSRR jest możliwy jedynie na solidnej podstawie naukowej i przez wykorzystanie najnowszych osiągnięć nauki radzieckiej.

W państwie socjalistycznym stworzono warunki nader sprzyjające ścisłej przyjaznej współpracy naukowców z pracownikami produkcji. Wielka idea budowy komunizmu zjednoczyła wszystkich członków radzieckiego socjalistycznego społeczeństwa na każdym ich odcinku pracy. Cele społeczne państwa radzieckiego i osobiste dążenia każdego człowieka pracy w ZSRR łączą się ze sobą nierozdzielnie. Ludzie radzieccy wiedzą, że walcząc o dalszy

rozwój ekonomiki socjalistycznej osiągają dalszy wzrost dobrobytu mas ludowych.

Twórcza współpraca naukowców z pracownikami produkcji, która rozwinęła się w ZSRR — to najwyraźniejsza oznaka rozwoju radzieckich kadr. Znacznie liczniejsze są dziś kadry pracowników, którzy opanowali technikę, nauczyli się obliczać czas w minutach i sekundach. Poziom wiedzy teoretycznej inżynierów i techników, zarówno jak ich umiłowanie nauki i zdolność stosowania jej osiągnięć w produkcji, podniósł się bardzo wydatnie. Zwiększyły się kadry uczonych wyrosłych z ludu, znających drogę do fabryki, do zakładów, do pól kolchozowych i umiejących przekazywać produkcji swoje wiadomości i czerpać materiał do twórczości naukowej ze skarbnicy doświadczeń socjalistycznych.

Wzmocnienie więzi pracowników nauki z pracownikami produkcji świadczy wymownie o tym, że w Kraju Rad rozwija się przodująca nauka, która idąc śladem wskazań tow. Stalina „nie odgradza się od ludu, nie trzyma się od niego z daleka, ale gotowa jest mu służyć, oddać mu wszystkie swe zdobycze i która obsługuje lud nie z musu, lecz dobrowolnie, z własnej chęci“.

Zasadniczo odmienna jest rola nauki w warunkach społeczeństwa kapitalistycznego. Tam uczeni stali się sługami kapitału monopolistycznego, a monopole podporządkowują swoim łupieskim celom wszystkie osiągnięcia nauki. Jaskrawym tego przykładem są losy odkrycia energii atomowej. To wielkie osiągnięcie umysłu ludzkiego zostało oddane imperialistom amerykańskim, aby służyło ich ludożerczym planom opanowania świata. Gdy w warunkach ustroju kapitalistycznego przyswajają się produkcji najnowsze wynalazki i udoskonalenia, prowadzi to jedynie do dalszego bogacenia się przemysłowych i finansowych potentatów i oznacza dalszą pauperyzację mas pracujących, zwiększenie ich eksploatacji, wzrost bezrobocia. Tylko niewielu uczonych zdobywa się na tyle odwagi i sily, by uwolnić się od poniżającej roli sług monopolistycznego kapitału.

Radzieccy uczeni uwolnieni spod ucisku kapitału poświęcają wszystkie swe sily dla dobra ojczyzny. Zespoły instytutów naukowo-badawczych i wyższych zakładów naukowych oddają wyniki swych badań na usługi produkcji, wykonywają prace naukowe pozostające w związku z zadaniami przedsiębiorstw, w fabrykach i zakładach organizują zebrania konsultacyjne, przeprowadzają ekspertyzy, współdziałają w ulepszaniu techniki i organizacji, a także pomagają w rozwiązywaniu problemów z zakresu ekonomii produkcji.

Bezpośredni kontakt instytucji naukowo-badawczych i wyższych zakładów naukowych z przedsiębiorstwami zacieśnia się w związku z wykonywaniem powojennego planu pięcioletniego. Piękne wyniki ścisłej przyjaznej współpracy uczonych z pracownikami produkcji uwiadcniają się w całym szeregu przykładów. Szczególnie interesujące są doświadczenia na-

gromadzone przez moskiewski inżynierijno-ekonomiczny instytut im. S. Ordżonikidze — będący pionierem twórczej współpracy uczonych z pracownikami produkcji.

Zespół naukowy moskiewskiego inżynierijno-ekonomicznego instytutu im. Ordżonikidze już w r. 1947 zajął czynną postawę wobec patriotycznego apelu leningradców, którzy wszelkimi silami dążyli do przedterminowego wykonania powojennej stalinowskiej pięcioletki. Naukowcy z instytutu wytknęli sobie jako cel zespolenie pracy naukowej z niesieniem praktycznej pomocy przemysłowi. Zespół profesorów i wykładowców tego instytutu nawiązał ścisłą łączność z moskiewską fabryką instrumentów „Kalibr“ i biorąc pod uwagę możliwość wykonania pięcioletki w ciągu lat czterech zobowiązał się wspólnie z personelem inżynierijno-technicznym i robotnikami fabryki do opracowania planu techniczno-przemysłowo-financego na r. 1948.

W tym celu wydzielono około czterdziestu pracowników naukowych instytutu, którzy łącznie z pracownikami fabryki przeanalizowali działalność finansowo-produkcyjną każdego oddziału i odcinka pracy a następnie przedsiębiorstwa jako całości, wykryli istniejące tam rezerwy w wykorzystywaniu podstawowych środków, możliwości zwiększenia wydajności pracy, obniżenia kosztów własnych produkcji a także ekonomii materiałów, paliwa, energii elektrycznej. Prace te pomogły do nakreślenia drogi prowadzącej do rozwiązania takich zadań, jak wykonanie pięcioletniego planu w ciągu czterech lat, udoskonalenie procesu technologicznego, zagwarantowanie wysoko-gatunkowej i taniej produkcji, dalszy wzrost wydajności pracy i wydajności przypadającej na jednostkę urządzenia, szybkie przyswajanie przodującej techniki i organizacji w dziedzinie produkcji narzędzi pomiarowych i instrumentów o nowej konstrukcji, zapewnienie przedsiębiorstwu ponadplanowej akumulacji.

Prace nad techniczno - przemysłowo - finansowym planem w fabryce „Kalibr“ od pierwszej chwili posiadały masowy charakter: współpracował tutaj cały zespół. Ogólne kierownictwo nad pracą poruczono komisji powołanej w tym celu, z dyrektorem fabryki na czele: w skład komisji wchodził również kierownicy kilku przodujących katedr instytutu.

Naukowcy z instytutu proponowali, by opracowując plan techniczno - przemysłowo - finansowy wziąć za punkt wyjścia średnio-progresywne techniczno - ekonomiczne normy wyzyskania urządzeń, wydatkowania podstawowych i pomocniczych materiałów, paliwa, energii i in., a także uwzględnić przodujące doświadczenia pracy stachanowskich oddziałów, odcinków pracy i poszczególnych robotników.

Metody stachanowskie stały się w ZSRR własnością milionowych mas pracujących. Nowe formy zespołowej pracy stachanowskiej zataczają coraz szersze kręgi. Uczestniczą w niej czynnie zarówno kierownicy produkcji, jak i robotnicy, a więc: inżynierowie, technicy, maj-

strowie. Umasowienie metod stachanowskiej kolektywnej pracy — to nowa karta w historii współzawodnictwa socjalistycznego. Przejście od stachanowskich brygad i odcinków produkcji do stachanowskich oddziałów i stachanowskich fabryk opiera się na zupełnie realnych podstawach.

Zespół fabryki „Kalibr“ łącznie z pracownikami naukowymi instytutu układając techniczno - przemysłowo - finansowy plan stachanowski zmierzał do przekształcenia fabryki w roku 1949 — w przodujące przedsiębiorstwo. Pracownicy instytutu i zakładu pragnęli nie tylko osiągnąć, ale i przekroczyć najwyższe wskaźniki innych przedsiębiorstw o produkcji analogicznej, a także wskaźniki większych oddziałów wyrabiających przyrządy w takich gigantach budownictwa maszyn, jak moskiewska fabryka samochodowa im. Stalina, gorkowska fabryka samochodów im. Molotowa i in. Naukowcy instytutu przeanalizowali w tym celu odpowiednie materiały i wskaźniki techniczno-ekonomiczne i wzbogacili w ten sposób praktykę zespołu fabrycznego.

Charakterystyczną cechą współpracy naukowych i fabrycznych pracowników w układaniu techniczno - przemysłowo - finansowego planu była wyraźna, zdecydowana celowość wszystkich projektów, ich dążność do rozwiązania węzłowych zagadnień procesu technicznego i organizacyjno - ekonomicznych problemów przedsiębiorstwa. Był to najważniejszy warunek przedterminowego wykonania pięcioletniego planu w zakresie ilości produkcji przy jednocześnie dalszym znacznym ulepszeniu wskaźników jakościowych. Dlatego też szczególnie ważne było zestawienie umotywowanego programu technicznych udoskonaleń i środków organizacyjnych, niezbędnych do rozwoju przedsiębiorstwa. Profesorowie, docenci i inni naukowcy współpracownicy instytutu opracowywali tak aktualne problemy naukowo-techniczne, jak ulepszenie jakości obrabianej powierzchni, organizacja produkcji potokowej w głównych działach pracy fabrycznej i przejście od odcinków seryjnych do wielkoseryjnych metod produkcji, zastosowanie szybkościowych metod cięcia, dokładnego przygotowania obróbki chemiczno - termicznej, obróbki wielooperacyjnej i narzędzi wieloklingowych o wyższej jakości, opanowanie typowych sposobów naprawy obrabiarek, zmniejszenie nieoszczędności „naddawania“ materiału i jego normowanie. Wiele uwagi poświęcono również małej automatyzacji i mechanizacji procesów technologicznych.

Współdziałanie naukowców z pracownikami produkcji dało się szczególnie odczuć w pracach nad szerokim zastosowaniem w produkcji techniczno-obrachunkowych norm czasu i produkcji, co stworzyło możność znacznego zwiększenia udziału techniczno-obrachunkowych norm w ogólnej liczbie norm już istniejących w fabryce i przyczyniło się do znacznego wzrostu wydajności pracy. Naukowcy okazali dużą pomoc w zakresie organizacji transportu, gospodarki energią, zaopatrzenia materiałowo-tech-

nicznego, gospodarki magazynów, obliczania niewykończonych i gotowej produkcji.

Dużo korzyści przyniosły również debaty nad planem zamierzonych środków organizacyjno-technicznych w oddziałach i działach fabryki „Kalibr“. Robotnicy, inżynierowie, technicy i pracownicy umysłowi wnieśli około 1500 racjonalizatorskich projektów; każdy z tych projektów był wszechstronnie rozpatrywany przez odpowiednie komisje, do których wciągnięto wielu majstrów, brygadierów, stachanowców.

Podczas dyskusji nad planem środków organizacyjno-technicznych przeprowadzano szczegółową kalkulację ekonomiczną ich efektywności oraz kosztów niezbędnych do wprowadzenia każdego z tych środków. Wszyscy poczynając od robotników szeregowych a kończąc na kierownictwie fabryki — interesowali się ekonomiczną efektywnością środków organizacyjno-technicznych i planu techniczno - przemysłowo - finansowego — jako całości. Udział pracowników naukowych w ocenie efektywności organizacyjno-technicznych środków zagwarantował nieodzowną metodyczną konsekwencję i zasadność tego stadium pracy nad planem. Bardzo ważne było i to, że cała praca była swego rodzaju szkołą dla personelu produkcyjnego fabryki, pobudziła zainteresowanie pracowników oddziałowych w ekonomice produkcji, nauczyła ich rozważać i oceniać każdą decyzję techniczną z punktu widzenia jej wyników ekonomicznych, związanych z nią kosztów i ich wygospodarowania.

Plan środków organizacyjno-technicznych na r. 1948 przewidywał dalszy wzrost ilościowych i jakościowych wskaźników oraz nakreślał konkretne drogi wykonania i przekroczenia powojennej pięcioletki w ciągu czterech lat. Podstawowe techniczno - ekonomiczne normatywy techniczno - przemysłowo - finansowego planu: pracochłonność każdego wyrobu, normy wykorzystywania maszyn, normy wydatkowania materiału na jednostkę produkcji, obrotowość środków i inne — były wyższe od przodujących norm w innych fabrykach przemysłu przyrządów.

Pracownicy naukowcy instytutu i zespół fabryki rozumieli, że wysokie wskaźniki opracowanego przez nich techniczno - przemysłowo-finansowego planu nie wyczerpują wewnętrznych zasobów i możliwości rozwoju technicznego oraz organizacyjnych ulepszeń produkcji. Zdawali sobie sprawę, że fabryka może osiągnąć jeszcze lepsze wyniki, znacznie przewyższąc nakreślone wskaźniki.

Najważniejszym czynnikiem wpływającym na przekroczenie planu techniczno - przemysłowo - finansowego był dalszy rozwój współzawodnictwa socjalistycznego, rozpowszechnienie się zespołowych form stachanowskiej pracy z ogarnięciem całych zespołów maszyn i oddziałów. W procesie pracy nad techniczno-przemysłowo - finansowym planem organizacja partyjna fabryki rozbudziła masową inicjatywę, zmobilizowała cały zespół pracowników fa-

bryki i wywołała jeszcze większy niż dotychczas entuzjazm pracy. Wiele oddziałów i odcinków pracy powzięło dodatkowe zobowiązania socjalistyczne do przejścia na pracę stachanowską i przekroczenia planu w zakresie wskaźników ilościowych i jakościowych.

Ze swej strony pracownicy naukowcy instytutu zadali sobie niemało trudu nad stworzeniem organizacyjnych przesłanek dla skoordynowanej i rytmicznej pracy związanej z opracowaniem techniczno - przemysłowo - finansowego planu. W szczególności — zaproponowali oni podjęcie szeregu praktycznych środków dla ulepszenia operatywnego planowania produkcji, zarówno w poszczególnych oddziałach, jak i w skali ogólnie - fabrycznej. Jedno z podstawowych zadań międzyoddziałowego operatywno-produkcyjnego planowania w fabryce „Kalibr“ polegało na prawidłowym powiązaniu pracy oddziałów wyspecjalizowanych w różnych rodzajach narzędzi pomiarowych z pracą oddziałów wykonywających funkcje przygotowawcze — a więc z pracą kuźni i oddziału mechaniczno-przygotowawczego. Zadanie to było szczególnie aktualne dlatego, że oddział mechaniczno-przygotowawczy stanowił w fabryce „wąskie gardło“, hamował wzrost produkcji a planowanie jego pracy związane było z różnymi trudnościami wynikającymi z różnorodności nomenklatury produkcji przygotowawczej, w którą oddział zaopatruje wszystkie podstawowe oddziały fabryki. Pracownicy katedry organizacji produkcji maszyn starannie skontrolowali możliwości produkcyjne oddziałów przygotowawczych i zaproponowali cały kompleks środków mających na celu przystosowanie ich pracy do poziomu zwiększonych wymagań wypływających z techniczno - przemysłowo - finansowego planu. W szczególności przeprowadzono szczegółowe obliczenie produkcyjnego potencjału mechaniczno - przygotowawczego oddziału i stworzono surowy rygor wykonania planu według harmonogramu. Katedra opracowała dla oddziału sztangencyrki konkretne metodyczne wskazówki planowania produkcyjnego i ewidencjonowania, mające zagwarantować nieprzerwane i równomierne wykonywanie zaplanowanej produkcji, lepsze wykorzystanie urządzenia i siły roboczej i usunięcie wszelkiego rodzaju strat w produkcji (jak postoje, brak detali itp.).

Niezwykle ważną rolę w wykonaniu ilościowych i jakościowych wskaźników techniczno-przemysłowo - finansowego planu na r. 1948 odegrało oparcie produkcji każdego oddziału na rozrachunku gospodarczym. Przejścia oddziałów na rozrachunek gospodarczy dokonano przy pomocy pracowników instytutu. Rozrachunek gospodarczy w każdym oddziale zachęcał do codziennej walki o zwiększenie produkcji, do szybszego realizowania nakreślonego planu środków organizacyjno-technicznych i systematycznego ulepszania wskaźników jakościowych. Rozrachunek gospodarczy oddziałów zwiększył zainteresowanie personelu inżynierijno-technicznego i robotników w ulepszaniu

organizacji produkcji i ekonomiki całego przedsiębiorstwa.

Walcząc o wykonanie techniczno - przemysłowo - finansowego planu stachanowskiego na r. 1948 zespół fabryki wykrył dodatkowe możliwości rozwoju przedsiębiorstwa i podwyższenia jego dochodowości, wykonał przedterminowo roczny plan produkcji, zwiększył wydajność pracy o 21,4% i dał państwu 6,2 miln. rubli ponadplanowej akumulacji. Fabryka przyswoiła w ciągu roku przeszło 30 nowych przedmiotów produkcji. Oszczędność powstała z zastosowania pomysłów racjonalizatorskich przewyższyła w ciągu roku przewidywania planu przeszło półtora raza, co pozwoliło fabryce wykonać plan pięcioletni w ciągu trzech lat i ośmiu miesięcy i zharmonizować dalszy poważny wzrost produkcji z jeszcze usilniejszą pracą nad wprowadzeniem i przyswojeniem nowych, bardziej skomplikowanych środków techniki pomiarowej i automatyzacji kontroli, co z kolei posiada nader doniosłe znaczenie dla postępu technicznego w radzieckich fabrykach budowy maszyn.

Dla podsumowania wyników wykonania planu techniczno-przemysłowo-financeowego na r. 1948 i ustalenia dróg dalszego rozwoju fabryki przeprowadzono w końcu grudnia r. 1948 wspólną konferencję naukowo-techniczną fabryki „Kalibr“ z moskiewskim instytutem inżynierijno-ekonomicznym. W konferencji brali czynny udział robotnicy, inżynierowie, urzędnicy fabryki i naukowcy pracownicy instytutu.

Na konferencji omawiano następujące zagadnienia: fabryka „Kalibr“ w walce o przedterminowe wykonanie powojennej stalinowskiej pięcioletki; wpływ współczesnej technologii i organizacji produkcji na rentowność przedsiębiorstwa budowy maszyn; zakorzenienie w fabryce „Kalibr“ norm progresywnych; nadawanie się używanych teraz obrabiarek do wymagań wysoko szybkościowego cięcia metali; doskonalenie techniki pomiarowej w budowie maszyn a zadania fabryki „Kalibr“; wpływ potokowej metody produkcji na rentowność przedsiębiorstwa; sposoby obniżenia kosztów własnych produkcji w fabryce „Kalibr“; planowanie organizacyjno-technicznych środków i obliczanie ich skuteczności; kontrola techniczna jakości produkcji przy pomocy metod statystycznych; przyspieszenie obiegu środków obrotowych a podniesienie rentowności przedsiębiorstwa; wewnętrznofabryczny transport i jego rola w obniżaniu kosztów własnych produkcji; metoda określania kosztów własnych pracy transportowej w fabryce; stachanowskie metody pracy a zwiększenie wydajności pracy.

Z dwudziestu referatów wygłoszonych na posiedzeniu plenarnym i w sekcjach (w sekcji ekonomiki produkcji, technologii i organizacji produkcji i transportu samochodowego) dziesięć opracowali profesorowie i docenci instytutu. Z referatami wystąpili również kierownicy i inżynierijno-techniczni pracownicy fabryki, nowatorzy produkcji.

Na konferencji naukowo technicznej przedyskutowano szczegółowo produkcyjną, techniczną i gospodarczą działalność fabryki „Kalibr“, nakreślono dalsze drogi rozwoju techniki pomiarowej i konkretne zadania fabryki na najbliższy okres w dziedzinie organizacji pracy i produkcji, ulepszenia ogólnej działalności gospodarczej przedsiębiorstwa.

Na konferencji podkreślono z zadowoleniem, że fabryka „Kalibr“ w r. 1948 osiągnęła znaczne sukcesy w zakresie ulepszenia technologii i organizacji produkcji. Rozwinęła się inicjatywa twórcza i podniosły się kwalifikacje kadr, przyswojono i udoskonalono przodujące formy organizacji produkcji potokowej. Stwierdzono dalszy rozwój współzawodnictwa socjalistycznego, rozpowszechnienie się stachanowskiej pracy zespołowej, zwiększone zainteresowanie wszystkich pracowników ekonomiką przedsiębiorstwa.

Przygotowanie i przeprowadzenie konferencji naukowo-technicznej było nowym etapem w rozwoju wspólnej pracy personelu inżynieryjno-technicznego, stachanowców, uczonych; konferencja jeszcze bardziej zacieśniła ich twórczą przyjacielską współpracę.

Naukowy zespół instytutu, wzbogacony doświadczeniami współpracy z fabryką „Kalibr“, nie ograniczył się do nawiązania stałej łączności tylko z tym jednym przedsiębiorstwem, lecz okazywał pomoc naukowo-techniczną także innym przedsiębiorstwom.

Przemysł metalurgiczny, jak wiadomo, stanowi główną gałąź ciężkiego przemysłu. Aby w r. 1950 wyprodukować przewidzianą w planie ilość metalu, trzeba było nie tylko w całości odbudować przedsiębiorstwa zrujnowane przez faszystowski najeźdźcę i zbudować cały szereg nowych fabryk, ale także znacznie podnieść wydajność aparatu produkcyjnego czynnych przedsiębiorstw metalurgicznych, zmobilizować ich wewnętrzne rezerwy. Zadaniu mobilizacji rezerw dla rozwoju przedsiębiorstwa i obniżenia kosztów własnych w moskiewskiej fabryce metalurgicznej „Sierp i Młot“ poświęcił swą pracę zespół instytutu w okresie od października r. 1948 do maja r. 1949. Była ona niezwykle korzystna nie tylko z punktu widzenia praktycznych wyników, lecz miała także ważne znaczenie metodologiczne — jako wzór organizacji pracy masowej mający na celu wykrycie rezerw.

Instytut pomógł fabryce w zmobilizowaniu rezerw drogą lepszego wykorzystania urządzeń, zmniejszenia rozchodu podstawowych i pomocniczych materiałów na jednostkę produkcji, zwiększenia wydajności pracy, obniżenia kosztów handlowych i administracyjnych, przyspieszenia obiegu środków obrotowych.

Już od pierwszej chwili zorganizowano pracę na zasadzie jak najszerzego udziału w niej ogółu pracowników. Celem ujawnienia rezerw stworzono komisję fabryczną i komisje oddziałowe. Dyrekcja fabryki i komitet partyjny przy-

ciągnęły do tej pracy ponad 500 pracowników przedsiębiorstwa, przedstawiciele organizacji partyjnych, związków zawodowych i komсомolskich, stachanowców, racjonalizatorów produkcji. Z inżynieryjno-ekonomicznego instytutu uczestniczyło w pracy 30 profesorów, docentów i wykładowców oraz 15 studentów-dyplomatów fakultetu metalurgicznego. Członkowie powołanych komisji odziałowych — pracownicy fabryki, naukowcy i studenci zapoznali się z procesem produkcyjnym na wszystkich odcinkach pracy, wykryli istniejące rezerwy, nadali im formę dokumentacyjną i ocenili je pod względem ekonomicznym. Należy podkreślić wielką aktywność robotników — stachanowców, którzy wnieśli wiele cennych propozycji.

Jedenaście katedr instytutu pomagało fabryce „Sierp i Młot“. Katedra organizacji i planowania produkcji metalurgicznej niosła fabryce zasadniczą pomoc: współpracownicy katedry wchodzili w skład fabrycznej komisji powołanej do ujawnienia rezerw, opracowywali problemy skrócenia cyklu produkcyjnego. Katedra technologii produkcji metalurgicznej badała problem zwiększenia wytrzymałości pieców martenowskich; katedra urządzeń termodynamicznych zaproponowała szereg środków zmierzających do racjonalizacji gospodarki energetyką fabryki. Studenci-dyplomanci przeprowadzili wiele badań nad procesami produkcyjnymi, obciążeniem czasu pracą, rozchodem materiałów itp. Praca każdego studenta — i odpowiednio — temat pracy dyplomowej był poświęcony wykryciu rezerw określonego obiektu (warsztatu, pieca itp.).

Wielką rolę we włączaniu aktywu do pracy nad zmobilizowaniem rezerw odegrała konferencja techniczna, zwołana z inicjatywy organizacji partyjnej w maju r. 1949. Uczestniczyło w niej ponad 600 osób. Około 120 osób na plenarnych posiedzeniach i w sekcjach wystąpiło z referatami i różnymi raportami. Kierownicy oddziałów, majstrowie, robotnicy — stachanowcy wysuwali w swych wystąpieniach doniosłe propozycje zmierzające do dalszego ulepszenia pracy, do zagwarantowania jeszcze wyższych wskaźników techniczno-ekonomicznych. Pracownicy naukowcy instytutu wystąpili również z referatami: „Skrócenie cyklu produkcyjnego — najlepsza droga przyspieszenia obiegu środków obrotowych“, „Problemy przyspieszenia obiegu w sferze obrotu“, „Zagadnienia oszczędności paliwa i wykorzystania nieużytego a marnującego się ciepła w produkcji martenowskiej“; o rozrachunku gospodarczym w oddziałach fabrycznych, o rezerwach w produkcji topienia stali i in.

Stały kontakt między studentami i młodymi robotnikami oraz inżynieryjno-technicznymi pracownikami fabryki posłużył za podstawę do zwołania wspólnej produkcyjno-technicznej konferencji młodzieżowej. Na konferencji wysłuchano 22 sprawozdań, które składali zarówno młodzi robotnicy, inżynierowie i technicy fabryki, jak i studenci instytutu. Konferencja wy-

kazała znaczne podniesienie się poziomu kulturalno-technicznego młodzieży robotniczej ZSRR i dojrzałość myśli twórczej przyszłych inżynierów - ekonomistów, ich zdolność stosowania wiedzy teoretycznej do rozwiązywania zadań praktycznych.

Znaczny wzrost produkcji stali i wyrobów walcowanych w porównaniu z rokiem ubiegłym, roczna oszczędność 30 miln. rubli dzięki obniżeniu się kosztów własnych produkcji, zwolnienie kilku miln. rubli środków obrotowych, ulepszenie jakości produkcji — oto zasadnicze wyniki walki, jaką fabryka prowadzi o wyzyskanie rezerw. Ujawnienie rezerw wywarło niemały wpływ na wyniki pracy przedsiębiorstwa w I kwartale r. 1949. Martenowski oddział Nr 1 zdobył sobie miano jednego z lepszych oddziałów Związku Radzieckiego i otrzymał sztandar Rady Ministrów ZSRR, wiele oddziałów zdobyło drugie miejsca.

Pracownicy instytutu wiele nauczyli się również od stołecznych metalurgów. Praca w fabryce wzbogaciła ich doświadczenia, dała możliwość wprowadzenia wielu ulepszeń do pracy pedagogicznej, nasycenia jej przodującymi doświadczeniami przemysłu socjalistycznego. Treść i kierunek praktyki produkcyjnej studentów, a także tematyka projektów dyplomowych uległa zasadniczej zmianie. Obecnie ich cała praca jeszcze ciśniej powiązana się z zadaniami praktycznymi przedsiębiorstw, jeszcze bardziej oddziaływa na urabianie specjalistów radzieckich, którzy potrafią rozwiązywać odpowiedzialne praktyczne zadania wynikające w toku produkcji, w jej walce o przedterminowe wykonanie planów państwowych.

Naukowo-techniczna pomoc, jaką okazują uczeni przemysłowi, idzie w parze z planowym podwyższaniem kwalifikacji kadr inżyniersko-technicznych i kierowniczych. Wykładowcy instytutu jakby rozszerzyli ramy swej działalności pedagogicznej, dzięki temu, że ją rozwijają bezpośrednio w zakładach produkcyjnych, w organicznym związku z aktualnymi zadaniami postępu technicznego i rozwoju przemysłu socjalistycznego. Twórcza przyjazna współpraca z uczonymi wywołuje wśród pracowników przemysłu tendencję do rozszerzania i uzupełniania wiadomości teoretycznych. Instytut okazuje im pomoc w samokształceniu, w przygotowywaniu się do konferencji produkcyjno - technicznych, które mają wielkie znaczenie, gdyż wpływają na rozszerzenie horyzontu kadr fabrycznych. Instytut współdziała w urządzaniu seminariów aktywu gospodarczego i partyjnego.

Fabryka „Karbolit“ zwróciła się do moskiewskiego inżyniersko - ekonomicznego instytutu im. Ordżonikidze z prośbą o udzielenie jej pomocy w mobilizowaniu wewnętrznych zasobów produkcji. Fabryka ta w r. 1949 miała wykonać znacznie szerszy plan produkcyjny niż w r. 1948, powstała więc konieczność zmobilizowania dodatkowych rezerw wewnętrznych, które pozwoliłyby na obniżenie kosztów własnych

produkcji przy uwzględnieniu nowych cen materiałów i przyspieszyłoby obieg środków obrotowych o 10 dni, w porównaniu z jego szybkością faktycznie osiągniętą w r. 1948.

Instytut rozpoczął pracę od zorganizowania — wspólnie z kierowniczym zespołem fabryki i oddziałów — systematycznych zajęć nad zagadnieniami ekonomiki i organizacji przedsiębiorstwa. Podczas seminaryjnych zajęć prowadzonych przez pracowników naukowych instytutu kierownicy oddziałów i działów analizowali i pogłębiali praktykę swej pracy, oceniali ją krytycznie i wysuwali konkretne propozycje dotyczące jej dalszego ulepszania. Wszystko to odbiło się dodatnio na wykonaniu planu produkcyjnego.

Aby dać pojęcie o różnorodności i o szerokim zakresie kontaktów instytutu z przemysłem, należy wspomnieć także o pracach fakultetu budowy maszyn nad przyswojeniem statystycznych metod kontrolowania jakości produkcji w trzech oddziałach przemysłu elektrycznego i w moskiewskiej fabryce motocykli. Aby wprowadzić i utrwalić przodujące metody kontroli statystycznej, naukowcy prowadzą seminaRIA, wykłady i odczyty nie tylko dla kontrolującego personelu oddziałowego, ale także dla robotników odpowiednich cechów i odcinków.

Profesorowie i wykładowcy fakultetu budowlanego niosą pomoc naukowo-techniczną przedsiębiorstwom budowlanym stolicy. Zespół instytutu wpłynął na ulepszenie pracy wielu przedsiębiorstw przemysłu miejscowego w rejonie krasnogwardyjskim miasta st. Moskwy a więc fabryki „Sziropotreb“, fabryki trykotaży, arteli „Krasnyj Żestjanszczik“, „Chudożnik“ i innych).

Współpraca z pracownikami produkcji stała się dla zespołu moskiewskiego inżyniersko-ekonomicznego instytutu im. Ordżonikidze częścią organiczną jego działalności pedagogicznej i naukowej. Przeważająca większość katedr instytutu systematycznie utrzymuje łączność z przedsiębiorstwami i w planach swej pracy przewiduje niesienie czynnej pomocy przemysłowi w jego dążeniu do pomyślnego wykonania i przekroczenia powojennej stalinowskiej pięcioletki.

Doświadczenia naukowego zespołu moskiewskiego inżyniersko - ekonomicznego instytutu im. Ordżonikidze, jego twórczej współpracy z przedsiębiorstwami przemysłowymi, pozwalają na wyciągnięcie szeregu wniosków o podstawowym znaczeniu.

Istotną właściwością pomocy okazywanej przez instytut przemysłowi jest przede wszystkim kompleksowy charakter tej pracy. Zespół instytutu, przychodząc fabryce z pomocą, nie ogranicza się zazwyczaj do opracowania poszczególnych tematów lub zagadnień naukowo-technicznych, nie zadowala się przyswojeniem produkcji poszczególnych naukowych osiągnięć, ale ogarnia cały kompleks zagadnień techniki,

organizacji pracy i produkcji, ekonomiki i finansów przedsiębiorstwa, wszystkie ogniwa i odgałęzienia jego działalności produkcyjno-gospodarczej. Takie podejście sprzyja czynnej mobilizacji wszystkich zasobów produkcyjnych przedsiębiorstwa dążącego do przedterminowego wykonania i przekroczenia państwowego planu. Każde przemysłowe przedsiębiorstwo stanowi organizm produkcyjny, którego wszystkie ogniwa ściśle ze sobą współdziałają. Aby podnieść działalność przedsiębiorstwa na wyższy poziom organizacyjno-techniczny i osiągnąć wybitne polepszenie jego wskaźników ekonomicznych, należy bezwzględnie rozwiązywać każde zadanie produkcyjne metodą kompleksową, tj. uwzględniając jego treść techniczną, organizacyjną i ekonomiczną. Zespół instytutu kieruje się tą zasadą i trzyletnie doświadczenia w zupełności potwierdziły słuszność takiego ujmowania sprawy.

Druga istotna właściwość współpracy instytutu z przemysłem polega na tym, że wszystkie środki przedsięwzięte w danej dziedzinie posiadały społeczno-masowy charakter, stawiały sobie za bezpośredni cel dalsze podniesienie twórczej zespołowej aktywności w przedsiębiorstwach, rozwój socjalistycznych form pracy i socjalistycznego współzawodnictwa — jako komunistycznej metody budownictwa, jako ogromnie ważnego czynnika w marszu naprzód i zdobywaniu nowych pozycji w walce o postęp techniczny i rozkwit ekonomiczny ZSRR.

Wielce charakterystyczny jest fakt, że pracownicy naukowcy zespalać się w swej pracy z produkcją nie ograniczyli się tylko do rozwiązywania palących zadań przedsiębiorstwa wyłącznie własnymi siłami, lecz dążyli do rozbudzenia inicjatywy robotników fabryki i pracowników inżynieryjno-technicznych, do uświadamiania w zakresie tych zadań i znalezienia właściwego rozwiązania. Dlatego też współpraca twórcza zespołu naukowego z pracownikami przedsiębiorstw miała zawsze wielkie znaczenie wychowawcze. Pobudzając siły własne robotników, majstrów, techników i inżynierów przyczyniła się do podniesienia kulturalno-technicznego i ideowego poziomu kadr fabrycznych, do wzmocnienia socjalistycznych form pracy w przedsiębiorstwie, do zharmonizowania bieżącej pracy produkcyjnej z przebudową i racjonalizacją przedsiębiorstwa.

Trzecia istotna właściwość twórczej współpracy pracowników naukowych instytutu z przemysłem polega na zespołowym charakterze pracy, jaką wykonywali przychodząc z pomocą przedsiębiorstwom przemysłowym. Współpraca zespołu naukowego z przedsiębiorstwami położyła kres dawniejszemu izolowaniu się katedr, przyczyniła się do powstania ścisłej współpracy w rozwiązywaniu kompleksowych problemów naukowo-produkcyjnych. Życie społeczne kolektywu naukowego niezmiernie się uaktywniło, rozwinęło się szerokie współzawodnictwo socjalistyczne między wydziałami i katedrami instytutu.

Wspólna praca naukowców i pracowników produkcji okazała się niezwykle owocna. Wytknąwszy sobie jako cel rozwiązywanie konkretnych produkcyjnych zadań przemysłowych, współpraca ta przyniosła bogate plony nie tylko przedsiębiorstwom przemysłowym, ale i samemu instytutowi. Zespół naukowy instytutu wzbogacił się o żywe doświadczenia w przemysśle socjalistycznym, zaczerpnięte nie z drugiej ręki, nie ze sprawozdań lub zestawień statystycznych, ale zdobyte, krytycznie ocenione i umotywowane w procesie praktycznej pracy produkcyjnej, w ścisłym współdziałaniu z ludźmi, którzy te doświadczenia tworzą i rozwijają.

Organiczny związek pracy naukowo-badawczej z praktyką przedsiębiorstw przemysłowych przeobraził także samą metodykę naukowej analizy i pogłębiania materiałów. Dopomógł do przełamania tej abstrakcyjności, która nie-rzadko istnieje w pracy naukowo-badawczej. W samym procesie analizy naukowcy zaczęli się dostrajać do kompleksowego rozwiązywania zagadnień wysuwanych przez praktykę przemysłu socjalistycznego. Wzrosła aktywność, konkretność, celowość pracy naukowo-badawczej.

Opracowywanie na podstawie żywej praktyki tematów naukowo-badawczych sprzyja wybitnie przyswojeniu przez produkcję wyników, które osiągnięto na drodze badań naukowych. Przecież, jak wiadomo, w wielu wypadkach wprowadzenie osiągnięć naukowych do produkcji trwa długie lata. Systematyczna żywa więź zespołu naukowego z przedsiębiorstwami, ścisła współpraca uczonych z pracownikami produkcji niepomniernie przyspieszają proces przeszczepiania do przemysłu wyników pracy naukowo-badawczej.

Związek z produkcją odbija się dobroczynnie także na pedagogicznej działalności instytutu, zwłaszcza na praktyce produkcyjnej, na kursowym i dyplomowym projektowaniu w szkoleniu inżynieryjno-ekonomicznym. Studenci wyższych kursów, a także aspiranci specjalnych katedr, przychodząc przemysłowi z praktyczną pomocą, sami zdobywają wiele pożytecznych wiadomości i nabierają wiele wprawy. Bezczenna jest też dla młodych uczonych wychowawcza i pedagogiczna wartość współpracy z pracownikami produkcji.

Doświadczenie moskiewskiego inżynieryjno-ekonomicznego instytutu im. Ordżonikidze wykazało, że ścisła więź z przemysłem stanowi bez wątpienia jeden z ważniejszych warunków ulepszenia pracy produkcyjnej, a także przygotowania kadr. Taka więź pomaga kadrom głębiej opanować teorię, przyczynia się do wcielenia teorii w życie, pozwala wykryć niewyczerpane rezerwy produkcji socjalistycznej — dla coraz pomyślniejszego wykonywania państwowych planów gospodarczych.

I. Artiemienko

WYNIKU rozgromienia sił faszystowskich przez Związek Radziecki i dojścia do władzy mas pracujących pod przewodnictwem partii robotniczych — dla krajów Europy środkowej i południowo-wschodniej poza Jugosławią, która przez zdradziecką klikę Tito została wpędzona na manowce, otworzyły się wielkie i nieznane dotychczas w historii tych krajów możliwości wszechstronnego rozwoju gospodarczego i kulturalnego.

Rolnictwo stanowi dotychczas na tym obszarze, mającym z wyjątkiem Czechosłowacji charakter przeważnie rolniczy, główną dziedzinę życia gospodarczego i podstawowe źródło bogactwa narodowego.

Eksploatacja feudalno-kapitalistyczna i słaby rozwój przemysłu, zależność gospodarza od kapitału międzynarodowego — wszystko to spowodowało, że rolnictwo na tym obszarze było pod względem metod, narzędzi i wydajności pracy najbardziej zacofane w Europie.

Zlikwidowanie elementów feudalnych, ograniczenie elementów kapitalistycznych i upaństwowienie kluczowych pozycji gospodarczych przez rządy ludowe wyprowadziło rolnictwo w krajach demokracji ludowych na nowe drogi. Dzięki rozwojowi przemysłu rodzimego, dzięki pomocy Związku Radzieckiego i korzystaniu z jego bogatych doświadczeń, dzięki coraz bardziej zacieśniającej się współpracy między krajami należącymi do obozu pokoju i socjalizmu — zaznaczył się w r. 1949 duży postęp w dziedzinie rozwoju rolnictwa.

W artykule poniższym nie chodzi o syntetyczne ujęcie poziomu osiągniętego przez rolnictwo w krajach demokracji ludowej, ale o przedstawienie niektórych ważniejszych przejawów postępu w tej dziedzinie.

Jak wykazało doświadczenie zbiorów tegorocznych, mechanizacja prac rolniczych zatacza w Czechosłowacji coraz szersze kręgi. Dla zaspokojenia zwiększonego popytu na maszyny konieczne było wprowadzenie pewnych zmian w dotychczas obowiązującym ustawodawstwie. Maszyny i narzędzia rolnicze, będące własnością osób prywatnych, można było wypożyczać w ramach pomocy sąsiedzkiej jedynie w obrębie danego rejonu. Obecnie zezwala się — jeśli zajdzie po temu ważna przyczyna — na translokowanie ich nawet z jednego okręgu do drugiego.

Czechosłowackie państwowe gospodarstwa rolne zdobyły duże i wielostronne doświadczenie w dziedzinie organizacji wielkich ośrodków tuczenia. Doświadczenia te obecnie przekazują spółdzielniom rolniczym, aby uchronić ich członków — drobnych i średnich chłopów — od błędów i strat, jakie w swoim czasie popełniały i ponosiły państwowe gospodarstwa rolne, gdy rozpoczynały pracę pionierską w dziedzinie hodowli bydła.

Państwowe gospodarstwa rolne będą spółdzielnie rolnicze zaopatrywać systematycznie w nierogaciznę dla rozbudowy hodowli; przewiduje się, że w okresie pięcioletki państwowe gospodarstwa rolne dostarczą na ten cel 200 tys. sztuk. Spółdzielnie zaś rolnicze będą mogły zawierać z państwowymi gospodarstwami rolnymi długoterminowe umowy socjalistyczne, na podstawie których państwowe gospodarstwa rolne zakupią wyhodowane świnię, płacąc za nie według każdorazowych cen oficjalnych. Ze względu na wysoką jakość swego pogłowia państwowe gospodarstwa rolne będą nabywać jedynie sztuki zdrowe i normalnie rozwinięte.

Jeżeli spółdzielnie rolnicze zobowiążą się do zorganizowania spółdzielczych ferm hodowli świń, otrzymają one bezpłatne plany, sporządzone przez doświadczonych praktyków zatrudnionych w państwowych gospodarstwach rolnych, a także specjalną pomoc agronomiczną i zootechniczną. Państwowe gospodarstwa rolne dostarczą fermom materiału zarodowego, macior, knurów. Prócz tego — należy się spodziewać — że państwowe organy weterynaryjne (weterynarze rejonowi) przeprowadzą wstępny kontrolę w spółdzielczych fermach hodowli świń.

W ostatnich czasach czechosłowackie Ministerstwo Rolnictwa rozesłało po wsiach projekt ustawy o podniesieniu produkcji hodowlanej. Zrobiono to w tym celu, aby chłopom dać możliwość wypowiedzenia się w sprawie projektu, podzielenia się swymi uwagami, albo wyrażenia sprzeciwu. Ministerstwo wychodzi przy tym z założenia, że doświadczenia i inicjatywa rolników są wprost bezcenne i że ich propozycje mogą sprawie przynieść wiele dobrego. Cały materiał projektu ujęto w dziesięć pytań, na które obecnie napływają odpowiedzi.

Na pierwsze pytanie, dotyczące badania różnych faktów ważnych dla ustalenia stopnia użyteczności zwierzęcia, chłopci odpowiedzieli propozycją zorganizowania miejscowej statystyki użyteczności. Na drugie pytanie, czy należy stworzyć instytut agronomów, zootechników i pomocników weterynaryjnych, odpowiedzi były przeważnie twierdzące. Na trzecie pytanie, czy organizacja ośrodków bydła zarodowego przyniosła rolnikom spodziewane korzyści, napłynęły różne odpowiedzi, w zależności od te-

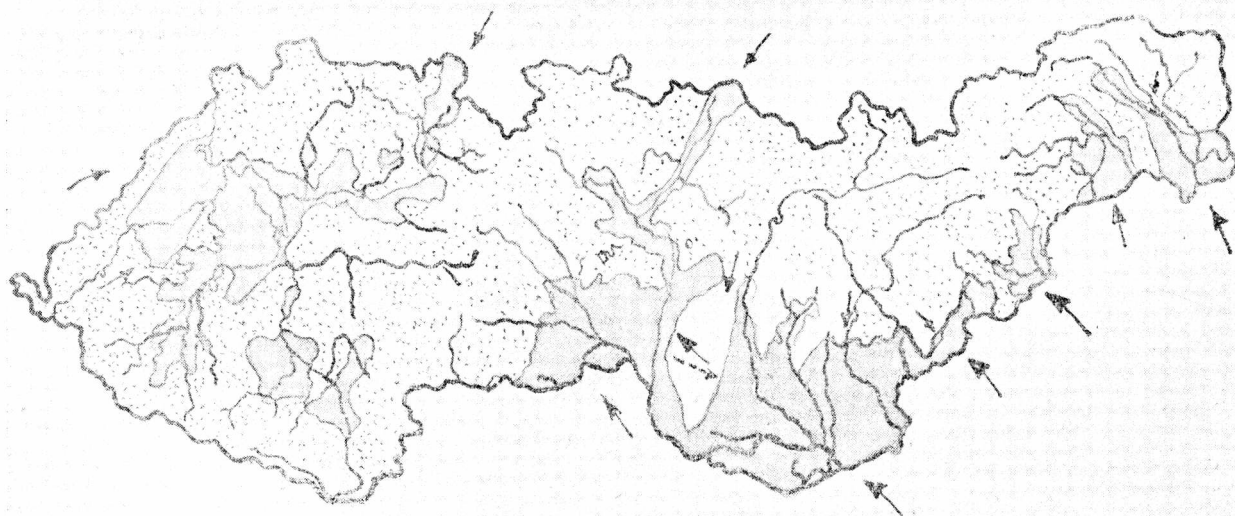
Na pierwsze pytanie, dotyczące badania różnych faktów ważnych dla ustalenia stopnia użyteczności zwierzęcia, chłopci odpowiedzieli propozycją zorganizowania miejscowej statystyki użyteczności. Na drugie pytanie, czy należy stworzyć instytut agronomów, zootechników i pomocników weterynaryjnych, odpowiedzi były przeważnie twierdzące. Na trzecie pytanie, czy organizacja ośrodków bydła zarodowego przyniosła rolnikom spodziewane korzyści, napłynęły różne odpowiedzi, w zależności od te-

*) Rolnictwu w Polsce Ludowej poświęcimy osobny artykuł w jednym z następnych numerów „Gospodarki Planowej“.

go, czy rolnicy mieli okazję zaznajomienia się z tymi ośrodkami. Na pytanie czwarte rolnicy odpowiedzieli, że byłoby korzystniej, gdyby spółdzielnie wzięły na siebie troskę o byki rozplodowe. Piąty punkt ankiety zapytywał, jakie należałoby przedsięwziąć środki dla polepszenia stanu pogłowia. Odpowiedzi zawierały wiele różnych propozycji, a także skargi na złe pomieszczenia dla bydła, co dałoby się poprawić, gdyby spółdzielnie rolnicze podjęły się budowy nowych chlewów. Na punkt szósty, dotyczący upaństwowienia służby weterynaryjnej, większość chłopów wyraziła zgodę, proponując jednocześnie zorganizowanie kas asekurujących bydło od chorób infekcyjnych, i nadmienając, że opłaty na ten cel nie przekraczałyby możliwości drobnego i średniego rolnika. W odpowiedzi na punkt dziewiąty — jak drobnym i średnim chłopom zapewnić tani materiał zarodkowy — chłopowie proponują dla tej kategorii rolników przydziały po cenach niższych — co zgadza się zasadniczo z projektem ustawy. Punkt dziesiąty zawiera pytanie, jak należałoby uzu-

pełnić projekt, aby istotnie przyczynił się do podwyższenia produkcji hodowlanej. I tutaj także odpowiedzi zawierają wiele konkretnych propozycji, które wkrótce zostaną szczegółowo rozpatrzone.

Na podstawie własnych doświadczeń i doświadczeń Związku Radzieckiego już w planie pięcioletnim (1949 — 1953) będzie realizowany plan zmiany klimatu niektórych dzielnic kraju (południowe Morawy, południowa Słowacja, rejon stepowy Żatec — Praga — Kolin — Pardubice), gdzie powstaną leśne pasy ochronne, stawy itp. Odcinki, które nie przynoszą żadnego dochodu, albo bardzo mały dochód, jak np. brzegi, stoki gór itp., będą zalesione albo wyżyłskane w inny sposób. Założenie pasów ochronnych ma dla Czechosłowacji bardzo duże znaczenie. Kraj często był nawiedzany przez piosuchy, które najdotkliwiej dały się we znaki w latach 1893, 1902, 1904, 1911, 1921, 1934, 1947. Należy się spodziewać, że obecnie Czechosłowacja nie będzie już doświadczać przykrych skutków zaburzeń klimatycznych.

Obszary, które ucierpiały z powodu zniesienia przez wiatry górnych warstw gleby i z powodu wysuszających lub zimnych wiatrów.

W r. 1949 wykonano w Rumunii w odpowiednim terminie wszystkie prace przygotowawcze do jesiennych robót w polu. Państwowe gospodarstwa rolne przeprowadziły zasiewy jesienne ściśle według opracowanych uprzednio planów. Rejony, w których były słabe urodzaje, otrzymały pomoc z zapasów państwowych.

Dzięki rozwijającemu się przemysłowi i dzięki pomocy Związku Radzieckiego rolnictwo rumuńskie jest należycie zaopatrzone w nawozy sztuczne i różne preparaty niezbędne do walki ze szkodnikami zbożowymi. Ubiegłej jesieni zorganizowano w całym kraju 14 tys. punktów walki ze sporyszem. Zbadano prawie 90% wszy-

stkich nasion, tak że w roku bieżącym zboża ucierpiały od sporyszu w nieznacznej tylko mierze.

Rola ośrodków maszynowo - traktorowych była w r. 1949 szczególnie doniosła. Dziesiątki tysięcy drobnych i średnich chłopów usunęły miedze i zjednoczyły swoje grunta, co dało możliwość obrabiania ich przy pomocy traktorów i innych maszyn rolniczych. W roku tym liczba spółdzielni chłopskich, pracujących przy pomocy traktorów państwowych, wzrosła z 612 do 1.631. Wielu traktorzystów z państwowych ośrodków maszynowo - traktorowych przekroczyło zaplanowane normy uprawy roli. Założono dotychczas 55 rolniczych spółdzielni produkcyjnych. Członkowie produkcyjnych spółdzielni rolnych pracują obecnie na wielkich obszarach

o powierzchni setek ha i zbierają obfite plony. Kolektywnym gospodarstwom rolnym państwo będzie w dalszym ciągu okazywać dużą pomoc techniczną.

Rumuńskie Ministerstwo Rolnictwa w trosce o milionowe masy drobnych i średnich rolników, którzy żyli dotychczas w ciemnocie i zacołaniu, dąży w pierwszym rzędzie do podniesienia wiedzy rolniczej, zaopatruje rolników w maszyny i traktory, zaznajamia ich z nowymi metodami uprawy roli i gospodarki rolnej. W potrzebne traktory zaopatrzył Rumunię Związek Radziecki, a także Czechosłowacja. Braszowska fabryka „Sowromtraktor“ produkuje rocznie 1.480 traktorów, w r. 1955 roczna produkcja wyniesie już 4 tys.; w tymże roku ogólna liczba traktorów będzie wynosiła 25 tys. Zmienia się także struktura zasiewów. Do tej pory Rumunia produkowała głównie kukurydę, obecnie kładzie się największy nacisk na uprawę pszenicy; obszar zasiewów obu tych kultur jest obecnie mniej więcej jednakowy. Pomysłnie rozwija się również uprawa bawełny, ryżu i słonecznika — kultur poprzednio mało uprawianych.

Plony z 1 ha w Rumunii były do niedawna prawie najniższe w Europie. Poprawa nie może nastąpić zbyt prędko. Na r. 1950 planuje się średni urodzaj z 1 ha: pszenicy — 11,5 q, a na r. 1955 — 14 q, kukurydzy w r. 1950 — 12 q, a w r. 1955 — 12,5 q.

Na Węgrzech zainteresowanie ruchem spółdzielczym w rolnictwie przejawia się rosnącą wciąż liczbą nowych spółdzielni i przystępowaniem chłopów do spółdzielczych organizacji już istniejących w różnych rejonach kraju. W sierpniu i wrześniu br. liczba węgierskich spółdzielni rolniczych wynosiła ponad 600. W spółdzielczości produkcyjnej bierze udział 11.398 rodzin chłopskich. Gospodarka ich obejmuje 102 tys. holdów kw. (hold równa się 0,57 ha).

Polityka rządu — w myśl zadań ekonomiki socjalistycznej — dążąc przy pomocy spółdzielni rolniczych do podniesienia produkcji kraju nakreśla dla nich następujące zadania:

1) Usunąć istniejące braki w produkcji i starannie wykonywać prace przewidziane w planie — zgodnie z wymaganiami dyscypliny pracy i w terminie przewidzianym. Normy winny być ustalane w ten sposób, aby prace w możliwie najkrótszym czasie mogły być jak najlepiej wykonane. Praca podlega kontroli spółdzielni i każdy pracownik jest odpowiedzialny osobiście za ilość i jakość wykonywanej pracy.

2) Nie naruszać planu pracy ustalonego na okres sześciomiesięczny przez związek spółdzielni i przeprowadzać zadania postawione spółdzielni w ramach następujących problemów: a) doprowadzenie pod koniec roku do porządku ksiąg i wykazów; wybór najzdolniejszych pracowników spośród miejscowych kadr, szkolenie tych pracowników na siły pomocnicze w kie-

rownictwie spółdzielni; b) zwiększanie majątku spółdzielczego.

3) Prawidłowe prowadzenie buchalterii, kredytu, terminowe płacenie podatków, dyscyplina członków, ich wychowywanie, rozpowszechnianie prasy i propagandy spółdzielczej i stosowanie surowych kar za niedbały stosunek do pracy.

4) Dokładne raporty z przebiegu pracy spółdzielczej w ściśle ustalonych terminach.

5) W celach samokształcenia stałe interesowanie się literaturą specjalną i dbałość o rozpowszechnianie się ruchu spółdzielczego na Węgrzech.

Na innych odcinkach życia wsi — dało się zauważyć na Węgrzech szybkie tempo elektryfikacji. We wrześniu zelektryfikowano 27 wsi. Do końca roku 1949 będzie jeszcze zelektryfikowanych 157 wsi. W ciągu tego roku zelektryfikowano już 37 ośrodków maszynowo - traktorowych. Do końca grudnia ich liczba wzrosła w dwójnasób. 12 państwowych gospodarstw rolnych otrzyma jeszcze w tym roku światło elektryczne. W ten sposób zostanie przekroczony trzyletni plan elektryfikacji wsi.

Wielki rozmach węgierskiego przemysłu żywnościowego wpływa na podnoszenie się stopy życiowej wszystkich warstw ludności. Tak więc wzrasta wydatnie zapotrzebowanie na cukier i mleko — produkty, które przed ostatnią wojną światową dla większej części ludności nie były dostępne. Po wojnie, w maju r. 1947, na jednego mieszkańca Budapesztu przypadało 0,9 kg cukru, w sierpniu r. 1947 spożycie podniosło się do 1,4 kg, a w marcu r. 1949 — już do 2 kg. W dalszym ciągu istnieje tendencja do jeszcze większego wzrostu spożycia cukru i jego przetworów. Zdając sobie sprawę, jak wielkie znaczenie ma dostawa mleka do stolicy, zwłaszcza dla młodzieży i dzieci, dołożono wszelkich starań, aby zaopatrzenie stolicy było wystarczające. W październiku r. 1946 dostarczono do Budapesztu 2.200 tys. litrów mleka. W r. 1947 dostawy wyniosły 5.200 tys. litrów mleka miesięcznie. We wrześniu r. 1948 ludność otrzymała już 8.800 tys. litrów, a w maju r. 1949 — 11.400 tys. litrów. Oznacza to, że ilość mleka przypadająca na jednego człowieka od końca wojny wzrosła pięciokrotnie, przy czym cena mleka w porównaniu z październikiem r. 1946 obniżyła się trzykrotnie, jeśli wziąć pod uwagę jednoczesny wzrost realnej płacy robotniczej.

Do r. 1944 rolnictwo w Bułgarii znajdowało się w opłakanym stanie. W całym kraju było wszystkiego 600 tys. pługów żelaznych i 470 tys. soch drewnianych. Pochodzące z zagranicy maszyny rolnicze znajdowały się w rękach wielkich właścicieli ziemskich i nie miały żadnego wpływu na rozwój gospodarki rolnej, która jako całość osiągała bardzo niewielkie plony. Zwycięstwo Frontu Narodowego pod przewodnictwem bułgarskiej partii ko-

munistycznej pchnęło Bułgarię i jej gospodarkę na zupełnie inne tory. Rozwój rolniczych spółdzielni produkcyjnych stworzył pomyślne warunki dla szybkiej mechanizacji rolnictwa. W r. 1945 uruchomiono 5 pierwszych ośrodków maszynowo - traktorowych, w r. 1946 było ich już 21, w 1947 — 31, w 1948 — 71, a we wrześniu r. 1949 — 86.

Zgodnie z ustawą o wykupie przez państwo wielkich maszyn i narzędzi rolniczych na potrzeby ośrodków maszynowo - traktorowych państwowych gospodarstw rolnych i spółdzielni rolniczych — otrzymały te instytucje powyżej 3.000 traktorów, 3.700 — młockarni i 1.600 pługów traktorowych. W r. 1948 powstało 40 nowych ośrodków traktorowo - maszynowych, gdy plan na r. 1948 przewidywał jedynie 20. Państwo wyasygnowało wielkie sumy na budowę ośrodków maszynowo - traktorowych, przy czym suma przeznaczona na ten cel w r. 1948 była 16 razy większa od wydatkowanej w roku 1945. Ośrodki maszynowo - traktorowe dysponują obecnie 80% całego inwentarza rolnego w kraju i od nich w głównej mierze zależy wysokość plonów. W okresie pięcioletki liczba ośrodków maszynowo-traktorowych wzrosła do 150. Park maszynowy będzie posiadał 10 tys. traktorów.

W r. 1949 było w Bułgarii 91 państwowych gospodarstw rolnych z 85 tys. ha ziemi. Liczba państwowych ferm hodowlanych osiągnęła w tym roku 2100.

We wrześniu r. 1948 było w Bułgarii 714 rolniczych spółdzielni produkcyjnych, obejmujących 49.699 gospodarstw chłopskich z 204 tys. ha. We wrześniu r. 1949 było już 1.600 spółdzielni z 147 tys. członków, uprawiających ok. 547 tys. ha. W r. 1948 wśród członków spółdzielni rolniczych było 65% chłopów biednych, w r. 1949 stale wzrastała liczba chłopów rekrutujących się z warstwy średniaków.

Socjalistyczna przebudowa wsi bułgarskiej stwarza warunki dla szerokiej mechanizacji procesu produkcyjnego i wprowadzenia współczesnej agrotechniki. Wymaga to licznych wykwalifikowanych specjalistów w różnych dziedzinach rolnictwa. Troskę o przygotowanie odpowiednich kadr wzięły na siebie szkoły. Po przeprowadzeniu reformy szkolnej istnieje obecnie w Bułgarii 20 szkół typu gimnazjalnego z czteroletnim okresem nauczania: uprawy roli, hodowli bydła, uprawy wina, ogrodnictwa i sadownictwa, uprawy tytoniu i kwiatów. Istnieją też w Bułgarii 32 szkoły, w których szkolenie jest połączone z praktyką rolniczą. Stosuje się w nich socjalistyczne metody nauki i wychowania. Uczniowie podzieleni na brygady i oddziały otrzymują pod różne kultury pewien obszar ziemi, a także bydło robocze. Własnymi siłami przeprowadzają cały proces produkcyjny. Współzawodnictwo pracy, normy pracy, wzajemna kontrola, dyscyplina pracy — oto metody, które dają bardzo pomyślne wyniki.

Plan pięcioletni, do którego wykonywania Bułgaria przystąpiła 1 stycznia r. 1949 przewi-

duje walkę z posuchą, która przez kilka kolejnych lat była nieszczęściem kraju. Będą przedsięwzięte wielkie prace nawadniające, zwłaszcza w szczególnie upośledzonych pod tym względem częściach kraju, powstaną leśne pasy ochronne, osuszy się błotniste obszary — rozsadniaki malarii. Dla przeprowadzenia tych zadań zostanie zorganizowana szeroka sieć ośrodków ochronnych, zaopatrzonych w niezbędne maszyny i urządzenia techniczne.

A l b a n i a, jak i wszystkie pozostałe kraje demokracji ludowej, przeprowadziła reformę rolną, która zmieniła zasadniczo strukturę rolnictwa.

Stosunki feudalne istniejące w rolnictwie uległy zupełnej likwidacji. Jednakże do chwili obecnej 317 tys. ha, tj. 91% ziemi uprawnej znajduje się w rękach prywatnych.

Przed wprowadzeniem reformy rolnej wielcy obszarnicy, których było tylko siedmiu, władali 3,7% całej ziemi uprawnej, gdy tymczasem 21.500 chłopskich rodzin, tj. duża część wieśniaków nie posiadało w ogóle ziemi. Po przeprowadzeniu reformy 172.659 rodzin chłopskich otrzymało 320 tys. ha ziemi ornej, potrzebne urządzenia, narzędzia, konie i bydło, możliwość uprawy oliwek i innych nowych kultur. Prócz tego państwo dało chłopom 42 tys. q nawozów sztucznych, 5.500 tys. drzew — niezależnie od wielkich sum pieniężnych dostarczonych chłopom w postaci kredytu.

Państwo okazało również wielką pomoc powstałemu w Albanii ruchowi spółdzielczemu. W obecnej chwili istnieje już w kraju 56 spółdzielni produkcyjnych, w których uczestniczy 2.428 rodzin. Spółdzielnie te uprawiają 10.870 ha ziemi. Wydajność spółdzielczych odcinków rolnych jest dzięki nowoczesnym metodom pracy i jej mechanizacji wyższa o 30% niż w indywidualnych gospodarstwach rolnych.

Roboty melioracyjne przybierają coraz większe rozmiary: w r. 1938 powierzchnia ich wynosiła 20 tys. ha, obecnie — 50 tys. Liczba drzew owocowych w tym okresie wzrosła z 2.900 tys. do 5.200 tys. Przedwojenna ilość pogłowia bydła, wynosząca 3,5 mln. sztuk, podniosła się do 5 mln. Hodowla bydła znajduje się w znacznym stopniu w rękach państwowych gospodarstw rolnych. Lasy państwowe stanowiące 41% albańskiego obszaru, które przed wojną podlegały eksploatacji przedsiębiorstw zagranicznych, służą obecnie mieszkańcom kraju.

Ministerstwo Rolnictwa i Lasów w Albanii podało do wiadomości, że w r. 1949 przeznaczono pod zalesienie 895 ha, co wynosi o 421 ha więcej niż w r. 1948. Państwo założyło 17 szkółek leśnych, ulepszyło gospodarkę leśną, prowadziło zaciętą walkę ze szkodnikami drzew¹⁾.

¹⁾ Opracowano na podstawie czasopisma „Woprosy Ekonomiki“ nr 10 z r. 1949 i biuletynu MIZ.

UWAGI i NOTATKI

REORGANIZACJA „LASÓW PAŃSTWOWYCH“

NA porządku dziennym prac Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów w ciągu ostatnich pięciu miesięcy były trzykrotnie sprawy mające zasadnicze znaczenie dla gospodarki polskich lasów państwowych, a mianowicie:

W dniu 15 marca br. KERM uchwalił wytyczne w sprawie dostosowania organizacji administracji lasów państwowych do zasad wynikających z potrzeb gospodarki planowej;

w dniu 27 maja rb. KERM uchwalił tezy do dekretu o państwowym gospodarstwie leśnym oraz o zagospodarowaniu lasów państwowych nie wchodzących w skład państwowego gospodarstwa leśnego i, wreszcie

w dniu 9 sierpnia rb. KERM ustalił zasady systemu finansowego Lasów Państwowych.

Te trzy akty stanowią organiczną całość i wprowadzają w dotychczasowej organizacji administracji oraz gospodarki Lasów Państwowych zasadnicze i radykalne zmiany.

W Polsce Ludowej państwowa gospodarka leśna znalazła się w zupełnie nowych warunkach.

1. Nastąpiło prawie dwukrotne zwiększenie powierzchni lasów państwowych na skutek reformy rolnej i upaństwowienia lasów prywatnych.

2. Do lasów państwowych włączono około tysiąca małych przeważnie zakładów przemysłu drzewnego na skutek upaństwowienia przemysłu i przejścia mienia pookupanckiego.

3. Nastąpiło całkowite uspołecznienie użytkowania lasu, tj. objęcie przez administrację leśną wyřębu, przerobu i dystrybucji całej pozyskiwanej w każdym roku masy drzewnej.

4. Włączono gospodarkę leśną do narodowego planu gospodarczego.

Wobec zniszczenia lasów w czasie wojny powstała konieczność ich odbudowy, a jednocześnie wzrosły świadczenia lasów ze względu na konieczność odbudowy kraju.

Trzeba jeszcze dodać, że po wojnie miały miejsce wielkie klęski żywiołowe w lasach w postaci pożarów oraz rozmnożenia się szkodliwych owadów, co stanowiło następstwo błędnych pod względem przyrodniczym kapitalistycznych zasad prowadzenia gospodarstwa leśnego. Wynikła stąd konieczność nie tylko dożarnej walki z tymi klęskami, lecz i trwałego zabezpieczenia lasów na przyszłość.

Ponadto w związku z utworzeniem po wojnie odrębnego resortu leśnictwa powstała konieczność przejścia przez resort leśnictwa nadzoru nad lasami niepaństwowymi oraz spraw związanych z ochroną przyrody i gospodarką le-

wiecką, a także zorganizowania szkolnictwa zawodowego celem uzupełnienia kadr administracji leśnej fachowcami leśnikami i drzewiarzami, których brak odczuwa się dotkliwie.

Nowe warunki zwiększyły i rozszerzyły wielokrotnie zakres działania administracji lasów państwowych. Ale jej organizacja ciągle jeszcze opierała się na przepisach przedwojennych. Jedyną zmianą polegała na tym, że zamiast Dyrekcji Naczelnej Lasów Państwowych utworzono Ministerstwo Leśnictwa.

W ten sposób rozszerzone po wojnie prace związane z prowadzeniem gospodarstwa leśnego wtłoczono w za ciasne, nieodpowiednie formy organizacyjne i oparto o nieodpowiednie przepisy. Zwłaszcza, że w zakresie działania administracji lasów państwowych połączono dwie zasadniczo różne grupy funkcji — funkcje administracyjne o charakterze publicznym i funkcje zarządzania lasami państwowymi jako majątkiem produkcyjnym. Samo Ministerstwo Leśnictwa było jednocześnie także Centralnym Zarządem Lasów Państwowych. Ponadto w jednych i tych samych organach administracji leśnej jednocześnie pomieszano różnorakie działy pracy, np. prowadzenie właściwej gospodarki leśnej oraz przemysłowy przerób wraz z dystrybucją drewna. Dalej, w dotychczasowej organizacji administracji lasów państwowych zastosowano nadmierną koncentrację jednostek organizacyjnych (szesnastu dyrekcjom lasów państwowych podlega około 1400 jednostek), w organizacji zaś pracy — nadmierna centralizacja dyspozycji, jak i wykonania. Wreszcie dotychczasowe formy organizacyjne i metody pracy administracji leśnej nie odpowiadają ogólnym zasadom, wg których zorganizowana jest administracja innych produkcyjnych działów gospodarki narodowej.

Wobec zbliżania się okresu budowy fundamentów socjalizmu w Polsce zasadnicza reorganizacja administracji lasów państwowych, zmiana podstaw gospodarki leśnej celem dostosowania jej do wymagań gospodarki planowej i ustalenie odpowiednich zasad systemu finansowego, jako instrumentu kontroli finansowej planowania i wyników gospodarki leśnej, stały się rzeczą konieczną.

Uchwała z 15 marca rb. ustala zreby nowej organizacji administracji lasów państwowych.

Określa i oddziela funkcje administracyjne o charakterze publicznym od funkcji administracyjnych, związanych z zarządaniem majątkiem państwowym.

Wydziela z właściwej gospodarki leśnej działalność przemysłową, a z jednej i drugiej — działalność dystrybucyjną.

Decentralizuje dyspozycję i wykonawstwo.

Nadaje funkcjom związanym z zarządem majątkiem państwowym — formy organizacyjne, odpowiadające zasadom przyjętym w organizacji innych działów gospodarki narodowej i umożliwiających włączenie lasów państwowych do ogólnego systemu finansowego państwa.

Według omawianej uchwały całokształt spraw związanych z gospodarką leśną i jej produkcją obejmą od 1 stycznia 1950 r. cztery przedsiębiorstwa: „Lasy Państwowe“, „Przemysł Leśny“, Państwowa Centrala Drzewna „Paged“ i Państwowa Centrala Leśnych Produktów Niedrzewnych.

Punktem wyjścia dla organizacji nowych przedsiębiorstw, powstających zarówno z reorganizacji dotychczasowej administracji lasów państwowych, jak i z przekształcenia spółki „Paged“, której właścicielem jest Skarb Państwa, oraz spółdzielni „Las“, w której Skarb Państwa posiada 60% udziałów, jest utworzenie przedsiębiorstwa „Lasy Państwowe“, powołanego wyłącznie do prowadzenia gospodarki leśnej i mogącego wykonać wszystkie zadania wynikające z nowych warunków, w jakich lasy znalazły się po wojnie. Zasady, według których to przedsiębiorstwo ma prowadzić gospodarkę leśną, są określone w przyjętych 27 maja rb. przez KERM tezach do dekretu o państwowym gospodarstwie leśnym, który ukaże się w najbliższym czasie. Przedsiębiorstwo „Lasy Państwowe“ zostanie utworzone na podstawie tegoż dekretu. Do zakresu działania przedsiębiorstwa w myśl dekretu należyć będzie hodowla i ochrona lasów, cięcie i wyrób podstawowych sortymentów surowca drzewnego, wywóz drewna z lasów do składów przy kolejach, drogach wodnych i kołowych, jak również do położonych przy lasach zakładów obróbki drewna, pozyskiwanie nasion, żywicowanie lasów oraz pozyskiwanie kory garbarskiej i karpiny, prowadzenie gospodarki łowieckiej, rybackiej, rolnej i torfowej, pozyskiwanie wszelkich użytków gospodarki niedrzewnej, melioracja gruntów leśnych i nieleśnych, budowa dróg leśnych, zabudowa potoków górskich oraz budowa i utrzymanie budynków i budowli związanych z gospodarstwem leśnym.

Organami, poprzez które przedsiębiorstwo „Lasy Państwowe“ prowadzić będzie gospodarkę leśną — są: Centralny Zarząd Lasów Państwowych i jego oddziały oraz rejonowe zarządy Lasów Państwowych.

Przedsiębiorstwo „Przemysł Leśny“, Państwowa Centrala Drzewna „Paged“ oraz Państwowa Centrala Leśnych Produktów Niedrzewnych — utworzone zostaną na podstawie dekretu z 3 stycznia 1947 r. o utworzeniu przedsiębiorstw państwowych.

Do zakresu działania przedsiębiorstwa „Przemysł Leśny“ należy pierwotkowa mechaniczna obróbka drewna na tartakach, fabrykach oklein i sklejek, fabrykach płyt pilśniowych i w zorganizowanych przy tych tartakach i fabrykach-heblarniach, skrzynkarniach, beczkarniach itp.

Przedsiębiorstwo „Przemysł Leśny“ będzie wykonywać swe zadania przez Centralny Zarząd Przemysłu Leśnego i jego oddziały oraz rejonowe zarządy „Przemysłu Leśnego“.

Do zakresu działania Państwowej Centrali Drzewnej „Paged“ tworzonej z dotychczasowej spółki „Paged“ oraz z wyeliminowanych z Ministerstwa Leśnictwa i dyrekcyj Lasów Państwowych komórek organizacyjnych wykonujących sprzedaż drewna, należyć będzie przerób dłużyc, prócz przetarcia, transport drewna w okrągłakach i przerobionego, z wyjątkiem wywozu drewna z lasów do składów przy kolejach, drogach wodnych i kołowych itp. (który to transport wykonywać będzie przedsiębiorstwo „Lasy Państwowe“), sprzedaż drewna i produktów drzewnych w kraju, eksport i import drewna i produktów drzewnych w ramach uprawnień nadanych przez Ministerstwo Handlu Zagranicznego, wreszcie spedycja drewna w okrągłakach i przerobionego na rynek krajowy i na eksport. Przedsiębiorstwo wykonywać będzie swe zadania przez Centralę, oddziały terenowe, biuro handlu zagranicznego oraz przez agentury i skład.

Wreszcie do zakresu działania przedsiębiorstwa „Państwowa Centrala Leśnych Produktów Niedrzewnych“ należyć będzie użytkowanie uboczne lasów, obrót leśnymi produktami niedrzewnymi w kraju oraz eksport tych produktów w ramach uprawnień nadanych przez Ministerstwo Handlu Zagranicznego. Przedsiębiorstwo tworzy się z dotychczasowej Spółdzielni „Las“ oraz z wyeliminowanych częściowo z Ministerstwa Leśnictwa i dyrekcyj Lasów Państwowych komórek organizacyjnych prowadzących użytkowanie lasów, wód i gruntów śródleśnych. Przedsiębiorstwo to wykonuje zadania przez Centralę, oddziały, biuro handlu zagranicznego oraz rejonowe zarządy zakładów i gospodarstw.

Wszystkie cztery przedsiębiorstwa podlegać będą Ministerstwu Leśnictwa.

Uchwała KERM z 9 sierpnia 1949 r. w sprawie zasad systemu finansowego przedsiębiorstw podległych Ministerstwu Leśnictwa włącza lasy państwowe do ogólnego systemu finansowego państwa i stwarza dla nich zupełnie nowe warunki działania. Według zasad systemu finansowego każde z przedsiębiorstw uzyskuje podstawy materialne do samodzielnego życia ekonomicznego w postaci normatywnych środków obrotowych, w które przedsiębiorstwa zostają wyposażone.

Gospodarka finansowa tych przedsiębiorstw regulowana będzie nie sztywnymi formami jednego ogólnego, jak dotychczas, planu finansowo-gospodarczego — lecz planami przemysłowo-finansowymi, opracowanymi dla każdego przedsiębiorstwa oddzielnie i dostosowanymi w swym układzie do odrębnych właściwości każdego przedsiębiorstwa.

Każde z przedsiębiorstw działać będzie na zasadzie rozrachunku gospodarczego i rozliczać

się z budżetem państwa za pośrednictwem rachunków wyrównawczych.

Dla wszystkich przedsiębiorstw, a więc i dla „Lasów Państwowych“ ustala się rok bilansowy pokrywający się z rokiem kalendarzowym, co dla gospodarki leśnej jest poważną zmianą, gdyż dotychczas w gospodarstwie leśnym obowiązywał rok bilansowy od 1 października do 30 września.

Prawidłowe planowanie kosztów własnych w przedsiębiorstwie możliwe jest tylko w oparciu o dokładną kalkulację tych kosztów. Szczególnie ważne jest prawidłowe planowanie kosztów własnych w gospodarstwie leśnym, z uwagi na to, że: a) cykl produkcyjny trwa od kilkudziesięciu do stu kilkudziesięciu lat; b) majątek podstawowy i produkt stanowią jedną i tę samą substancję — drewno; c) gospodarstwo leśne w długotrwałym procesie produkcyjnym narażone jest na wiele nie dających się ani przewidzieć, ani uniknąć szkód; d) w czasie wojny polskie lasy na ziemiach dawnych uległy wielkim zniszczeniom, wskutek czego wydajność produkcyjna poszczególnych rejonów leśnych jest różna.

Toteż uchwała KERM z 9 sierpnia rb. dokładnie wyliczając wszystkie elementy, z jakich ma się składać koszt własny produkcji drewna surowego oraz podając metody obliczenia tego kosztu, rozwiązała jeden z najtrudniejszych problemów w gospodarstwie leśnym. Powinno to w konsekwencji dać, jeśli nie natychmiast to w najbliższym czasie, wydatne obniżenie kosztów własnych we wszystkich przedsiębiorstwach i to zarówno na skutek utworzenia możliwości prawidłowego i bardziej dokładnego ich planowania w planach finansowych poszczególnych przedsiębiorstw, jak i na skutek możliwości lepszej kontroli poprzez księgowość opartą o jednolity plan kont, co przy dotychczasowych metodach budżetowania i księgowości, dostosowanej do dotychczasowej organizacji administracji lasów państwowych, nie było możliwe.

Uchwała z 9 sierpnia rb. w dalszym ciągu ustala zasady wzajemnych rozrachunków między poszczególnymi przedsiębiorstwami, stanowiącymi człony jednego wielkiego agregatu, zasady opodatkowania obrotów i zysków przedsiębiorstw podatkami państwowymi oraz zasady podziału zysków i pokrywania strat. Wreszcie uchwała przewiduje utworzenie dla lasów państwowych Funduszu Nadzwyczajnej Ochrony Lasów oraz Funduszu Urządzenia Lasów, jako funduszy specjalnych, których przeznaczenie określone jest w ich tytułach, a których konieczność istnienia wynika ze specjalnych, omawianych wyżej, cech gospodarstwa leśnego. Zasady systemu finansowego dla przedsiębiorstw leśnych uchwalone 9 sierpnia br. są zasadami ramowymi, toteż będą one musiały być jeszcze rozwinięte przepisami szczegółowymi. Niemniej jednak zasady te są na tyle wyczerpujące, że zorganizowana wg nich gospodarka finansowa lasów państwowych będzie już całkowicie od-

powiadać wymaganiom ogólnego systemu finansowego państwa.

Wydatki związane z funkcjami administracyjnymi o charakterze publicznym, a mianowicie z nadzorem nad lasami niepaństwowymi, ochroną przyrody i administracją łowiecką oraz szkolnictwem zawodowym, ponadto wydatki związane z doświadczalnictwem leśnym (Instytut Badawczy Leśnictwa) — włączone zostają do budżetu administracyjnego Państwa.

Fr. Szkułdź

ZMIANY W ORGANIZACJI POLSKICH PORTÓW MORSKICH

KOMITET Ekonomiczny Rady Ministrów powziął ostatnio doniosłą dla życia polskich portów morskich uchwałę. Uchwała ta zmienia całkowicie dotychczasową strukturę organizacyjną portów, przekazując ich zarząd i eksploatację, wykonywane dotychczas przez urzędy państwowe, w ręce państwowych przedsiębiorstw wyodrębnionych. Tym samym wieloletnia została w życie zasada oparcia eksploatacji portów o rozrachunek gospodarczy.

Jak wiadomo, z chwilą zakończenia II wojny światowej zarząd portów był wykonywany przez Urzędy Morskie. Tego rodzaju rozwiązanie nawiązywało do praktyki z okresu przedwojennego, kiedy to jedyny port, znajdujący się całkowicie w rękach polskich, a mianowicie Gdynia, był portem zarządzanym bezpośrednio przez państwo. Zarząd ten wykonywał Urząd Morski w Gdyni. Jest rzeczą zrozumiałą, że pozostawienie zarządu jednostki gospodarczej bezpośrednio w rękach urzędu nie jest wskazane, gdyż powoduje to cały szereg trudności wynikających z włączenia jej działalności do budżetu państwa.

Po zakończeniu II wojny światowej i uruchomieniu eksploatacji portów, która była wykonywana przez urzędy państwowe, wypłynęło zagadnienie „komercjalizacji“ portów. Stało się ono jednak tym trudniejsze do rozwiązania, że w związku z przebudową społeczno-gospodarczą zmieniły się również wszystkie założenia dające rękojmię właściwego funkcjonowania nowego przedsiębiorstwa w ramach gospodarki planowej. Sprawa powołania do życia państwowych przedsiębiorstw wyodrębnionych, mających na celu wykonywanie zarządu i eksploatacji portów, była dyskutowana od pierwszych chwil po zakończeniu wojny i znalazła ostatecznie rozwiązanie w uchwale Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dn. 4 października br.

Punktem wyjścia dla wszystkich rozważań był stan obecny portów morskich. Na ich terenie mianowicie funkcjonowało dotychczas 17 różnych przedsiębiorstw usługowych, podległych 5 różnym ministerstwom. Stąd też działalność gospodarcza portów morskich znajdowała wyraz w planach gospodarczych pięciu resortów, a uzgodnienie wszystkich zamierzeń i realizacja postawionych zadań musiała być rozczłonkowana. Tego rodzaju sytuacja musiała

L KRONIKI planowania

KOMUNIKAT PAŃSTWOWEJ KOMISJI PLANOWANIA GOSPODARCZEGO

TRZYLETNI plan Odbudowy Gospodarczej wykonany został w okresie 2 lat i 10 miesięcy.

Przemysł państwowy w okresie 2 lat i 10 miesięcy wykonał trzyletni plan produkcji wg wartości. Ministerstwa przemysłowe oraz Ministerstwa Leśnictwa i Żeglugi osiągnęły wartość produkcji 35,7 miliarda zł wg cen z 1937 roku, co oznacza wykonanie planu w 100,6 proc.

Poszczególne ministerstwa wykonały trzyletni plan produkcji jak następuje (w %/0/0 wykonania planu trzyletniego):

Ministerstwo	Górnictwa i Energetyki	99
"	Przemysłu Ciężkiego	101
"	" Lekkiego	97
"	" Roln. i Spożyw.	108
"	Leśnictwa	118
"	Żeglugi	99

Do końca października następujące gałęzie przemysłu państwowego wykonały przed terminem trzyletni plan produkcji wg wartości.

W przemyśle podległym Ministerstwu Górnictwa i Energetyki:

C. Z. P. Naftowego	103%
Monopol Solny	114%

W przemyśle podległym Ministerstwu Przemysłu Ciężkiego:

C.Z.P. Hutniczego	106%
C.Z.P. Elektrotechnicznego	113%
C.Z.P. Maszynowego	106%
C.Z.P. Budowy Maszyn Ciężkich	113%
C.Z.P. Wyróbów Metalowych	110%

W przemyśle podległym Ministerstwu Przemysłu Lekkiego:

C.Z.P. Włókien Łykowych	109%
C.Z.P. Jedwabniczo - Galanterijnego	108%
C.Z.P. Skórzanego	100%
C.Z.P. Papierniczego	100%
C.Z.P. Drzewnego	114%
Monopol Zapalczany	102%
Przemysł Miejskowy	105%
C.Z.P. Gum. i Tworzyw Sztucznych	113%

W przemyśle podległym Ministerstwu Przemysłu Rolnego i Spożywczego:

C.Z.P. Fermentacyjnego	111%
Monopol Spirytusowy	122%
Monopol Tytoniowy	116%
Zjedn. Przem. Cukierniczego	128%
Zjedn. Surogatów Kawowych	132%

W okresie do 1 listopada br. osiągnięto i przekroczono trzyletni plan produkcji następujących ważniejszych artykułów:

stal surowa	105%
wyroby walcowane	108%
węgiel brunatny	116%
sól	110%

maszyny i narzędzia rolnicze	100%
barwniki	152%
maszyny elektryczne	121%
w tym: maszyny wirujące	106%
transformatory	147%
kable	166%
akumulatory i płyty	141%
żarówki	100%
przędza lniana - pakulana	119%
tkaniny jedwabne	112%
celuloza	102%
skóry miękkie	106%
obuwie skórzane mechaniczne	124%
cement	102%
meble różne	113%
zapałki	106%
piwo	126%
wino	114%
papierosy bezustnikowe	127%
cukierki, czekolada, kakao	134%
przetwory ziemniaczane	121%

W rolnictwie wg tymczasowych danych wykonanie zadań Planu Odbudowy Gospodarczej przedstawia się jak następuje: Zadania w zakresie planu powierzchni zasiewów zostały wykonane, przy czym uzyskano:

w pszenicy	105%
w życie	115%
w ziemniakach	106%
w burakach cukrowych	110%
w roślinach włóknistych	153%
w roślinach oleistych	127%

Zadania w zakresie planu zbiorów zostały przekroczone przy czym uzyskano:

w pszenicy	108%
w życie	122%
w ziemniakach	112%
w burakach cukrowych	111%
w roślinach włóknistych	156%
w roślinach oleistych	127%

Wykonanie zadań planu w zakresie plonów kształtowało się jak następuje:

pszenica	106%
żyto	118%
ziemniaki	100%
buraki cukrowe	108%
rośliny włókniste	103%
rośliny oleiste	94%

Zadania planu w zakresie stanu pogłowia koni zostały wykonane w 103%, a pogłowia bydła w 122%. Liczb planu trzyletniego w zakresie pogłowia trzody chlewnej nie osiągnięto, przekroczone jednak zadania planu na rok 1949.

Plan kontraktacji roślin wykonano w 111%, a kontraktacji trzody chlewnej w 157%.

W zakresie liczby traktorów uzyskano 106% planu.

Plan zaopatrzenia rolnictwa w maszyny i narzędzia rolnicze przekroczone o 2%, a w nawozy sztuczne o 5%.

Państwowe Gospodarstwa Rolne wykonały trzyletni plan zasiewów w 101%. Plan pogłowia

zwierząt został przekroczony w koniach o 50%, w bydłe o 42% i w trzodzie chlewnej o 31%.

L a s y państwowe wykonały plan zalesień i plan wyrębu w 106%.

W okresie do końca października br. wg tymczasowych danych trzyletni plan przewożo-
w o z ó w kolei normalnotorowych został wy-
konany następująco:

przewozy towarowe	102%
przewozy osobowe	114%

W tym samym okresie czasu stan taboru ko-
lejowego osiągnął w parowozach i wagonach
towarowych 102% planu, a w wagonach osobo-
wych 106% planu.

Państwowa Komunikacja Samochodowa wy-
konała trzyletni plan przewozów towarowych
w 120%, a przewozów osobowych w 117%.

Przeładunki w portach morskich nie osiągnę-
ły jeszcze wysokości przewidzianej w planie
trzyletnim.

Plan trzyletni w zakresie przesyłek pocztो-
wych w przeliczeniu na 1 mieszkańca został
wykonany w 104%.

W ten sposób dzięki ofiarnemu wysiłkowi
mas pracujących z klasą robotniczą na czele,
trzyletni Plan Odbudowy Gospodarczej, zgod-
nie z wezwaniem rzuconym przez I Kongres
PZPR, został w swoich zasadniczych działach
wykonany na 2 miesiące przed terminem.

Obecnie produkcja odbywa się już z przekro-
czeniem zadań postawionych przez plan trzy-
letni.

W całej gospodarce narodowej Polski masy
pracujące walczą o przedterminowe wykonanie
planu rocznego i uzyskanie najlepszych pozycji
wyjściowych dla wykonania planu sześciolet-
niego.

NARODOWY PLAN GOSPODARCZY W WYKONANIU

REALIZACJA Narodowego Planu Gospo-
darczego w październiku br. charaktery-
zowała się wzmocnieniem wysiłków klasy
robotniczej, celem przedterminowego wyko-
nania Planu Odbudowy Gospodarczej zgod-
nie z rzuconym przez I Kongres PZPR hasłem.
Wysiłki te pozwoliły przemysłowi państwowemu
osiągnąć i przekroczyć w końcu października
wartość produkcji ustaloną w planie trzy-
letnim.¹⁾ Równocześnie — dzięki wynikom
osiągniętym w październiku — na wielu waż-
nych odcinkach wykonano już zadania planu na
rok 1949.

W zakresie podstawowych artykułów pr z e-
m y s ł u pa ń s t w o w e g o, miesięczny
plan na październik został przekroczony, z wy-
jątkiem surówki (98%), obrabiarek do metali
i drzewa (98%) i tkanin wełnianych (94%).
Co do obrabiarek, to produkcja ich utrzymywa-
ła się na poziomie października ub. r. Jednak
w okresie styczeń — październik b.r. w stosun-

ku do analogicznego okresu roku ubiegłego dał
się zauważyć 43%-owy wzrost produkcji obra-
biarek.

Wykonanie planu produkcji podstawowych
artykułów w przemyśle państwowym kształto-
wało się w październiku jak następuje:

	% wykonania planu	w stosunku % do X.1948
energia elektryczna	105	110
ropa naftowa	105	105
węgiel kamienny	103	104
koks	107	116
surówka	98	104
stal surowa	104	120
cynk	103	113
ruda żelazna	104	108
azotniak	108	124
saletrzak ²⁾	128	89
superfosfat mineralny	101	166
mydła wszelkie	115	213
obrabiarki do metali i drzewa	98	100
traktory	111	167
rowery	119	104
wagony towarowe (węglarki)	114	
żarówki oświetleniowe	127	154
cegła pełna i dziurawka	103	129
cement portlandzki	110	118
szkło okienne	111	103
tkaniny bawełniane	106	117
tkaniny wełniane	94	119
tkaniny lniane i pakulane	100	115
tkaniny jedwabne	115	133
papier	101	106
obuwie skórzane	108	148
olej surowy	129	128

Przekroczenie planów produkcyjnych w paź-
dzierniku br. dało znaczną dodatkową produk-
cję; wielkość jej dla niektórych artykułów
przedstawia się jak następuje:

energia elektryczna (CZE) kWh	19.027
ciągniki sztuk	24
rowery „	1.304
azotniak ton	1.142
tkaniny bawełniane tys. m.	2.171
tkaniny jedwabne tys. m.	517
obuwie skórzane tys. - par	53.9
cegła pełna i dziurawka tys. szt.	2.350
szkło okienne tys. m ²	100
mydło ton	559

Dzięki pomyślnie zrealizowanym procesom
wytwórczym w październiku br. osiągnięto lub
przekroczono zadania planu rocznego na
r. 1949 w zakresie następujących artykułów:
ciągniki (100%), rowery (101%), maszyny wi-
rujące i kable miedziane (109%), barwniki
(104%), cement portlandzki (103%), tkaniny
lniane i pakulane (100%), wyroby dziane
(103%), jedwab sztuczny (102%), papierosy
(102%).

Ilościowe efekty produkcji przemysłu pań-
stwowego w zakresie niektórych artykułów —

¹⁾ Szczegółowe dane na temat przedterminowego
wykonania planu znajdzie czytelnik w komunikacie
PKPG i artykule „Przedterminowe wykonanie planu
trzyletniego“, które zamieszczono w n-rze niniejszym.

²⁾ Z saletrą amonową.

w październiku b.r. w porównaniu z wrześniem b.r. przedstawiają się jak następuje:

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Październik 1949	Wrzesień 1949
Energia elektryczna C.Z.E.	tys. MWh	436 114,0	399.825,0
Węgiel kamienny	tys. ton	6.507,0	6.295,0
Koks	ton	462 001,0	441.841,9
Stal surowa	"	201.000,0	192 000,0
Mudła wszelkie	"	4.293,0	4.522,0
Ciągniki (trakторы)	szt.	242,0	240,0
Zarówki osiowe i inne	tys. szt.	3.199,0	3.137,0
Tkaniny bawełniane	tys. m.	36.847,0	35.654,0
Tkaniny wełniane	"	4.511,0	4 439,0
Tkaniny lniane i pakul.	"	3.532,0	3.557,0
Papier	ton	22.767,0	23.99 0
Obuwie skórzane	tys. par	698,4	720,0

W rolnictwie październik upłynął pod znakiem kończącej się jesiennej akcji siewnej. W stosunku do ub. r. nastąpił dalszy wzrost zapatrzenia w nasiona, nawozy oraz wszelkiego rodzaju maszyny i narzędzia rolnicze, co w znacznym stopniu umożliwiło pomyślny przebieg akcji.

Plan przewozów kolei państwowych w październiku został wykonany w ruchu towarowym w 108%, w osobowym w 116%. Przewozy z października ub. r. przekroczone zostały w towarach o 11%; przewóz osób utrzymywał się na poziomie października ub. r. Na koniec października b.r. uzyskano 82%

planu rocznego w przewozach towarów i 90% w przewozach osób.

W portach morskich przeładowano ogółem 1.116 tys. ton wykonując plan w 67%.

Flota morska przewiozła w październiku 131 tys. ton towarów wykonując swój plan miesięczny w 106%. Jednocześnie uzyskano 92% planu rocznego.

Plany przewozów żeglugi śródlądowej zostały przekroczone o 4% na Wiśle i o 9% na Odrze. Również Państwową Komunikacją Samochodową przekroczyła plany przewozu towarów i osób. W zakresie przewozu towarów P.K.S. przekroczyła już zadanie planu rocznego uzyskując 115% zaplanowanego towaru.

Plan w zakresie usług pocztowych i telekomunikacyjnych został przekroczony w zakresie przesyłek listowych poleconych o 11%, paczek i listów wartościowych o 8%, czasopism o 50%, przekazów pocztowych o 19%, oraz wpłat i wypłat PKO o 11%. Nie wykonano planu jedynie na odcinku przesyłek listowych zwyczajnych (97%).

Uspołeczniiony aparat handlowy w październiku b.r. prowadził intensywny skup artykułów rolniczych. Plan zakupu zboża został wykonany w 116%; w zakupie mięsa uzyskano 119% planu.

W realizacji planu inwestycyjnego o dał się zauważyć dalszy poważny wzrost wypłat.

ENERGETYKA ZAWODOWA W TRZECH KWARTAŁACH R. 1949

ENERGETYKA zawodowa, jak wskazują dotychczasowe dane, wykonała plan produkcyjny na b. r. z nadwyżką.

Należy podkreślić, że od wykonania planu energetyki w dużej mierze zależy wykonanie planów produkcyjnych innych przemysłów, ze względu na zastosowanie napędu elektrycznego do maszyn i urządzeń fabrycznych.

Elektrownie podległe C. Z. Energetyki wyprodukowały w okresie 9 miesięcy 1949 r. 3.482 mln. kWh, co stanowi 103,2 proc. w stosunku do planu 3 kwartałów wg planu rocznego C. Z. E. na r. 1949.

Jeżeli przyjmiemy podział elektrowni na ciepłe i wodne, to pierwsze z nich wyprodukowały w omawianym okresie 3.118 mln. kWh, a drugie 364 mln. kWh.

Udział procentowy produkcji energii elektrycznej poszczególnych rodzajów elektrowni do całości przedstawia się, jak następuje:

elektrownie ciepłe 89,5%
elektrownie wodne 10,5%

Poważny udział elektrowni wodnych w ogólnej produkcji energii elektrycznej energetyki zawodowej przy 8,5% udziale w planie jest wy-

nikiem dość znacznego stanu wód wskutek obfitych deszczów latem br.

Dobry stan wody w letnich miesiącach pozwala na bardziej pełne wykorzystanie możliwości produkcyjnych elektrowni wodnych, a przez to daje możność odciążenia elektrowni ciepłych i wykonania remontów kotłów, turbozespołów i innych urządzeń przed okresem zimowym, który wymaga wysokiej sprawności wszystkich urządzeń elektrowni, aby zaspokoić zwiększone zapotrzebowanie odbiorców w tym okresie.

Porównanie produkcji elektrowni zawodowych za 3 kwartały r. b. z takimże okresem r. ub. również wskazuje, że produkcja energii elektrycznej wzrasta, a mianowicie jest większa o 8,5 proc. Wzrost ten spowodowany jest nie tylko oddaniem do eksploatacji nowych jednostek, które zwiększyły moc zainstalowaną i dyspozycyjną elektrowni, lecz także lepszym wykorzystaniem urządzeń, lepszą organizacją pracy w zakładach, zwiększeniem wykorzystania szczytu i innymi usprawnieniami.

Specyficzną cechą produkcji energetyki jest to, że energia elektryczna wyprodukowana przez turbozespoły i mierzona na zaciskach gene-

ratora nabiera cech gotowego produktu dopiero w chwili zafiksowania jej ilości przez licznik odbiorcy. Toteż w produkcji energii elektrycznej są ze sobą ściśle związane — aparat wytwarzania, przesyłania i rozdzielania oraz aparat sprzedaży.

W naszych warunkach nie ma problemu zbytu energii elektrycznej. Wręcz odwrotnie, dynamika rozwoju przemysłu, szybka elektryfikacja wsi, znaczny wzrost spożycia energii elektrycznej w gospodarstwach domowych powoduje duże zapotrzebowanie prądu. Co więcej, w okresie największego zapotrzebowania na energię elektryczną, w okresie zimowym, energetyka jest zmuszona do stosowania ograniczeń w zużyciu prądu.

Ograniczenia te mają na celu hamowanie zbyt rozrutnego gospodarowania energią elektryczną, a przez to dostarczenie prądu dla ważniejszych celów. Natomiast ważna jest kwestia swobodnego przesyłania energii elektrycznej z okręgów mających nadwyżki produkcyjne do okręgów deficytowych. Rozbudowa sieci i odpowiednie połączenia pozwolą na doprowadzanie energii elektrycznej tam, gdzie jej potrzeba.

WSPÓŁZAWODNICTWO O WYBOROWĄ JAKOŚĆ PRODUKCJI W ZSRR *)

24 STYCZNIA 1949 r. na naradzie wytwórczej II oddziału tkackiego Moskiewskiego Krasnochołskiego Czesankowego Kombinatoru pomocnik majstra Aleksander Czutkich, obecnie laureat Nagrody Stalinowskiej zaproponował zorganizowanie współzawodnictwa socjalistycznego pomiędzy brygadami o tytuł brygady przodującej po i względem wysokiej jakości produkcji.

Opierając się na doświadczeniach z pracy swej brygady, która już w styczniu produkowała 99,5% tkanin pierwszego gatunku, znacznie przy tym przekraczając ilościowe normy wytwórcze, A. Czutkich doszedł do wniosku, że każdy robotnik jest w stanie produkować wyroby wyłącznie pierwszej kategorii.

Wkrótce po tym cały kraj wiedział o patriotycznej inicjatywie A. Czutkicha, a jego propozycję podchwyciły liczne kolektywy przemysłu lekkiego.

Walkę o wyborową jakość produkcji rozwinęli tkacze Trechgornej Manufaktury im. Dzierżyńskiego i robotnicy Jelwabniczego Kombinatoru Tkackiego im. Szerbakowa.

Jako jeden z pierwszych włączył się do współzawodnictwa o tytuł brygady wyborowej produkcji kolektyw Moskiewskiej Fabryki Obuwia im. Kapranowa: w styczniu pracownicy oddziałów przygotowawczych wyprodukowali 2% wyrobów jakości wyższej od wyborowej, a od lutego zobowiązali się produkować wyłącznie wyborowy towar. W Kombinacie Melanżowym (Iwanowo) kolektyw pomocnika majstra I. Zbanowa zobowiązał się produkować tylko wyroby wyborowej jakości oraz utrzymywać produkcję po i względem ilościowym nie niżej 135% normy. Do współzawodnictwa przystąpiły również kolektywy Czwartej oraz Drugiej Rostowskiej Fabryki Krawieckiej i 50 zespołów Głuchowskiego Kombinatoru Bawełnianego im. Lenina.

Już po miesiącu w Moskwie walczyło ponad 2 tys. a w Iwanowie ponad 700 brygad młodziężowych o tytuł brygady wyborowej produkcji. Naśladowcy A. Czutkicha ukazali się też w Łotewskiej SRR. W fabryce „Joglas Manufaktura“ we współzawodnictwie brało udział 27 brygad, w fabryce „Sarkanais Ritz“ — wszystkie brygady oddziału szycia i szereg innych oddziałów. Inicjatywę A. Czutkicha kontynuowały też fabryki Estońskiej SRR, jak i wielowarsztatowe tkackie fabryki „Punane Koit“, trzy brygady fabryki „Manufaktura Bałtycka“ i in. W zakładach Tallina we współzawodnictwie wzięło udział łącznie 20 brygad.

Ruch brygad wyborowej produkcji, który rozpoczął się w przemyśle lekkim, ogarnął wszystkie pozostałe gałęzie przemysłu. Inicjatorem tego ruchu w przemyśle ciężkim stał się kolektyw fabryki łożysk tocznych w Saratowie. W Dnieprodzierżskich Zakładach Metalurgicznych doświadczenia A. Czutkicha zastosowało 150 brygad. Wzięły też udział we współzawodnictwie liczne kopalnie Donbasu i robotnicy zakładów budowy maszyn „Azneftemasz“. Jeden z kolektywów szybu nr 5 wchodzącego w skład trestu „Worczyłowugol“ wezwał

wszystkich górników do zastosowania doświadczeń A. Czutkicha.

W stachanowskim oddziale znanego majstra Nowo-Kramatorskich Zakładów P. Korniewa rozwinęło się współzawodnictwo o jakość między brygadami tokarzy.

W Kombinacie Krasnochołmskim, gdzie owa świetna inicjatywa stachanowska powstała w początku lutego, współzawodniczyło o jakość 119 kolektywów, zespołów i oddziałów. W ciągu pierwszych 5 dni lutego 38 brygad nie miało ani jednego wypadku produkcji brakowej. W końcu lutego 73 krasnochołmskie brygady produkowały tylko wyborowy towar. W kwietniu już wszystkie zespoły uczestniczyły we współzawodnictwie, przy czym większość ich produkowała wyłącznie wyborowe wyroby.

Ruch brygad wyborowej produkcji przyjął w istocie ogólnonarodowy charakter. W I kw. 1949 r. w lekkim przemyśle współzawodniczyło 26.710 brygad, czyli ponad 300 tys. robotników, w II kw. zaś 41.665 brygad o łącznej ilości 450 tys. robotników. W przemyśle Białorusi w kwietniu uczestniczyło w tym ruchu ponad 1.000 brygad, w przedsiębiorstwach trzech ministerstw gospodarczych Łotwy — około 500 brygad. W początku sierpnia w zakładach Leningradu i okręgu leningradzkiego istniało ponad 7 tys. brygad wyborowej produkcji. W tym w samych tylko fabrykach włókienniczych współzawodniczy o wysoką jakość około 40 tys. robotników. W zakładach okręgu Czelabińskiego istnieje 2.479 takich brygad, w Kiszyniowie — 182; w Okręgu Dniepropietrowskim w 70 zakładach — 1.200 brygad; w lekkim przemyśle Tadżykskiej SRR. — około 200 i w Kirowie — ponad 500 brygad wyborowej produkcji.

Poważny wpływ na rozwój ruchu wyborowej produkcji wywarły postanowienia i zarządzenia centralnych oraz branżowych władz związków zawodowych, a także szeregu ministerstw gospodarczych, które poparły inicjatywę A. Czutkicha zobowiązując organizacje związkowe i gospodarcze do wszechstronnego współdziałania z ruchem. Opracowano też normy współzawodnictwa: w przemyśle lekkim zwyciężcą współzawodnictwa o tytuł „brygady wyborowej jakości“ lub „działu wyborowej jakości“ zostaje ta brygada (bądź dział) która systematycznie osiąga wysokogatunkowość produkcji przy równocześnie maksymalnej wydajności i oszczędności surowca oraz wykazuje najlepsze wyniki pod względem kultury pracy.

OROMNE znaczenie dla poprawy jakości produkcji posiada prawidłowo zorganizowana i w odpowiednim czasie stosowana wszechstronna ewidencja i kontrola we wszystkich stadiach produkcji.

Starszy kontroler Uralskich Zakładów Aluminiowych I. Kiriczenko pisze w gazecie „Robotnik Uralski“, że nie tylko nie można wypuszczać braków, ale należy we właściwym czasie zapobiegać ich powstawaniu. W niektórych oddziałach nie bada się przyczyn brakowej produkcji. I. Kiriczenko wylicza szereg wypadków naruszenia procesów technologicznych i złej organizacji pracy oddziałów, które są przyczyną powstania braków jak np. mechaniczne zanieczyszczenia w metalu podczas odlewu, wlewanie odlewu do uszkodzonych form, nie odpowiednio przygotowany materiał do formowania modeli itd. Zadaniem organów kontroli technicznej jest wykrycie przyczyn braków i udzielenie pomocy dla ich usunięcia.

*) Z opracowania Sz. Rozenfelda w miesięczniku „Woprosy Ekonomiki“ Nr 8 z 1949 r., które stanowi przegląd głosów stołecznej i prowincjonalnej prasy radzieckiej.

Interesującym doświadczeniem nowej metody kontroli jakości produkcji dzieli się P. Kozyrew, brygadier młodzieżowej brygady fabryki im. Jabłoczkowa. „Dawniej, powiada P. Kozyrew, ujawniono brak dopiero po jego powstaniu. Obecnie postępujemy inaczej. Przecież jest naszym zadaniem, aby nie tylko pod koniec pracy naszej zmianę obliczyć, ile zepsuliśmy materiału, ale też, by w porę zapobiec powstaniu braku”. Inżynierowie i pracownicy naukowcy pomogli ustawić w zakładach system kontroli, który pozwala śledzić wahania między maksymalnymi a minimalnymi odchyleniami w granicach tolerancji przyjętej dla poszczególnych części, w porę zmieniać ustawienie aparatury obrabiarki albo też stosować inne środki zapobiegające powstawaniu braków. („Komsomolska Prawda” z 27/II).

W Leningradzkiej Fabryce Obuwia Nr 1 „Zwycięstwo Proletariatu” zorganizowano codzienną ewilencję produkcji pierwszej jakości nie tylko dla całych brygad, ale też dla każdego robotnika i każdej robotnicy z osobna. Ewidencjonuje się także przeróbki, czego poprzednio nie stosowano. W Bariaulskich Zakładach Budowy Sprzętu Komunikacyjnego wprowadzono w dziale majstra Stepanowa kontrolę międzyoperacyjną. Defekty ujawniane są w toku procesu produkcyjnego i z miejsca się je usuwa, w ten sposób kontrolerom są okazywane już wyłącznie wyroby zdadne do użytku.

W brygadzie szcicia drugiego oddziału Szadryńskiej Fabryki Krawieckiej w celu zapobiegania brakom ustanowiono kontrolerów społecznych do pomocy brakarzom.

W Leningradzkich Zakładach Budowy Automatów poprawiono system kontroli technicznej. Dawniej zwracano głównie uwagę na sprawdzanie ogólnego montażu. Teraz sprawdza się z początku wszystkie części składowe danego węzła produkcyjnego, a następnie — tylko po montażu próbnym — przedstawiciel oddziału kontroli technicznej sprawdza ogólny montaż.

W szeregu przedsiębiorstw stosowana jest kontrola społeczna jakości produkcji. Brygadier fabryki krawieckiej „Czerwona Gwiazda” ob. Łukianowa w artykule zamieszczonym w „Wołżańskiej Komunie” daje szereg przykładów ujawnienia we właściwym czasie i usunięcia braków w produkcji dzięki kontrolerom społecznym. Kontrolerzy społeczni — pisze ob. Łukianowa — nie ograniczają się do kontroli, lecz wskazują robotnikom prawidłowe metody pracy.

W wielu fabrykach przodujący stachanowcy i nie które brygady wyborowej produkcji otrzymują zezwolenia na zdawanie produkcji ze swoją cechą bez sprawdzenia przez oddział kontroli technicznej. Tak np. produkcję ocechowaną przez siebie zdaje brygada nawijaczy uzwojenia W. Gołowicza z Moskiewskich Zakładów „DYNAMO”, brygada tokarzy wyborowej produkcji I. Szlakowa z Zakładów im. Kaganowicza oraz inne brygady. W jednej z fabryk nowosybirskich zaszczytne prawo zdawania produkcji bez kontroli oddziału kontroli technicznej posiada 50 stachanowców wyborowej produkcji. W Woroszyłowskich Zakładach im. Rewolucji Październikowej prawo to posiadają ob. ob. Szabalin, Gryszchenko i in. Okresowe kontrole przeprowadzane przez pracowników kontroli technicznej wykazują, że jakość ich produkcji jest wyborowa i w pełni odpowiada wymaganiom technicznym.

Kontrola jakości produkcji odbywa się nie tylko w toku produkcji, ale także w sferze obrotu. Prasa pomaga w walce o wyborową jakość towarów publikując listy czytelników dotyczące wypadków niskiej jakości produkcji.

W „Prawdzie” z 27. VI. zamieszczono list dyrektora Centralnego Moskiewskiego Powszechnego Domu Towarowego J. Wołochnenkowa „O wysoką jakość towa-

rów dla ludności”. Autor zaznacza, że w ostatnim czasie w związku ruchem o wyborową jakość produkcji coraz więcej jest fabryk, których produkcja zadowalnia konsumentów. Przemysł radziecki posiada wszystkie warunki niezbędne, by produkować towary wyborowej jakości, jednak warunki te nie zawsze są wykorzystywane. Powszechny Dom Towarowy urządza narady z robotnikami fabryk i konferencje w sprawie jakości. Współdziała to koczystnie w kierunku doskonalenia się pracy zakładów przemysłowych. Udział pracowników radzieckiego handlu w kontrolowaniu jakości produkcji powoduje, że kontrola ta staje się sprawniejsza i daje lepsze wyniki.

Robotnicy fabryk stosują metodę krytyki i samokrytyki dla podniesienia jakości swej produkcji, a także produkcji fabryk pokrewnych. W początku marca br. odbyła się międzyfabryczna narada fabryk obuwia, jako odbiorców i kombinatów bawełnianych, jako dostawców tkanin wierzchnich i podszewkowych. Na naradzie przytoczono szereg faktów, stwierdzających, że produkcję brakownego obuwia spowodował niski gatunek dostarczanych tkanin. Włókiennicy ze swej strony wykazali, że w pewnych wypadkach przyczyną brakownej produkcji stało się niewłaściwe lub niestandardne użycie tkanin w fabryce obuwia. Narada międzyzakładowa przyczyniła się do wzmożenia poczucia odpowiedzialności każdego robotnika, inżyniera i technika za honor własnego zakładu pracy.

W ogólnonarodowym współzawodnictwie socjalistycznym o wyborową jakość produkcji podobnie jak i w rozwoju innych form współzawodnictwa i ruchu stachanowskiego kierującą siłą stanowią organizacje partyjne. Zabezpieczają one w zakładach pracy stały wzrost społecznej aktywności, samodzielności i twórczej inicjatywy mas.

O pracy organizacji partyjnej Kombinatu Krasnochołmskiego pisała w „Moskiewskim Bolszewiku” sekretarz biura partyjnego K. Kosatkina. Organizacja partyjna poparła osiągnięcie A. Czulkicha i rozwinęła masową akcję propagandową dla rozpowszechnienia tej cennej inicjatywy Marsz ku wyborowej produkcji poprowadzili komuniści. Oni właśnie pracowali nad podniesieniem kwalifikacji robotników, nad tworzeniem szkół stachanowskich i kursów dla poprawy jakości produkcji. Organizacja partyjna stale też kontroluje rozwój współzawodnictwa.

W Zakładach im. Ordżonikidze (w m. Mołotow) organizacja partyjna przeprowadziła masową organizacyjną i polityczną pracę nad podniesieniem jakości produkcji. Komuniści własnym przykładem dowiedli możliwości poprawy wskaźników jakościowych. Dzięki inicjatywie okazanej przez robotników, którzy udoskonalili sprzęt wytwórczy i zastosowali nowe metody pracy, zakłady zaczęły produkować wyroby wysokiej jakości. W ciągu 4 miesięcy 1949 r. przychody Zakładów wyniosły 10 mln. rubli skutkiem poprawy wskaźników jakościowych.

Zebrań partyjne 5 oddziału kaloszy fabryki „Czerwony Treugolnik” szczegółowo rozważyło sprawę zdobycia miana oddziału wyborowej produkcji. Państwowy limit ustalał dla oddziału 65% wyrobów I gatunku. W I półroczu 1948 r. oddział produkował tylko 46%, a w 1949 r. 67,8% I gatunku, przy czym poszczególne brygady osiągają nawet 86%. Sukcesy te są rezultatem znacznych wysiłków organizacji partyjnej, wynikiem jej walki z wstecznictwem poszczególnych pracowników gospodarczych, którzy twierdzili, że wytwarzanie lepszych wyrobów z otrzymywanego surowca jest niemożliwe.

Sekretarz organizacji partyjnej fabryki „Marat” L. Mel'ier w piśmie „Estonia Radziecka” z 28. V. opisał walkę organizacji partyjnej o wysoką jakość pro-

dukcji. Ośrodkiem tej akcji od początku stali się komuniści. Komunista brygadier Kiabi zastosował kilka propozycji usprawniających, które spowodowały poprawę jakości płótna. Jego brygada wytwarza 95,1% produkcji I klasy. Z inicjatywy organizacji partyjnej systematycznie odbywają się narady personelu kierowniczego ze stachanowcami. Wiele uwagi organizacja partyjna poświęca rozwojowi współzawodnictwa, agitacji pogładowej, cały kolektyw bierze udział we współzawodnictwie o tytuł fabryki wyborowej produkcji.

Czynny udział w walce o poprawę jakości produkcji biorą związki zawodowe. W wielu zakładach organizują się społeczne przeglądy pracy brygad wyborowej produkcji, przeglądy jakości produkcji, wystawy produkcji itd. Społeczne przeglądy jakości produkcji zorganizowano w zakładach „Kalibr” (Moskwa) w „Rostowskiej Fabryce Krawieckiej Nr 3 i w innych zakładach.

Dużo pracy poświęcają omawianemu zagadnieniu zakładowe organizacje komsomolskie mobilizujące młodzież dla walki o jakość.

W oddziale wrzecion Moskiewskiej Fabryki im. Frunze zorganizowano osiem czysto młodzieżowych brygad wyborowej produkcji. Brygada ob. Kaczeginej od 1 lutego nie dopuściła do ani jednego wypadku brakownej produkcji. Komsomolsko - młodzieżowa brygada ślusarzy Nowosybirskich Zakładów im. Kominternu wykonała plan styczniowy w 303% bez żadnego wypadku produkcji brakownej. W Ryskich Zakładach Gumowych „Czerwony Kwadrat” do współzawodnictwa o jakość pierwszy przystąpił komsomolsko - młodzieżowy zespół ob. Gerasimowej. Już w styczniu zespół pracował bez braków i produkował 68% cbuwia I gatunku.

Twórcza inicjatywa narodu radzieckiego w walce o wykonanie i przekroczenie zadań powojennej pięcioletki zrodziła nową formę współzawodnictwa socjalistycznego — walkę kolektywów o wyborową jakość produkcji. Na podstawie doświadczeń I półrocza można się już przekonać o ogromnej sile tego ruchu przyczyniającego się do udoskonalenia pracy wszystkich gałęzi gospodarki narodowej.

PLANOWANIE GOSPODARCZE W MONGOLSKIEJ REPUBLICE LUDOWEJ

DWADZIEŚCIA pięć lat minęło niedawno od dnia (24 listopada 1924 r.) ogłoszenia niezależnej Mongolskiej Republiki Ludowej i jej konstytucji. Akt ten był zakończeniem pierwszego etapu antyimperialistycznej i antyfeudalnej rewolucji zaczętej przez lud mongolski przy poparciu Kraju Rad w r. 1921. Zwycięstwo Wielkiej Październikowej Socjalistycznej Rewolucji wskazało ludowi mongolskiemu właściwą drogę rozwoju do lepszego jutra. Braterstwo, przyjaźń i współpraca z narodami Związku Radzieckiego, jego bezinteresowna pomoc wzmocniły międzynarodowe położenie Mongolskiej Republiki Ludowej i umożliwiły jej stworzenie warunków dla rozwinięcia kraju w kierunku socjalizmu — przez planowanie gospodarcze, mające na celu wszechstronny rozwój sił wytwórczych kraju i podniesienie poziomu materialnego i kulturalnego ludu mongolskiego.

Przedrewolucyjna feudalna Mongolia była jednym z najbardziej zacofanych krajów na Dalekim Wschodzie. Lud żył pod jarzmem zagranicznych kapitalistów. miejscowych feudałów i klasztorów. Nie było w kraju ani przemysłu, ani szpitali, szkół, teatru, nie wychodziła ani jedna gazeta. Cała prawie ludność była niepiśmienna.

Korzystając z pomocy Związku Radzieckiego i kierując się nauką Marksa - Engelsa - Lenina - Stalina, Mongolska Ludowo - Rewolucyjna Partia dokonała

gruntownych zmian w tych zacofanych warunkach kraju.

Podstawowe źródło bogactwa kraju stanowi chów bydła. W ciągu ćwierćwiecza 1924 — 1949 stan posiadania bydła potroił się, przy tym znajduje się ono w rękach pracujących hodowców (aratów), gdy dawniej stanowiło wyłączną własność feudałów. Pod względem ilości bydła przypadającej na głowę ludności Mongolia zajmuje dzisiaj pierwsze miejsce w świecie. Dla wspólnego wypasania bydła zapoczątkowany został rozwój zrzeseń, których liczba wzrasta z roku na rok.

Rolnictwo stanowi nową gałąź gospodarczą w kraju i tylko nieznaczna część ludności jest w nim zatrudniona. Postawę produkcji rolniczej stanowi 9 państwowych gospodarstw rolnych zaopatrzonych we współczesne narzędzia pracy.

Dzięki pomocy Związku Radzieckiego powstał w Mongolii przemysł obejmujący większe kopalnie węgla, duży kombinat mięsny przetworów mleczarskich, zakłady obróbki drzewa, elektrownie, przemysł farmaceutyczny wytwarzający preparaty dla hodowli, i t. p.

Mongolia feudalna знаła tylko wozy i przewóz juczny (karawany). W ciągu ćwierćwiecza 1924 — 1949 zbudowano 1000 km szos, rozwinął się transport samochodowy i transport wodny śródlądowy, powstała pierwsza linia kolejowa łącząca stolicę Mongolii Ułan Bator ze Związkiem Radzieckim, uruchomiona w XXXII rocznicę Rewolucji Październikowej.

W Mongolskiej Ludowej Republice jest dzisiaj 412 szkół ogólnokształcących, 14 szkół technicznych, (technikum), instytut pedagogiczny, wyższa szkoła partyjna i szkoła kadr oraz uniwersytet kształcący lekarzy, weterynarzy, zootechników, ekonomistów i nauczycieli. Co dziesiąta osoba (60 tys. osób) uczy się w szkole. Wprowadzono nowy alfabet (dawniej pisało się pionowo), który przyswoiła sobie przeszło połowa ludności. Przyspiesza to rozwój kultury narodowej. W kraju wychodzi dzisiaj 8 stołecznych i 19 prowincjonalnych czasopism i 14 dzienników. Przekłada się na język mongolski dzieła z literatury światowej. Zapoczątkowano rozwój rodzimej nauki, szczególnie w zakresie historii kraju. Zaprowadzono nowoczesną służbę zdrowia. Powiększają się kadry inteligencji i kwalifikowanych pracowników.

W ten sposób partia i rząd Mongolskiej Republiki Ludowej stworzyły warunki, które umożliwiły przejście do nowoczesnej gospodarki planowej.

W grudniu r. 1947 opracowano pięcioletni plan rozwoju gospodarczego (1948 — 1952). W końcu okresu planowego pogłowie wzrośnie o 50% w porównaniu z r. 1947 i osiągnie liczbę 31 milionów. Produkcja globalna przemysłu podwoi się w ciągu tego okresu, tak że jej wartość wyniesie około 500 milionów rubli. Na inwestycje przeznaczono w planie pięcioletnim około 340 milionów rubli.

Pierwszy rok wykonywania planu pięcioletniego miał przebieg pomyślny. Przemysł wyprodukował w r. 1948 cztery razy więcej niż w r. 1940 i wykonał plan w 105%. W pierwszym półroczu 1949 plan na ten okres wykonano w 102%.

Korzystając z doświadczeń i wzorów radzieckich lud mongolski zainicjował współzawodnictwo, przodownictwo pracy i nowatorstwo w wykonywaniu zadań planu. Rozszerza się i krzepnie ruch zawodowy, który obecnie obejmuje 30 tys. członków. W r. 1948 po raz pierwszy zawarto w przedsiębiorstwach zbiorowe układy pracy.

WYKONANIE PLANU W PRZEMYSŁE CSR ZA TRZY KWARTAŁY R. 1949

PLAN pięcioletni w przemyśle (bez przemysłu spożywczego), wykonano we wrześniu w 101,5%. Całkowite wykonanie planu w okresie od stycznia do końca września r. 1949 wynosi 101,8%, a więc bez zmiany w stosunku do okresu zakończonego w sierpniu.

Podczas gdy w sierpniu urlopy odbiły się niekorzystnie na wykonaniu planu, to we wrześniu w

produkcja	IX	I-IX
przemysłowa og. (bez spożywczej)	101,5	101,8
górnicza	97,7	100,4
energetyczna	103,2	101,5
hutnicza	102,6	101,6
metalowa	99,4	99,7
chemiczna	105,8	103,0
szklarska	86,7	95,0
mat. budowlane i ceramika	96,4	98,1
papiernicza	96,9	99,2
drzewna	100,4	102,1
włókiennicza i odzieżowa	109,8	106,3
skórzana i gumowa	99,6	103,5
gramofonowa i filmowa	105,1	104,9

W większości gałęzi przemysłu ciężkiego wykonanie planu we wrześniu w porównaniu z sierpniem uległo poprawie. Jedyne przemysły górniczy wykazuje spadek produkcji. Sierpień był naderzwyczajnie pomyślny, ponieważ po raz pierwszy udało się kopalniom dzięki wzrostowi współzawodnictwa socjalistycznego i zobowiązań indywidualnych, podjętych na Dzień Górnika, przekroczyć plan produkcji z miesięcy letnich. Prawdą jest, że przemysł górniczy nadal cierpi na brak stałych sił pracowniczych, jednak oczywiście jest, że po wielkim wysiłku sierpniowym akcja uświadamiająca osłabła, co doprowadziło w konsekwencji do niewykonania planu. Tylko te okręgi, które rozwinęły należycie ruch współzawodnictwa socjalistycznego, mogły wykazać się sukcesami.

Zwiększony popyt na energię został przez przemysł energetyczny w całości zaspokojony, a plan przekroczone o 3,2%.

Przemysł hutniczy podwyższył produkcję i osiągnął 102,6% planu. Wynik ten jest tym cenniejszy, że hutnictwo ciągle odczuwa brak stałych sił pracowniczych.

We wrześniu r. 1949 przemysł metalowy wykonał plan w 99,4%, co w porównaniu z sierpniem oznacza poprawę. Szczególnie pocieszający jest wzrost produkcji i lepsze wskutek tego wykonanie planu w dziale maszyn ciężkich.

większości gałęzi przemysłu zapanowały ponownie normalne warunki pracy, co przejawiało się w ogólnym podniesieniu wydajności. Dużą rolę odegrał tu stały wzrost współzawodnictwa socjalistycznego, indywidualnych zobowiązań socjalistycznych i postępująca dobrowolna samokontrola miejsc pracy. W całości plan wykonano równomierniej niż w sierpniu.

Wyniki wykonania planu we wrześniu r. 1949 oraz wykonanie planu ogółem w okresie od stycznia do września przedstawiają się jak następuje (podstawa: plan = 100):

	IX	I-IX
przemysłowa og. (bez spożywczej)	101,5	101,8
górnicza	97,7	100,4
energetyczna	103,2	101,5
hutnicza	102,6	101,6
metalowa	99,4	99,7
chemiczna	105,8	103,0
szklarska	86,7	95,0
mat. budowlane i ceramika	96,4	98,1
papiernicza	96,9	99,2
drzewna	100,4	102,1
włókiennicza i odzieżowa	109,8	106,3
skórzana i gumowa	99,6	103,5
gramofonowa i filmowa	105,1	104,9

Silnie rozwinięte współzawodnictwo socjalistyczne i ruch przodownictwa postawiły przemysł włókienniczy na pierwszym miejscu w wykonaniu planu. Korzystne okazało się zwłaszcza wysyłanie trójek aktywistów, które stanowiły gwarancję wykonania planu przede wszystkim ze względu na potrzeby eksportu.

WYKONANIE PLANU RUMUŃSKIEGO W III KW. R. 1949

PLAN produkcji w przemyśle wykonano w III kw. r. 1949, według danych Centralnego Instytutu Statystycznego, w 108,9%.

W poszczególnych gałęziach przemysłu plan wykonano w następujących % %:

wiercenia naftowe	118,8
smoła pogazowa	91,1
przetwórczość produktów naftowych	91,6
gaz ziemny	110,7
węgiel	110,2
ruda żelazna	107,9
złoto	105,6
srebro	106,3
miedź	137,6
ołów	147,0
koncentraty cynkowe	94,1
surówka żelaza	109,6
stal	107,0
wyroby walcowane	111,8
wyroby walcowane, profilowane i prasowane nieżelazne	125,0
rury	151,1
środki lokomocji	95,0
instalacje ciężkie dla przemysłu naftowego	97,9
instalacje lżejsze dla przemysłu naftowego	93,3

maszyny i narzędzia rolnicze	135,1
maszyny i narzędzia przemysłowe	122,7
energia elektryczna	111,0
maszyny elektryczne rotacyjne	121,3
transformatory	132,5
żarówki	105,6
radiodbiorniki	123,0
kwas siarkowy	117,3
kwas solny	130,3
soda kalcynowana	108,9
soda kaustyczna	105,2
opony samochodowe	123,8
celuloza	106,6
papier	103,5
cement	97,0
cegły palone	111,7
szyby	116,7
tarcica	116,0
nici bawełniane	90,1
nici wełniane	114,0
nici jedwabne	106,0
tkaniny bawełniane	97,4
tkaniny wełniane	109,0
tkaniny jedwabne	102,0
trykotaże	81,5
skóra miękka	120,0
skóra twarda	125,0
obuwie	113,0
olej rafinowany	109,0
artykuły mączne	104,0
mięso wołowe	103,3
preparaty mięsne	122,0
mleko pasteuryzowane	111,4
alkohol	94,0
tytoń	135,1

Przekroczenie planu w III kw. zawdzięcza się przede wszystkim nieustającym wysiłkom ludzi pracy, którzy uważają zadanie wykonania i przekroczenia planu państwowego za swój obowiązek.

Dzięki tym wysiłkom, chociaż zadania tego kwartału znacznie przekroczyły zadania kw. II, plan został przekroczony w znacznym stopniu procentie aniżeli w poprzednich kwartałach.

Pod kierownictwem Rumuńskiej Partii Robotniczej współzawodnictwo socjalistyczne, zorganizowane przez Związki Zawodowe, dowiodło w tym kwartale swojej siły mobilizacyjnej. Dzięki niemu ludzie pracy osiągnęli duże sukcesy w przekraczaniu planów produkcyjnych, w podnoszeniu wydajności pracy, w zmniejszeniu kosztów własnych, w zredukowaniu ilości odpadków. Załogi robotnicze, sekcje, a nawet 33 fabryki począwszy od III kw. pracują na poczet r. 1950.

Niezliczone są przykłady ludzi pracy, którzy przyswajając sobie metody radzieckie przekraczają stare normy i otwierają drogę do wyższego poziomu produktywności pracy, do nowych sukcesów świadczących, że socjalistyczny stosunek do pracy przenika coraz głębiej do ich świadomości.

Zapał ludzi pracy ma zapewniony sukces produkcyjny dzięki nieustającej pomocy Związku Radzieckiego, który przesyła surowce, maszyny, narzędzia i dzieli się swoimi doświadczeniami w budowaniu socjalizmu. Tak np. przekroczenie planu wierceń zawdzięcza się w dużym stopniu temu, że część materiału przeznaczono dla przemysłu naftowego do-

starczono ze Związku Radzieckiego przed ustalonym terminem dostawy.

Towarzystwo radziecko - rumuńskie „Sovrom” dzięki przodującym metodom technologicznym i dobrej organizacji pracy przekroczyło w tym kwartale plan, wysuwając się na czoło przedsiębiorstw całej gospodarki.

W III kw. zrealizowano poważne osiągnięcia techniczne. Wprowadzono szereg innowacji, które przyczyniły się do zaoszczędzenia czasu pracy. Wyprodukowano nowe artykuły, zastosowano nowe metody techniczne.

Zrealizowano liczne prototypy maszyn i narzędzi wyprodukowanych w kraju po raz pierwszy, np. kombajnów o szerokości 4,60 m, maszyn do wiercen z trzema motorami Diesla o 190 HP itd.

W III kw. wysiłki pracujących chłopów i robotników rolnych w sektorze państwowym skoncentrowały się nad kampanią zbiorów i nad przygotowaniem zasiewów jesiennych.

W związku z jesienną kampanią zasiewów rozdzielono pomiędzy pracujących 46,300 ton nasion.

W III kw., w następstwie rezolucji Centralnego Komitetu Rumuńskiej Partii Robotniczej z 5 marca 1949 r. w sprawie socjalistycznej przebudowy rolnictwa, założono 55 spółdzielczych gospodarstw rolnych.

Stacje Maszynowo - Traktorowe miały za zadanie wykonanie pracy na obszarze 640 tys. hektarów normalnej orki i zrealizowały 98% planu zniw i 103% planu orki.

W zakresie zootechniki Państwowe Gospodarstwa Rolne wykonały plan w 113% — w hodowli koni, w 101% w hodowli rogacizny, w 127% — w hodowli owiec, w 130% — w hodowli trzody chlewnej, jednak w hodowli drobiu plan został wykonany tylko w 60%. Mimo to dostawy zwierząt tuczonych nie były zadowalające.

Państwowe Gospodarstwa Rolne nie wykonały w całości planu wytyczonego w celu zatrzymania całej powierzchni, przeznaczonej na paszę, dla przeprowadzenia zbioru nasion.

W leśnictwie plan w III kw. przekroczone, jeśli idzie o zbiory nasion, regulację potoków, natomiast planu pielęgnacji młodych drzew nie wykonano w całości.

Prace terenowe zakończono przed terminem w 106%.

Również prace sporządzenia akt waloryfikacji materiału drzewnego w III kw. przekroczone o 9%, wykonując w ten sposób roczny plan w stosunku 102,4%.

Kolejnictwo przekroczyło plan o 6,8% w transporcie pasażerskim dzięki zwiększonemu ruchowi w sezonie letnim, a zwłaszcza dzięki pociągom dla wycieczek organizowanych przez Centralną Konfederację Pracy.

Plan przewozów towarowych przekroczone o 7,3%. Również plan załadunku wagonów towarowych przekroczone w 1%.

Kolejnictwo lepiej użytkowało pociągi, zwiększyło średni dzienny przejazd lokomotyw, zaoszczędzono około 15 tys. ton paliwa.

Plan transportów morskich pasażerskich i rzecznych towarowych przekroczone o 68,1% i odpowiednio o 81,5%. Plan ruchu portowego również przekroczone o 8,8%. W transportach morskich towarowych planu nie wykonano z powodu braku operatywnego zaplanowania tonażu przeznaczonego do transportu.

Towarzystwo Lotnicze Radziecko-Rumuńskie przekroczyło plan w III kw. w transporcie towarowym o 85%, a jednak plan transportów pasażerskich zrealizowano tylko w 96%. W porównaniu z poprzednim kwartałem ruch pasażerski usprawniono.

Tempo prac usprawniło się w III kwartale. Plan wykonano z 28-procentową nadwyżką. Pomimo że nie udało nadrobić w całości opóźnienia z poprzednich kwartałów, jednak całość prac inwestycyjnych przekracza o 43,7%, prace inwestycyjne II kw., co świadczy o wzmożeniu wysiłków w tym sektorze. W IV kw. rozpoczęto prace związane z budową kanału Dunaj—Morze Czarne, które rozwijają się w rosnącym tempie.

W III kw. przewidywania budżetowe dochodowe przekroczone o 13,5%, a przy wydatkowaniu zaoszczędzono 4,9%, w stosunku do przewidywań planu, pomimo tego, że dla sfinansowania gospodarki narodowej przeznaczono sumę o 22,9% ponad plan. Osiągnięcia w tej dziedzinie były możliwe dzięki nieustającej produkcji, zwiększeniu zarobków świata pracy i oszczędnościom zrealizowanym przez reformę ubezpieczeń społecznych.

W III kw. ilość towarów sprzedanych w ośrodkach miejskich przekroczyła plan o 10%, a w ośrodkach wiejskich — o 9%.

Dla zaspokojenia ciągle rosnącej potrzeby nowych wykwalifikowanych kadr dla przemysłu w III kw. r. 1949 około 24 tys. robotników ukończyło zawodowe kursy kwalifikacyjne.

Ogólna liczba pracowników wzrosła o około 11% w stosunku do II kwartału.

Dzięki współzawodnictwu socjalistycznemu, które rozwinęło się w wszystkich sektorach, dzięki zastosowaniu racjonalizatorstwa, wynalazczości i nowatorstwa i dzięki podniesieniu kwalifikacji robotników, produktywność pracy wzrosła w III kw. w porównaniu do II, zwłaszcza w hutnictwie, przemyśle przetwórczym, chemicznym, materiałach budowlanych i tekstylnych.

W dziedzinie szkolnictwa w III kw. zorganizowano 300 instytucji podszkolnych, 390 szkół zawodowych, 1,931 wiejskich i świetlic sezonowych, 4 szkoły przygotowania kadr

administracyjnych niezbędnych dla Rad Ludowych, 3 specjalne dwuletnie szkoły średnie, które będą kształcić zawodowo 1.000 robotników, 2 instytucje wyższe, 2 nowe fakultety. Liczba uczniów na pierwszy rok średnich szkół technicznych oraz studentów wyższych fakultetów technicznych wzrosła o 60% w stosunku do tego samego okresu zeszłego roku. 800 robotników uczęszcza na kursy wyższych instytucji technicznych, będą to pierwsi inżynierowie z szeregów klasy robotniczej.

W III kw. zakończono kursy dla analfabetów, które wydały 405 tys. absolwentów, wykonując w ten sposób całkowicie zadania planu.

Ministerstwo Zdrowia zainstalowało w III kw. 3.625 łóżek szpitalnych, założyło 56 domów położniczych i 106 poradni dziecięcych, 82 polikliniki, 105 lecznic, z których 15 dla chorych na gruźlicę, 7 ośrodków transfuzji krwi, 6 ośrodków pogotowia, 4 ośrodki reumatologiczne w centrach robotniczych, 5 laboratoriów higieny, 115 kuchni dietetycznych.

Ministerstwo Sztuki założyło w III kw. 140 kin i 7 kin objazdowych.

Liczba świetlic wzrosła o 3.522, dochodząc do ogólnej liczby 8.923, przekraczając zadania planu rocznego o 53 świetlice, 937 świetlic zostało zaopatrzonych w biblioteki. W sektorze sztuk graficznych plan przekroczone o 19%.

Komitet dla Radiofonizacji i Radiofikacji wykonał prace związane z radiofonią przewodową i przydziałem radiodbiorników w 7 ośrodkach robotniczych. Ogólnie w III kw. założono 16 radiowęzłów.

Ministerstwo Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wysłało w III kw. do miejscowości wypoczynkowych 10 tys. czeladników, 10 tys. dzieci i 3.200 inwalidów. Pomieszczenia świetlicowe wzrosły od 7.100 do 8 tys. miejsc.

Ministerstwo Zdrowia wysłało do miejscowości kąpieliskowo - klimatycznych 22.400 pracowników i 20 tys. na kolonie letnie.

Dzięki trosce Generalnej Konfederacji Pracy wysłano do domów wypoczynkowych 65 tys. pracowników, 11.600 dzieci i 5 tys. uczniów. Tak więc ogólna liczba wysłanych do domów wypoczynkowych i do miejscowości kąpieliskowo - klimatycznych wynosi 147 tys. pracowników, uczniów i dzieci.

WYKONANIE PLANU BULGARSKIEGO W III KWARTALE R. 1949

W EDLUG ogłoszonego w Bułgarii komunikatu wykonanie planu w III kwartale w dziedzinie przemysłu, rolnictwa, handlu, transportu, inwestycji i zatrudnienia charakteryzuje się następującymi danymi:

W zakresie ogólnej produkcji przemysłowej plan produkcji na III kw. 1949 r. wykonano w 105%, czyli o

38% więcej w porównaniu z planem na ten sam okres 1948 r.

Według poszczególnych gałęzi produkcyjnych plan wykonano jak następuje (cyfry w pierwszej kolumnie wykazują wykonanie planu w procentach za III kw. 1949 r., a w drugiej kolumnie — procentowe wykonanie planu w III kw. 1949 r. w porównaniu z III kw. 1948 r.):

energetyka	100	126
górnictwo	111	146
przemysł	105	139
w tym:		
metalurgia	86	153
budowa maszyn	81	139
obróbka metali	98	180
przemysł elektrot.	101	247
„ chemiczny	114	161
„ maier. bud.	97	147
„ ceramiczny	88	146
„ szklarski	98	116
„ gumowy	97	150
„ drzewny	102	149
„ papierniczy	128	181
„ tekstylny	103	145
„ skórzany	116	92
„ obuwniczy	104	185
„ futrzarski	70	82
„ spożywczy	116	157
„ tytoniowy	105	71
„ poligraficzny	126	258

Według reserwów plan na III kw. 1949 r. wykonano w następujących procentach:

Min. Górnictwa i Bogactw Min.	110
Min. Elektryfikacji i Melioracji	100
Min. Przemysłu	104
Min. Lasów	101
Min. Komunikacji	98
Min. Handlu Wewnętrznego	131
Min. Handlu Zagranicznego	104
Min. Budownictwa i Dróg	145
Min. Zdrowia Narodowego	121
Komitet dla Spraw Nauki, Kultury i Sztuki	124
Centr. Zw. Spółdzielczy	77
Stołeczna Rada Narodowa	101

Wykonanie planu w zakresie produkcji ważniejszych artykułów przemysłowych w III kw. 1949 r. w porównaniu z wykonaniem planu za III kw. 1948 r. przedstawia się w procentach jak następuje:

energia elektryczna	124
węgiel kamienny	132
rudy miedzi i ołowiano-cynkowe	121
sól (warzona)	134
żelazo zbroj. i płaskie	129
maszyny precyzyjne	168
maszyny rolnicze	180
maszyny przemysłowe	204
gwoździe	171
nity i żełazo konstrukcyjne	246
silniki elektryczne	205
karbid	404
mydło	158
klej	125
cement	133

wapno	138
cegły	246
dachówka	97
rury kamionkowe	113
materiały ogniotrwałe	226
cerata	195
porcelana techniczna	197
szkło płaskie	117
ogumienie samochodowe	148
obuwie gumowe	111
kalesze i śniegowce	162
deski	133
belki	219
podkłady	135
sklejki	143
papier	101
materiały bawełniane	123
pończochy	111
materiały wełniane	123
materiały jedwabne	135
skóra wyprawiona	108
obuwie skórzane	175
oleje roślinne	190
cukier	121
koks	110

W rolnictwie warunki organizacyjne sektora spółdzielczego poprawiły się znacznie. W bieżącym kwartale, zgodnie z postanowieniem czerwcowego plenum KC Bułgarskiej Partii Komunistycznej dokonano korekty błędów i niedociągnięć powstałych przy tworzeniu gospodarstw spółdzielczych, w wyniku czego nasąpiło umocnienie pozycji tych ostatnich oraz zanotowano nowy przyrost gospodarstw spółdzielczych. Liczba ich osiągnęła 1597 z 161171 członkami. Liczba członków wzrosła przez ostatni kwartał o 4821 osób.

Do końca III kw. ilość ferm hodowlanych w spółdzielczych gospodarstwach wiejskich wzrosła do 1486, przy zaplanowanych 1480, a w państwowych gospodarstwach wiejskich — do 91 wobec 75 ferm zaplanowanych.

Osiągnięcia w dziedzinie mechanizacji rolnictwa wyrażają się w następujących ważniejszych danych: liczba traktorów w końcu III kw. 1948 r. wynosiła 3526, a w końcu III kw. 1949 r. ilość ich osiągnęła cyfrę 4650.

Liczba pługów traktorowych wzrosła odpowiednio z 2000 na 4503, kultywatorów traktorowych z 200 na 819, traktorowych bron talerzowych z 219 na 430, traktorowych siewników rzędowych z 555 na 876.

Ogólna praca stacji maszynowo-traktorowych wzrosła odpowiednio o ca 400%.

Wykonanie planu w dziedzinie transportu i telekomunikacji w III kwartale 1949 r. (I szereg liczb) oraz wzrost wykona-

nia w porównaniu z III kwartałem 1948 r. (II szereg liczb) przedstawia się w procentach jak następuje: przewóz towarów:

koleje żelazne	122	129
transport wodny	125	131
transport samoch.	118	118
przewóz podróźnych:		
koleje żelazne	106	101
transport wodny	93	99
transport samoch.	108	162
przewieziono tona/km:		
koleje żelazne	124	134
transport wodny	75	104
transport samoch.	131	138
przewieziono osobo/km:		
koleje żelazne	104	109
transport wodny	102	105
transport samoch.	102	149
poczta i telekomunikacja	104	123

Plan detalicznego obrotu towarowego w III kw. 1949 r. wykonano w 99%. W porównaniu z realizacją obrotu w tym samym okresie 1948 r. zwiększył się on o 25%. W ogólnym detalicznym obrocie towarowym za III kw. 1949 r. sektor państwowy i spółdzielczy stanowił 89% w stosunku do 73% w tym samym okresie 1948 r., a sektor prywatny odpowiednio — 11% w stosunku do 27%.

Plan inwestycyjny na III kw. 1949 r. wykonano w 95,5% co stanowi 139% w porównaniu z wykonaniem planu w tym samym kwartale 1948 r.

Według zasadniczych działów plan wykonano w dziedzinach gospodarczych — 98%, w dziedzinach kulturalno-socjalnych — 80%.

W tym samym okresie ukończono i oddano do eksploatacji 1084 obiekty, między innymi: 2 elektrownie wodne o 510 kW mocy, 1 małą zapórę, 614 km linii wysokiego napięcia, 45 km torów kolejowych, 29 km dróg, 5 magazynów na zboże i kukurydzę, 48 mieszkań robotniczych itp.

Ogólna liczba zatrudnionych w przemyśle, komunikacji i telekomunikacji w III kw. 1949 r. wzrosła w porównaniu z III kw. 1948 r. o 56 tys. osób, w tym: w przemyśle o 42 tys. osób, w komunikacji o 14 tys. osób.

W tym samym okresie fundusz płac pracowniczych zwiększył się o 36,5%, w tym: w przemyśle — 36%, w komunikacji — 44%.

W 1949 r. ukończyło wyższe, półwyższe oraz średnie zakłady naukowe 9762 młodych specjalistów, w tym 6543 inżynierów, techników, rolników, ekonomistów oraz innych specjalistów w dziedzinie przemysłu, budownictwa, rolnictwa, komunikacji; w dziedzinie kultury i ochrony zdrowia 3219 lekarzy itd.

„USTAWODAWSTWO GOSPODARCZE — TEKSTY“

DLA pracowników różnych dziedzin gospodarki narodowej niezbędna jest nie tylko znajomość przepisów z dziedziny prawa gospodarczego, ale też posiadanie tych przepisów pod ręką w takiej formie, która ułatwia ich niezwłoczne przejrzanie i daje równocześnie całość materiałów prawnych.

W trosce o zaopatrzenie rynku księgarskiego w tego rodzaju opracowanie, Polskie Wydawnictwa Gospodarcze przystąpiły do wydania zalecanego przez władze wydawnictwa p. t.: „USTAWODAWSTWO GOSPODARCZE — TEKSTY“, składające się z szeregu tomów, zawierających ustawy i rozporządzenia z zakresu ustawodawstwa gospodarczego.

Teksty opracowano systemem luźnych kartek spiętych kołoszytem, przy czym podstawowe akty ustawodawcze (ustawy, dekrety) drukowane są na kartkach kolorowych, natomiast rozporządzenia wykonawcze na papierze białym. W miarę ukazywania się nowych przepisów, regulujących sprawy będące przedmiotem poszczególnych tomów wydawnictwa, dosyła-

ne będą nabywcom karty uzupełniające. Karty te posiadać będą numerację odpowiadającą ich właściwemu miejscu, tak iż z łatwością mogą być dołączone do tomu, czyniąc zeń stale aktualny zbiór przepisów prawnych w danej dziedzinie.

Już obecnie ukazały się w sprzedaży następujące wydawnictwa: tom I „PRZEPISY O CENACH“, tom II „ROBOTY, DOSTAWY I USŁUGI“. Tomy te zawierają całość systematycznie złożonych obowiązujących przepisów z danego zakresu, ogłoszonych zarówno w Dzienniku Ustaw jak i Dzienniku Urzędowym poszczególnych ministerstw oraz w Monitorze Polskim.

Posiadanie tych stale aktualnych zbiorów kartkowych daje możliwość szybkiego odszukania obowiązujących przepisów bez potrzeby uciekania się do Dziennika Ustaw i Dzienników Urzędowych. Wydawnictwo powyższe przeznaczone jest do użytku służbowego dla władz administracji gospodarczej, przedsiębiorstw, komisji cennikowych i notowań, wszelkich organizacji, jak również sądów oraz delegatur komisji specjalnych, zarządów miejskich i gminnych.

Z PRASY RADZIECKIEJ

WSTĘPNY redakcyjny artykuł 5 numeru czasopisma „PLA-NOWOJE CHOZJAJSTWO“ nosi tytuł „Nowe zwycięstwa narodu radzieckiego w walce o przedterminowe wykonanie powojennego stalinowskiego planu pięcioletniego o“. Nawiązując do XXXII rocznicy Wielkiej Październikowej Socjalistycznej Rewolucji, autor artykułu pisze, że w okresie poprzedzającym tę rocznicę rozwinęło się w całym kraju współzawodnictwo socjalistyczne, którego celem było przedterminowe wykonanie i przekroczenie planu na r. 1949. Wyniki tego współzawodnictwa znalazły wyraz w ostatnio ogłoszonym komunikacie o wykonaniu planu za 3 kwartały r. 1949 (komunikat ten ogłosiliśmy w poprzednim (11) numerze naszego czasopisma). Na marginesie tego komunikatu autor artykułu daje syntetyczny przegląd rozwoju gospodarczego ZSRR w okresie powojennym.

Już w końcu r. 1947, tj. drugiego roku powojennej stalinowskiej pięcioletki, przemysł radziecki osiągnął przeciętnie kwartalny poziom produkcji przedwojennej z r. 1940.

W pięcioletnim planie powojennym przewidywano, że w r. 1948 zostanie osiągnięty przedwojenny poziom produkcji przemysłowej. W rzeczywistości w końcu r. 1948 po-

ziom produkcji przemysłowej z r. 1940 przekroczone o 18%.

W ciągu trzech lat (1946—1948) powojennej stalinowskiej pięcioletki nastąpił znaczny wzrost produkcji najważniejszych wyrobów przemysłowych. Widać to z następującego zestawienia (produkcja w r. 1948 w %/o produkcji z r. 1945):

surówka żelazna	156
stal	152
wyroby walcowane	166
węgiel	140
nafta	151
energia elektryczna	147
tkaniny bawełniane	193
obuwie skórzane	220
tluszcze zwierzęce	259
tluszcze roślinne	196
cukier	357

Mimo nie sprzyjających warunków meteorologicznych w wielu regionach ZSRR globalne zbiory zbóż w r. 1948 wyniosły przeszło 7 mild. pudów, czyli osiągnęły niemal poziom przedwojenny. Wzrosła także poważnie produkcja kultur technicznych.

W powojennym planie pięcioletnim przewidywano, że przedwojenny poziom produkcji z r. 1940 zostanie w końcu r. 1950 przekroczony o 48%. Już w czerwcu 1949 r. poziom produkcyjny tego przedwojennego roku przekroczone o 41%. Znaczący to, że jeszcze w r. 1949 osiągnięty będzie poziom produkcji przewidziany w planie dopiero na koniec r. 1950.

Tak przedstawiają się najbardziej ogólne wskaźniki ilościowe produkcji.

W r. 1949 osiągnięto także w wielu specjalnych dziedzinach gospodarczych poważne sukcesy, mające wielkie znaczenie dla jeszcze pomysłniejszego rozwoju radzieckiej gospodarki narodowej w bliższej i dalszej przyszłości.

W ciągu tego roku zaznaczył się duży postęp w dziedzinie techniki, szczególnie w zakresie mechanizacji robót pracochłonnych w przemyśle, budownictwie i transporcie. Nader wielkie znaczenie posiada rozwój mechanizacji pracy w wydobywaniu i dostawie węgla, w robotach ziemnych, w budownictwie, w wywozie drzewa z lasu, oraz w transporcie, mianowicie w pracach ładunkowych.

W porównaniu z r. 1948 poziom mechanizacji w tych dziedzinach znacznie podniósł się w r. 1949. Osiągnięto również poważny postęp w dziedzinie coraz lepszego wykorzystywania urządzeń w przemyśle. W hutnictwie wykorzystanie użytkowej objętości wielkich pieców wzrosło o 7%, wydajność zaś stali z jednego metra kwadratowego powierzchni w piecu martenowskim — o 11%. Podobny postęp w wykorzystywaniu urządzeń przemysłowych osiągnięto w wielu innych gałęziach produkcji.

Poważne sukcesy zanotowano w zakresie postępowych norm użycia surowców, paliwa i materiałów. W ciągu 9 miesięcy r. 1949 rozechód

surowca, materiałów, paliwa i energii elektrycznej na jednostkę produkcyjną był niższy od zaplanowanego w wielu gałęziach przemysłu, a zaoszczędzone surowce, paliwo oraz energię zużyto na produkcję ponadplanową.

W r. 1948 zaczął się szerzyć patriotyczny ruch — zainicjowany przez robotników Moskwy — zmierzający do ponadplanowej akumulacji. Już w r. 1948 ponadplanowa akumulacja osiągnięta w wyniku obniżenia kosztów własnych produkcji przemysłowej wyniosła przeszło 6 mild. rubli.

Z początkiem r. 1949 przodujące przedsiębiorstwa Moskwy wystąpiły z nową inicjatywą patriotyczną — o przyspieszenie obiegu środków obrotowych. Także ta inicjatywa została podchwyciona przez bardzo liczne przedsiębiorstwa na całym obszarze kraju.

Rozwój przemysłu socjalistycznego umożliwił znaczne powiększenie dostaw urządzeń i sprzętu dla rolnictwa. W I półroczu 1949 socjalistyczne gospodarstwo rolne otrzymało półtora raza więcej traktorów i samochodów ciężarowych aniżeli w pierwszej połowie r. 1948, ponadto podwoiła się liczba samochodowych kombajnów dostarczona rolnictwu w tym okresie.

Wzrost technicznego zaopatrzenia umożliwił rolnictwu powiększenie powierzchni upraw zbożowych i technicznych — już w r. 1948. W roku tym powierzchnia zasiewów pod zbiory w r. 1948 powiększyła się o około 6 miln. ha, z tego zasiew pszenicy jarej — o około 1,6 miln. ha. Powierzchnia uprawy kartofli wzrosła prawie o 400 tys. ha, a bawełny — prawie o 200 tys. ha. Zwiększyła się także znacznie powierzchnia uprawy lnu, konopi, słonecznika i innych kultur.

Globalne zbiory zbóż były w r. 1949 wyższe od zbiorów r. 1948 i przekroczyły poziom przedwojennego roku 1940. Zbiory buraka cukrowego dały ilość większą niż w r. 1948.

W końcu r. 1948 Rada Ministrów ZSRR i CK WKP(b) powzięły historyczną uchwałę o wielkim planie zalesień, mającym na celu zmianę warunków klimatycznych na stepowych obszarach europejskiej części kraju. Plany w tym zakresie na 9 miesięcy r. 1949 wykonano z nadwyżką.

Wielkie osiągnięcia można również zanotować w wykonaniu trzyletniego planu rozwoju społeczno-gospodarczej hodowli. Według stanu na dzień 1 października r. 1949 pogłowie u-

społeczno-gospodarczej hodowli wzrosło w ciągu roku o następujące procenty:

bydło	20%
trzoda chlewna	76%
owce i kozy	13%

Już w r. 1948 przewozy towarowe na kolejach przekroczyły poziom przedwojenny z r. 1940. W trzech kwartałach r. 1949 plany w tej dziedzinie wykonano z nadwyżką. W porównaniu z III kw. r. 1948 średniodobowy załadunek w zakresie najważniejszych towarów wzrósł w III kw. r. 1949 jak następuje:

koks	18%
ropa i przetwory naft.	21%
rudy	21%
żelazo	23%
cement	44%
drewno z lasu	28%
przeciętnie cała masa towarowa	17%

Radziecka gospodarka narodowa rozwija się według praw rozszerzonej socjalistycznej reprodukcji, co znajduje wyraz w ogromnych robotach inwestycyjnych. W powojennym planie pięcioletnim ustalono sumę inwestycji na 250,3 mild. rubli. W r. 1949 zaznaczył się poważny postęp w przyspieszeniu tempa, zarówno wykonywania robót inwestycyjnych, jak i przekazywania nowo wybudowanych obiektów do eksploatacji.

W r. 1949 podnosił się w dalszym ciągu materialny i kulturalny poziom życia ludności ZSRR.

Jednocześnie z przeprowadzaniem reformy pieniężnej i zniesieniem aprowizacji reglamentowanej w końcu 1947 — przeprowadzono zniżkę detalicznych cen artykułów masowego spożycia. W ciągu r. 1948 ludność zyskała na tej zniżce około 80 mild. rubli. Z dniem 1 marca r. 1949 ponownie obniżono ceny detaliczne artykułów masowego spożycia. Na tym drugim etapie obniżki cen ludność zyska w ciągu roku nie mniej niż 71 mild. rubli.

W związku ze wzrostem siły nabywczej mas pracujących wzrósł znacznie detaliczny obrót towarowy. W II kw. r. 1949 detaliczny obrót towarowy w handlu państwowym i spółdzielczym wzrósł o 18% w porównaniu z tymże kwartałem r. 1948, jakkolwiek już wówczas poziom obrotów był wysoki. Jest przy tym rzeczą charakterystyczną, że obrót detaliczny towarami przemysłowymi wzrósł o 23% w porównaniu z III kw. r. 1948.

W III kw. r. 1949 wzrost obrotu niektórymi ważniejszymi towarami przemysłowymi przedstawiał się w

porównaniu z III kw. r. 1948 jak następuje:

tkaniny wełniane	71%
tkaniny jedwabne	55%
obuwie skórzane	31%
obuwie gumowe	28%
mydło	50%
odbiorniki radiowe	70%
rowery	70%
zegarki	100%
patefony	57%

W r. 1949 wzrósł również znacznie zasięg zbiorowego zaspakajania potrzeb materialnych i kulturalnych ludności radzieckiej — w zakresie ochrony zdrowia, oświaty i kultury.

Rozwój socjalistycznej ekonomiki ZSRR charakteryzuje stały wzrost wydajności pracy. Wydajność pracy robotników w przemyśle wzrosła w III kw. r. 1949 o 11% w porównaniu z odpowiednim kwartałem r. 1948. Nader ważną jest rzeczą, że wydajność pracy robotników w podstawowych gałęziach przemysłu wzrosła szybciej aniżeli przeciętna wydajność w całym przemyśle: w III kw. r. 1949 wzrost ten w porównaniu z odpowiednim kwartałem r. 1948 wynosił w budowie maszyn 16%, w przemyśle metalurgicznym 12%, w przemyśle węglowym 14%. Wzrosła także wydajność pracy robotników w budownictwie i w transporcie.

W r. 1949 można było zanotować nowe sukcesy w dziedzinie współzawodnictwa pracy — w szczególności współzawodnictwa o wybitną jakość, zainicjowanego przez A. Czutkicha i wielu innych przodowników w zakresie udoskonalenia metod pracy.

Wszystkie te wielkie osiągnięcia były możliwe dzięki temu, że bolszewickie plany są nierozdzielnie związane z praktyczną działalnością wielomilionowych mas robotników, kolchozników i inteligencji. Na tym polega realność planów radzieckich. „Byłoby nierozsądną rzeczą — uczy Stalin — sprowadzać plan produkcyjny do zestawienia cyfr i zadań. W rzeczywistości plan produkcji jest żywą i praktyczną działalnością milionów ludzi. Realność naszego planu produkcji — to miliony pracujących, tworzących nowe życie. Realność naszego programu — to żywi ludzie, to my z wami, nasza wola pracy, nasza gotowość pracowania od nowa, nasze zdecydowanie wykonania planu“.

Autor pisze dalej:

„Z każdym rokiem z coraz większą siłą potwierdza się ogólnostawowe i historyczne znaczenie Wielkiej Październikowej Socjalistycznej Rewolucji, jako rewolucji, która wywołała gruntowny przełom w historii ludzkości“.

XXXII rocznicę Wielkiej Październikowej Socjalistycznej Rewolucji masy pracujące całego świata obchodziły w okresie bardzo ważnych wydarzeń historycznych, oznaczających dalsze zaostrenie i pogłębienie powszechnego kryzysu kapitalizmu i dalszy rozwój sił socjalizmu i demokracji.

Związek Radziecki — wielki kraj zwycięskiego socjalizmu, osiągnął decydujące sukcesy w przedterminowym wykonywaniu powojennej stalinowskiej pięcioletki i ufnie kroczy naprzód — ku komunizmowi.

W Polsce, Czechosłowacji, Bułgarii, na Węgrzech, w Rumunii i Albanii okrzepł system demokracji ludowej, pomyślnie wykonywa się plany gospodarcze. Narody tych krajów, pod przewodnictwem klasy robotniczej i jej awangardy — komunistycznych i robotniczych partii — opierając się na ogólnoswiatowym historycznym doświadczeniu Związku Radzieckiego i na jego pomocy — budują fundamenty socjalizmu.

Wybitnym historycznym wydarzeniem jest zwycięstwo ludu chińskiego nad siłami zagranicznego imperializmu i reakcji wewnętrznej, zwycięstwo uwieńczone ogłoszeniem Ludowej Republiki Chińskiej.

Niezwykle ważne znaczenie dla dalszego wzmocnienia demokratycznego, antyimperialistycznego obozu posiada utworzenie Niemieckiej Republiki Demokratycznej, powstałej w wyniku rozwijającego się w Niemczech szerokiego ruchu narodowego, który zmierza do jedności narodowej, do demokracji oraz do przyjaźni ze Związkiem Radzieckim i wszystkimi narodami miłującymi pokój — przeciw angloamerykańskiemu imperializmowi i marionetkowemu „rządowi” w Bonn.

Polityka wzmocnienia pokoju i współpracy między narodami prowadzona konsekwentnie i nieustępliwie przez rząd radziecki, spotyka się z gorącym poparciem mas pracujących we wszystkich krajach, gdyż polityka ta wyraża podstawowe interesy całej postępowej ludzkości. Dlatego przez wszystkich uczciwych ludzi piętnowana jest hańba,

pogarda i nienawiścią podła faszystowsko - gestapowska klika szpiegowska Tito, Kardela, Džilasa, Rankowicza, będąca agenturą anglo - amerykańskiego imperializmu i prowadząca zdradziecką walkę przeciw wielkiej ojczyźnie socjalizmu — Związkowi Radzieckiemu. Proces sądowy węgierskiego państwowego przestępcy Rajka i jego współników był miażdżącym ciosem w zamiary anglo - amerykańskiego imperializmu i jego titowskiej agentury. Proces ten w całej pełni postawił zadanie dalszego zwiększenia czujności wszystkich sił socjalizmu i demokracji w walce przeciw imperializmowi i jego agenturom.

Wielka i niezwykła nauka Marksa - Engelsa - Lenina - Stalina i ogólnoswiatowe historyczne doświadczenia praktycznego jej zrealizowania w Związku Radzieckim uzbrajają masy pracujące wszystkich krajów w walce o zwycięstwo socjalizmu i demokracji na całym świecie.

Poza wyżej omówionym artykułem na treść 5 numeru czasopisma „Planowoje Chozjajstwo” składają się następujące prace:

A. Kowalewski — „Dziesiąty i jedenasty tom Dzieł Towarzysza Stalina”.

I. Maksymow — „Specjalizacja i kooperacja w budowie maszyn”.

G. Gaponenko — „Organizacja pracy i płace w kołchozach”.

I. Baranow — „Umowa gospodarcza narzędziem wykonania planów gospodarczych”.

M. Poliakow, W. Trubienkow — „Dewaluacja walut państw kapitalistycznych”.

Numer zamyka, jak zwykle, dział „Krytyki i Bibliografii”.

WYDAWNICTWA NADEŚLANE

ZYCIE I TWÓRCZOŚĆ PAWŁOWA — K. Bykow, Członek Akademii Nauk ZSRR — Książka i Wiedza, Warszawa 1949 r., str. 37.

REWOLUCYJNA DEMOKRACJA ROSYJSKA A POWSTANIE STY-CZNIOWE — Józef Kowalski — Bi-

blioteka Historyczna — Książka i Wiedza, Warszawa 1949 r., str. 99.

Z DZIEJÓW DEMOKRACJI POLSKIEJ — Zygmunt Młynarski — Książka i Wiedza, Warszawa 1949 r., str. 134.

PODRĘCZNIK DO NAUKI PRZEPISÓW O ODPRAWIE I PRZEWOZIE PRZESYLEK TOWAROWYCH — Władysław Gay i dr Teofil Bissaga — Wydawnictwo Techniczne Ministerstwa Komunikacji, Warszawa 1949, str. 240.

UCHWAŁY KOMITETU EKONOMICZNEGO RADY MINISTRÓW — z dnia 4 i 14 października 1949 r. w sprawie organizacji służby zaopatrzenia i współpracy central handlowych z przemysłem jako odbiorcą — Państwowa Komisja Planowania Gospodarczego — Polskie Wydawnictwa Gospodarcze, Warszawa 1949 r., str. 16.

OCHRONA ZDROWIA PRACUJĄCYCH W ZWIĄZKU RADZIECKIM — N. A. Winogradow i I. D. Straszun — przełożyła Zofia Burhardt — Lekarski Instytut Naukowy Wydawniczy — Warszawa 1949 r., str. 88.

MASZYNY I NARZĘDZIA ROLNICZE ORAZ WOZY GOSPODARSKIE — Katalog nr 6K, wydanie I — Polski Przemysł Metalowy — Nakładem Centrali Handlowej Przemysłu Metalowego, Łódź, str. 35.

MASZYNY MŁYŃSKIE — KATALOG nr 1, wydanie I — Polski Przemysł Metalowy — Nakładem Centrali Handlowej Przemysłu Metalowego, Łódź 1949, str. 34.

„Gospodarka Planowa” Miesięcznik. Organ PKPG. Wydawca: P. P. W. „Polskie Wydawnictwa Gospodarcze”.

Redaguje: Kolegium Redakcyjne. Redaktor naczelny dr St. A. Majewski. Adres Redakcji: Warszawa, Pl. Trzech Krzyży 5.

Redaktor naczelny przyjmuje we wtorki, środy i czwartki od godz. 12—14.

Sekretariat Redakcji czynny codziennie od godz. 8 — 15. Tel. Redakcji: 8-50-74.

Adres Administracji: Warszawa, ul. Młodzieży Jugosłowiańskiej 15, tel. 8-20-22. Konto w PKO nr 1-4831.

Prenumerata wraz z przesyłką pocztową wynosi: normalna (dla instytucji, przedsiębiorstw, samorządów itp.) kwartalnie zł 750.—; półrocznie zł 1.500.—; rocznie zł 3.000.—; ulgowa (dla pracowników i studentów) kwartalnie zł 450.—; za granicą kwartalnie zł 850.—.

Cena numeru pojedynczego 250 zł.

Redakcja „GOSPODARKI PLANOWEJ”

życzy wszystkim Czytelnikom

WESOŁYCH ŚWIĄT
i szczęśliwego
NOWEGO ROKU